

HOMILIE

van Mgr. A.H. van Luyn, s.d.b. em. bisschop van Rotterdam, bij de 50ste verjaardag van zijn priesterwijding, eucharistieviering Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, 8 februari 2014

De vreugde van het Evangelie

Lezingen: 2 Tim. 1, 6-14; Joh. 15, 9-17

Eind vorig jaar, ontvingen we allen een apostolische Brief van Paus Franciscus over de verkondiging van het Evangelie in de huidige wereld: “Evangelii Gaudium, de vreugde van het Evangelie vervult het hart van allen, die Jezus ontmoeten. Wie zich door Hem laat redden, is bevrijd van de zonde, van de troosteloosheid, van de innerlijke leegte en van de vereenzaming. Met Jezus Christus wordt de vreugde steeds opnieuw gewekt” (1).

Dit schrijven was niet slechts gericht aan de ambtsdragers en aan de religieuzen, maar aan alle gelovigen. De Paus richt zich onmiddellijk en onmiskenbaar tot iedere christen en nodigt hem/haar uit “tot een nieuwe etappe van evangelisering, die door deze vreugde gekenmerkt is, en om wegen te vinden voor de tocht van de Kerk in de komende jaren” (1) ... Wanneer iemand de liefde van God, die hem de zin van het leven teruggeeft, heeft aanvaard hoe kan hij dan het verlangen tegengaan om deze aan de anderen over te brengen?” (8) ... “Iedere gedoopte is, onafhankelijk van zijn functie in de Kerk en van het opleidingsniveau van zijn geloof, actieve drager van de evangelisering” (120).

Met deze oproep aan de Kerkgemeenschap “naar buiten te treden, om op alle plaatsen en bij alle gelegenheden zonder aarzelen en vrees het Evangelie te verkondigen” (23), herhaalt de Paus de opdracht van Jezus aan zijn leerlingen, waarmee het geschreven Evangelie eindigt: “ga en maak alle volkeren tot mijn leerlingen” (Mt. 28, 19). In de Handelingen van de Apostelen lezen we, hoe “de leerlingen erop uittrokken, om overal het Evangelie te verkondigen, terwijl de Heer meewerkte” (Mc. 16. 20).

Uit zijn brieven kennen we ook het overtuigende voorbeeld van de Apostel der volken, de Heilige Paulus, van de door hem gestichte geloofsgemeenschappen en van zijn leerlingen. We herinnerden ons, in de eerste lezing, zijn oproep -uit de gevangenis in Rome, waar hij wachtte op

de marteldood voor Christus- aan zijn leerling Timotheus “om ook zijn deel bij te dragen in de inspanning / het lijden voor het Evangelie, samen met Paulus, samen met Christus: *collabora Evangelio*” ... zonder vrees, zonder schaamte, vol vertrouwen en vreugde, beseffend dat het volgen van de Heer niet de weg is van de minste weerstand, maar dat deze weg begaanbaar is dank zij “de kracht van God en de hulp van de Heilige Geest” (2 Tim. 1, 6-14). Paus Franciscus schrijft: “de Heilige Geest verleent de kracht om de nieuwigheid van het Evangelie met vrijmoedigheid (*parrhesía*) te verkondigen, hardop, in elke tijd en op elke plaats, ook tegen de stroom” (259).

In het Evangelie van Johannes lezen we, dat Jezus, de avond voor Zijn lijden en kruisdood, Zijn leerlingen een ‘dynamische’ en ‘progressieve’ opdracht geeft: “Ik heb u de taak gegeven op tocht te gaan en vrucht te dragen, vruchten die blijvend mogen zijn” (Joh. 15, 16). Paus Franciscus gebruikt herhaaldelijk in zijn schrijven over de evangelisering (o.a. 26, 48, 51, 131) de term ‘dynamiek’ en onderstreept de urgentie voor de Kerk steeds weer opnieuw op tocht te gaan: hij schrijft over de “dynamiek van de uittocht en van de gave, van het buiten zich zelf treden, van het op weg zijn en van het uitzaaien, steeds opnieuw en steeds verder” (21). “De Kerk ‘op tocht’ is de gemeenschap van ‘missionerende leerlingen’, die het initiatief nemen, die zich actief inschakelen, die begeleiden, die vrucht dragen en vieren” (24). De Kerk weet zich ‘progressief’ / geleidelijk en gestaag te ontwikkelen in vruchtbaarheid: “ze vindt de weg om ervoor te zorgen dat het Woord Gods zich incarneert in een concrete situatie en vruchten draagt van nieuw leven” (24). En elke christen moet “groeien in het verstaan van het evangelie en in de onderscheiding van de wegen van de Geest” (45).

Een sprekend en inspirerend voorbeeld van ononderbroken inzet voor het Evangelie, van het onderscheiden van de tekenen van tijd en situatie, en van het nemen van initiatieven van evangelisering, vinden we bij de Heilige Johannes Bosco. Hij volgde zijn roeping en zending, de radicale keuze om Christus te volgen en Hem te dienen in de jongeren. Zijn beste leerlingen sloten zich bij hem aan en met hen stichtte hij de Congregatie van de Salesianen. Als wapenspreuk koos hij de tekst uit Genesis “da mihi animas, cetera tolle”: “geef me zielen, Heer, behoud het overige” (Gen. 14, 21). Hij werkte onafgebroken uit solidariteit met de noodlijdende jeugd en leefde eveneens onafgebroken in spirituele vereniging met God. Voor zichzelf had

hij niets nodig: “cetera tolle.” Hij leerde zijn medebroeders dat de twee pijlers van de Sociëteit de deugden zijn van werkzaamheid en soberheid: “arbeid en matigheid zullen de Congregatie vrucht laten dragen.”

Don Bosco was een ‘dynamische’ en ‘progressieve’ volgeling van Christus. Enkele maanden voor zijn dood (31 januari 1888) stuurde de rector van het grootseminarie van Montpellier, onder de indruk van al de pedagogische en pastorale initiatieven van Don Bosco en op zoek naar een overtuigend voorbeeld voor de seminaristen, een brief naar Turijn en vroeg Don Bosco naar het geheim van zijn succesvolle arbeid en methode. Don Bosco las de brief voor aan zijn medebroeders en riep uit: “ze vragen me mijn methode om de jongeren tot God te brengen uiteen te zetten; maar ... die ken ik zelf niet. Ik ben steeds verder gegaan, zoals de Heer me ingaf en de omstandigheden verlangden.” Dit antwoord van Don Bosco is voor generaties salesianen na hem een blijvende richtlijn gebleven, om ook zo steeds opnieuw hun pastorale roeping en zending te beleven, uit liefde voor de Heer van het Evangelie en in dialoog met de tekenen van tijd en plaats.

“De eerste beweegreden om het evangelie te verkondigen,” schrijft Paus Franciscus, “is de liefde van Jezus, die wij ontvangen hebben; de ervaring, dat we door Hem gered zijn, brengt ons ertoe Hem steeds meer te beminnen. Maar wat voor een liefde is het, die niet de noodzaak voelt over de geliefde persoon te spreken en deze te laten kennen?” (264). De Paus: “ik zal niet moe worden, die woorden van Benedictus XVI te herhalen, die ons naar het centrum van het Evangelie voeren: ‘Aan het begin van het christen-zijn staat niet een ethische beslissing of een groots idee, maar de ontmoeting met een gebeurtenis, met een Persoon, die aan het leven een nieuwe horizont geeft en, daarmee de definitieve richting’ (Deus Caritas est,1)” (7). Het gaat bij de evangelisering om de “wezenlijke inhoud” van het Evangelie en deze is: “de vriendschap met Christus en de broederlijke liefde” (265). Hier ligt “de bron van de evangelisering” (8).

De apostelen hebben het uit Jezus’ mond gehoord; het was zijn afscheidsboodschap. “Ik noem jullie geen dienaars meer, maar vrienden ... blijf in mijn liefde ... hebt elkander lief.” Jezus zegt dit aan al zijn leerlingen, ook aan ieder van ons, “opdat mijn vreugde in u moge zijn en uw vreugde volkomen moge worden.” Dat is de “vreugde van het Evangelie”,

die we mogen uitdragen. Daarvan zijn we geroepen te getuigen, niet alleen door verkondiging - “informeel ... spontaan, op bezoek in een huis, in een gesprek, op elke mogelijk plek, onderweg, op het plein, bij de arbeid” (127) - maar ook door de geloofwaardigheid van het handelen, de werken van barmhartigheid: “door het geloof te hebben, dat in de liefde werkzaam is” (Gal. 5, 6) (37).

Paus Franciscus wijst aan het eind van zijn brief op de laatste grond van onze evangelische vreugde: de Opstanding van de Heer. “Zijn verrijzenis behoort niet tot het verleden; ze behoudt een levenskracht, die de wereld doordrongen heeft ... iedere verkondiger van het Evangelie is een werktuig van deze dynamiek (276) ... die mag hem niet ontbreken” (277). Betekent dat niet dat wij de Emmausgangers dienen te zijn van deze eeuw? De Verrezen Heer is met ons op weg, zoals Hij zijn leerlingen verzekerd heeft aan het einde van het geschreven Evangelie: “zie, Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voleinding der wereld” (Mt. 28, 20). We luisteren naar Hem, terwijl Hij ons onderweg de Schriften uitlegt, we bieden Hem gastvrijheid in de persoon van de vreemdeling op onze weg, we herkennen Hem aan het breken van het brood, we gaan met brandend hart naar de stad van de mens -Jerusalem- en getuigen vol vreugde: we hebben de Verrezen Heer ontmoet! “Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven” (Joh. 14, 6).

Naschrift, voor de ambtsdragers:

We hebben dus geen reden om altijd maar jobstijdingen te verkondigen, treurmarsen te spelen en klaagliederen aan te heffen. Wij moeten de boodschap van de verrijzenis, van de vreugde en van de hoop verkondigen. Zo kunnen wij bij alles wat ons bezwaart, en ondanks vele nogal pessimistisch aandoende prognoses, vol vertrouwen de toekomst tegemoet zien. Met het Tweede Vaticaanse Concilie heeft de Kerk de doorbraak naar een nieuwe tijd gewaagd. Daarmee staan wij pas aan het begin. Als we realistisch zijn, had niemand verwacht dat het een rustige wandeling zou worden. Maar in de dienst van de priester is alles, wat als kruis heel vanzelfsprekend bij het leven hoort, nu al door het verheerlijkend licht van de verrijzenis omstraald. Met de paasboodschap kan hij oriëntatie, licht, troost, vertrouwen, hoop en vreugde in het leven van mensen brengen. Hij moet getuigen: “De vreugde die de Heer u geeft, is uw kracht” (Neh. 8, 10). De priester kan ook nu en in de toekomst “dienaar van de vreugde” zijn (2 Kor. 1, 24). Walter Kardinaal Kasper

SLOTWOORD MGR. VAN DEN HENDE bij het jubileum van Mgr. Van Luyn s.d.b.

Monseigneur Van Luyn,

Vandaag mogen wij in deze eucharistieviering stilstaan bij uw vijftigjarig priesterjubileum en binnenkort bent u twintig jaar bisschop. In 2011 trad u terug als bisschop van Rotterdam. Toen is al benadrukt dat u verbonden zou blijven met de zetel van Rotterdam. Vandaag zit u als bisschop emeritus opnieuw op de bisschopszetel hier in de kathedraal. Zitten op deze zetel wil niet zeggen dat u gemakkelijk stilzit. U bent als persoon zeer beweeglijk, en vaak bent u onderweg. U heeft en houdt contact met velen in de Kerk en in de samenleving. De aanwezigheid hier in de Kathedraal van mensen uit vele geledingen van de Kerk en van de samenleving is daar een teken van.

Vijftig jaar geleden bent u uw dienstwerk als priester begonnen. Ik heb geprobeerd mij in te denken hoe lang vijftig jaar is. Ik dacht, u werd priester precies een maand na mijn geboorte. Dat is dus een hele tijd. Bij uw wijding sprak u de bereidheid uit om als priester uw aandeel te hebben in de verkondiging van het evangelie. Aan het begin weet je nog niet wat er in dit kader in de loop der jaren van je wordt gevraagd. De laatste twintig jaar heeft u uw dienstwerk als bisschop vervuld. Het bisschopsambt, de volheid van het priesterschap. Dit wil niet zeggen dat je dan genoeg hebt aan jezelf. Integendeel, als bisschop is het nodig om vele anderen uit te nodigen en aan te sporen om hun aandeel te hebben in de verkondiging.

Draag uw deel in het lijden van het evangelie (cfr. 2 Tim. 8). Wanneer lijden en moeiten aan de orde zijn, is dat niet een teken dat het evangelie niet zou kloppen, dat het geloof in Christus niet waar zou zijn. Integendeel, onze Heer Jezus heeft zelf geleden en heeft aan het kruis zijn leven gegeven voor zijn vrienden én vijanden. Ook als bisschop mag je je leven toevertrouwen aan die Christus, die is: de weg, de waarheid en het leven (cfr. Joh. 14). Ik hoop van harte dat de Heer u ook in de komende jaren gezondheid geeft en dat Hij u in kracht van de Geest bij de les mag houden. En ik weet dat u daarvoor openstaat.

+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

BRIEF VAN MGR. VAN LUYN S.D.B.

aan allen die bij mijn priesterjubileum blij gaven van hun betrokkenheid en sympathie

Rotterdam, maart 2014

Vorige maand hebben we mijn gouden priesterjubileum gevierd, tezamen met de twintigste verjaardag van mijn wijding tot Bisschop van Rotterdam. Het was een inspirerende en feestelijke viering in de kathedrale kerk van de H. Laurentius en de H. Elisabeth van ons bisdom, opgeluisterd door de prachtige zang van de Cantorij, een intense dankzegging aan de Heer van de Kerk voor al zijn veelvuldige genadegaven in de afgelopen decennia.

Langs deze weg wil ik U allen uitdrukkelijk bedanken voor uw aanwezigheid, voor uw medeleven, uw gebeden en goede wensen, uw brieven en attenties. Vooral de huidige Bisschop van Rotterdam, Mgr. Van den Hende, en zijn staf en medewerkers, alsmede de plebaan Pastoor Chris Berghs en zijn parochianen, wil ik hartelijk danken voor de uitnodiging het jubileum in onze Kathedraal te vieren en voor alle activiteiten die nodig waren voor de viering en de ontvangst.

Voor mij persoonlijk was het een bijzondere gelegenheid om me met grote erkentelijkheid de steun en de talloze bijdragen in herinnering te roepen van velen in ons bisdom en daarbuiten in de gezamenlijke inspanning voor het Evangelie (2. Tim. 1, 8). In de homilie hebben we nagedacht over de oproep van Paus Franciscus aan de Kerkgemeenschap om “naar buiten te treden om op alle plaatsen en bij alle gelegenheden zonder aarzelen en vrees het Evangelie te verkondigen” (Evangelii Gaudium, 23): “de vreugde van het Evangelie”! De Paus spreekt over “de dynamiek van de uittocht” (EG 21) en van “groeien in het verstaan van het Evangelie en in de onderscheiding van de wegen van de Geest” (EG 45).

Van harte wens ik dat we in de komende jaren samen ons met overtuiging mogen wijden aan deze ‘dynamische’ en ‘progressieve’ opdracht, welke uiteindelijk terug gaat op de taak die Jezus aan Zijn leerlingen gaf bij het Laatste Avondmaal: “om op tocht te gaan en vruchten voort te brengen die blijvend zijn” (Joh. 15, 16).

Met de verzekering van mijn gebed voor uw intenties en met broederlijke
groet,
In Christo,

+ Adr. H. van Luyn s.d.b.
Emeritus bisschop van Rotterdam

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J van den Hende bij de bijeenkomst van Sjofar voor studenten, Rotterdam, 10 januari 2014: Diaconale heiligen, levens getekend door daden van liefde

1. Inleiding: Daden van Liefde geworteld in het geloof

Vorig jaar hebben we wereldwijd in de Kerk het Jaar van het Geloof afgesloten. Het was destijds paus Benedictus XVI die met het idee kwam om een Jaar van het Geloof te houden. Op 11 oktober 2011, een jaar voor de aanvang van het Jaar van het Geloof, ontvouwde paus Benedictus zijn plan. Dat deed hij middels het document ‘Porta Fidei’, Poort van het Geloof¹.

De paus nodigde uit om te komen tot een authentieke en hernieuwde bekering tot Christus (PF 6). Hij riep op om het geloof van harte te belijden, het geloof te vieren en van het geloof te getuigen (PF 9). Wanneer het gaat om te getuigen van je geloof, dan gaat het niet alleen om verkondiging in de vorm van catechese, prediking en belijdenis. Paus Benedictus stelde in artikel 14 van Porta Fidei dat het bij geloofsgetuigenis ook aankomt op diaconie, op daden van liefde: “Het Jaar van het Geloof zal ook een gunstige gelegenheid zijn om het getuigenis van de liefde te intensiveren”.

De paus onderstreept dat getuigen van het geloof én getuigenis afleggen van de liefde bij elkaar horen. Hij verwijst hierbij naar een aantal Bijbelteksten uit het Nieuwe Testament. Hij noemt de apostel Paulus die schrijft in de eerste brief aan de Korintiërs: *“Nu echter blijven geloof, hoop en liefde, de grote drie; maar de liefde is de grootste”* (1 Kor. 13, 13).

Ook citeert de paus uit de brief van de apostel Jacobus: *“Broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo’n geloof hem soms redden? Stel dat een broeder of een zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: ‘Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed’ en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien – wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood. Misschien*

1 Benedictus XVI, *Motu proprio Porta Fidei* (2011). Nederlandse vertaling in: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* (2011) 257-268.

zal iemand zeggen: ‘Gij hebt de daad en ik heb het geloof.’ Dan antwoord ik: ‘Bewijs me eerst dat ge geloof hebt, als ge geen daden kunt tonen, dan zal ik u uit mijn daden mijn geloof bewijzen’ (Jak. 2, 14-18).

Benedictus stelt: “Het geloof zonder de liefde draagt geen vrucht en de liefde zonder het geloof zou een gevoel zijn dat voortdurend ten prooi is aan de twijfel. Geloof en liefde vereisen elkaar en wel zo dat het een het ander mogelijk maakt zijn weg te gaan. Vele christenen wijden immers hun leven met liefde aan wie eenzaam is, aan de kant is geschoven of is uitgesloten, mensen naar wie men als eerste moet gaan om hen te ondersteunen omdat nu juist in hen zich het gelaat van Christus zelf weerspiegelt. Dankzij het geloof kunnen wij in hen die om onze liefde vragen, het gelaat van de verrezen Heer herkennen”. Hierbij wijst de paus naar het evangelie van Mattheus: “*Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders, hebt gij voor Mij gedaan*” (Mt. 25, 4).

Benedictus zegt: “Het is het geloof dat het mogelijk maakt Christus te herkennen en het is zijn liefde zelf die ertoe drijft Hem te hulp te komen, telkens als Hij onze naaste wordt op de weg van het leven”. Daden van liefde zijn geworteld in het geloof. Liefde en geloof horen bij elkaar. Ik denk hierbij heel bijzonder aan een gedeelte uit het Johannes evangelie. In het derde hoofdstuk is Jezus in gesprek met de farizeër Nikodemus. In vers 21 zegt Jezus: ‘*wie de waarheid doet, gaat naar het licht, opdat van zijn daden moge blijken dat zij in God gedaan zijn*’. In deze tekst hebben daden m.i. zowel betrekking op de daad van het geloof alsook op daden van liefde. De waarheid doen houdt in het geloof bewaren.

2. Daden van Liefde, in het licht van de Schrift

Waar het gaat om Daden van Liefde wil ik nog iets meer stil staan bij de heilige Schrift. Ik doe dit door in het kort nog een aantal fundamentele Bijbelpassages de revue te laten passeren. In het motu proprio *Porta Fidei* werd er al een aantal genoemd, zoals gezegd.²

In de Bijbel, het woord van God, wordt in beeldende taal gesproken over de schepping. In het boek Genesis (‘wording’ betekent dat) staat geschreven dat God er voor gekozen heeft om de mens te maken naar zijn beeld: “*als*

2 R. Brown, *The gospel according to John I-XII*, *The Anchor Bible* 29 (1966) 135.

beeld van God schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen” (Gen. 1, 27). De mens als beeld van God³. Dat de mens beeld is van God behoort tot het wezen van de mens.

Centraal in het Oude Testament in het verbond van God met de mens⁴, staan de voorschriften die we de tien geboden noemen⁵. Het zijn woorden door God aan de mens gegeven om er naar te leven, om het leven met God en de medemens richting te geven. Van de tien geboden gaan de eerste drie over de betrekkingen van de mens met God: (1) God de enige Heer belijden en liefhebben, (2) de Naam van God niet misbruiken, (3) de dag van de Heer in ere houden. De andere zeven geboden gaan over de omgang van de mensen met elkaar: niet doden, geen echtbreuk, niet stelen, niet liegen, etc.

De tien geboden hebben tot op de dag van vandaag hun geldingskracht. Jezus zegt immers in het evangelie van Mattheus: *‘Denkt niet dat Ik gekomen ben om Wet en Profeten op te heffen, maar om de vervulling te brengen’* (Mt. 5, 17). De Catechismus van de katholieke Kerk leert ons dat: *‘de tien geboden deel uit maken van de goddelijke openbaring. Maar ze laten ons ook inzien waarin de ware ‘humaniteit’ van de mens bestaat. Zij stellen de essentiële plichten in het licht en indirect ook de fundamentele rechten die onlosmakelijk met de natuur van de menselijke persoon verbonden zijn’*⁶.

In het licht van de geboden, spreekt een aanklacht van de profeet Amos (760 v Chr.) boekdelen. Amos zei: *‘Hoort dit, gij die strikken spant voor de armen om de misdeelden in het land te verdelgen, gij die redeneert: wanneer is de nieuwe maan voorbij? Dan kunnen wij ons koren verkopen! En wanneer de sabbat? Dan kunnen wij ons graan uitstallen. Dan verkleinen wij de maat, dan verhogen wij de prijs en bedriegen wij met een vervalste weegschaal. Dan kopen wij de kleine man voor geld, de armen voor een paar schoenen, en verhandelen wij zelfs het uitschot van ons koren. De Heer heeft gezworen [...] Geen van hun daden zal Ik ooit vergeten!’* (Am. 8, 4-7).

3 In de Septuagint staat er in het Grieks: κατ’ εικόνα θεου.

4 Cfr. J. Ratzinger/ Paus Benedictus XVI, *De geest van de liturgie* (Vlagtwedde 2006) 17-18.

5 Exodus 20, 2-17; Deuteronomium 5, 6-21.

6 *Catechismus*, nr. 2070.

Ik wil ook een tekst voorlezen uit het Bijbelboek Ecclesiasticus (Wijsheid van Jezus Sirach): *‘De Heer heeft de mens uit de aarde geschapen [...] Hij schonk hun een aantal dagen en een bestemde tijd en gaf hun de macht over de dingen op aarde. Hij heeft hen bekleed met een kracht als de zijne en hem gemaakt naar zijn beeld. In al wat leeft heeft Hij de vrees voor de mens gelegd en hem tot heer gemaakt over dieren en vogels. Hij heeft hun tong gevormd en hun ogen en hun oren en hun een hart gegeven om te denken. Hij heeft hen vervuld met onderscheidingsvermogen: Hij toonde hun het goed en het kwaad. Hij heeft zijn oog in hun hart geplant [...]’* (Jezus Sirach 17, 1-10). Gods oog in ons hart. Dat betekent in beeldende taal dat de mens, die beeld is van God, is toegerust met een geweten⁷.

In het Nieuwe Testament, in het evangelie van Mattheus (Mt. 5, 3-12), wordt dit geweten van ons op indringende manier aangesproken door de Heer zelf in de zaligsprekingen. De zaligsprekingen staan in het hart van de prediking van Jezus⁸. We worden onder meer aangespoord om arm van geest, zachtmoedig, barmhartig en zuiver van hart te zijn, om te hongeren en te dorsten naar gerechtigheid, en om vredebrengers te zijn.

Verderop in het evangelie van Mattheus, in hoofdstuk 25, zegt de Heer: *“al wat gij gedaan hebt voor de geringsten van mijn broeders hebt ge voor Mij gedaan”* (Mt. 25, 40). Dit is de aanzet tot de zogenaamde werken van barmhartigheid: hongeringen voeden, dorstigen te drinken geven, vreemdelingen opnemen, naakten kleden, gevangenen bezoeken, etc. De grondovertuiging van deze opdracht is: dat een mens met honger of dorst, een vreemdeling, een naakte of gevangene, een mens is: geschapen naar Gods beeld. Een mens, uniek en met waardigheid. Een mens in nood tegemoet treden en respectvol nabij zijn doet het meest recht aan deze persoon als beeld van God.

Anderzijds, in hetzelfde hoofdstuk 25 van Mattheus, wordt iedere mens opgeroepen om zijn ontvangen talenten in te zetten. De mens, naar Gods beeld geschapen, heeft zijn talenten ontvangen van God, hetgeen betekent dat een mens -als beeld van God- het best tot ontplooiing komt wanneer hij of zij de talenten in dienst stelt van de Heer en de medemens, tot opbouw en

7 J. Hulshof s.m., *De waardigheid van de mens*, in: K. Merks (ed), *Uit op geluk*, Baarn (1995) 18-31.

8 *Catechismus van de Katholieke Kerk*, nrs. 1716-1717.

ondersteuning.

Kortom, in het licht van de Schrift zijn Daden van Liefde als dienst aan de naaste [...] een onmisbare uiting van ons geloof en hebben ze alles te maken met geloofwaardigheid⁹. Ze zijn tevens een uitdrukking van de waardigheid van de mens.

3. Daden van Liefde in het leven van de heiligen

De zojuist genoemde Bijbelcitaten illustreren hoe concreet de aansporingen en bouwstenen zijn die de Bijbel (zowel het Oude Testament als het Nieuwe Testament) geeft om vanuit het geloof te komen tot daden van liefde.

Een oud spreekwoord zegt: woorden wekken, voorbeelden strekken. Waar het aankomt op Daden van Liefde wil ik naast de woorden ontleend aan de heilige Schrift, ook graag stilstaan bij een aantal voorbeelden: heiligen wier levens getekend worden door Daden van Liefde.

1. H. Laurentius (3e eeuw). Laurentius was als diaken werkzaam in Rome, in een tijd dat christenen in Rome een minderheid waren en vervolgd werden. Wat een diaken is kunnen we lezen in de heilige Schrift. In de Handelingen van de apostelen (Hand. 6) staat dat door de apostelen diakens werden aanstelden door handoplegging en gebed. De apostelen wilden hun werk van verkondiging en gebed niet verwaarlozen en wilden tevens de zorg voor de ondersteuning garanderen. Daartoe werden zeven diakens aangesteld. In de derde eeuw was de heilige Laurentius met deze taak werkzaam als diaken. Hij droeg zorg voor de naasten in nood. Daarnaast was Laurentius als diaken verantwoordelijk voor de financiën van de Kerk in Rome. Op een gegeven moment droeg de Romeinse keizer diaken Laurentius op om alle rijkdommen van de Kerk bijeen te brengen en af te staan. Laurentius vroeg een aantal dagen tijd en kwam vervolgens met een grote groep mensen die kostbaar zijn in Gods ogen: armen, zieken, weduwen en wezen. Laurentius sprak: ziehier de schatten van de Kerk¹⁰. Diaken Laurentius moest zijn daden van liefde, zijn getuigenis bekopen met de marteldood. De heilige Laurentius is de patroonheilige van de stad en het bisdom Rotterdam.

9 Bisdom van Breda, *Daden van geloof* (uit reeks geloofsboekjes 2008).

10 E. Klinkenberg, *Gaar, draai om en eet*, in: P. Kohnen (ed) *Sint Laurens aan de Maas* (2001) 15-22.

2. De heilige Martinus -St. Maarten- (316-397) was een Romeinse soldaat die zich tot Christus bekeerde. Beroemd verhaal is dat Martinus te paard zat en bij de stad Amiens een arme bedelaar ontmoette¹¹. Deze bedelaar smeekte om medelijden, want hij was naakt terwijl het midden in de winter was. Martinus gaf hem de helft van zijn soldatenmantel. Deze gebeurtenis doet uiteraard denken aan het schriftwoord uit het Mattheus evangelie: 'Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed' (Mt. 25, 36). Een Latijns woord voor mantel is *pallium*, hetgeen samenhangt met de moderne term palliatieve zorg, ofwel mantelzorg¹².

3. De heilige Antonius van Padua (1190-1231), volgeling van Sint Franciscus, was een groot predikant¹³. Antonius vond dat een predikant zichzelf steeds moet afvragen of hij datgene wat hij preekt ook zelf doet. Hij zei: "*Een predikant spreekt met twee lippen, maar ook met zijn leven en zijn goede naam.*" Sint Antonius kon in zijn preken vernietigend uithalen naar de uitbuiters van de armen. Hij keerde zich vooral tegen woekeraars. In de middeleeuwen was rente vragen op geleend geld verboden. Het eisen van rente op geleend geld gold als een schending van de rechtvaardigheid en de naastenliefde (cfr. Lc. 6, 32. 34). De Kerk (Tweede Lateraans Concilie, 1139) weigerde woekeraars de sacramenten en een begrafenis in gewijde aarde. In de nieuwe economie van de opkomende steden was geld nodig om te investeren. Degene die geld leende kon investeren en vervolgens met het eigen bedrijfje geld verdienen. Handige zakenlieden richtten leenbanken op. Maar de mensen moesten geld lenen tegen woekerrente en zij kwamen daardoor nog meer in de schulden. Er ontstond een stedelijk proletariaat. Sint Antonius kwam op voor deze nieuwe armen, deze slachtoffers van woeker. Een citaat van Antonius uit een preek: "*Het vervloekte volk van de woekeraars wordt op aarde groot en sterk. Zij hebben de tanden van een jonge leeuw (Joel 1,6) want zij verslinden het bezit van de armen, wezen en weduwen*¹⁴." En Antonius zegt: "*Wie bij een mens de keel dichtknijpt, ontnemt hem de stem en het leven. Wie van*

11 Sulpicius Severus, *Het leven van Sint-Maarten* (vertaald door P. Lateur) (1997) 28.

12 W. Eijk, L. Hendriks, J. Raymakers (red.), *Handboek Katholieke Medische Ethiek* (2010) 386.

13 J. Lang, *Antonius van Padua*, in: *Lexikon für Theologie und Kirche*, Teil 1 (1993-2006) 791-792.

14 L. Hardwick, *Antonius van Padua* (1993) 38-39.

de arme zijn geringe bezit afneemt, zuigt zijn bloed uit, wurgt hem [..].”

4. De adellijke Elisabeth van Thüringen¹⁵ leefde in Hongarije van 1207 tot 1231. Tijdens de hongersnood van 1226 kwam zij arme mensen te hulp. Haar man was ertegen dat Elisabeth dit werk van barmhartigheid verrichtte, maar zij ging door met het bakken en uitdelen van broden. Op een dag kwam ze op straat haar echtgenoot tegen, die zag dat ze haar schort gevuld had. Hij liet haar het schort openen, maar in plaats van broden lagen er plotseling rozen in. Na de dood van haar man werd Elisabeth in 1229 lid van de Derde Orde van St. Franciscus. Zij wijdde haar verdere leven aan de verzorging van zieken. Zij liet een ziekenhuis bouwen in Marburg. Wederom kunnen we denken aan het Mattheus evangelie, waar de Heer zegt: ‘Ik had honger en gij hebt Mij te eten gegeven’ (Mt. 25, 35) en: ‘Ik was ziek en gij hebt Mij bezocht’ (Mt. 25, 36). In de loop der eeuwen werden veel ziekenhuizen naar de heilige Elisabeth genoemd. Ook ontstonden later de zogeheten Elisabeth-verenigingen met als oogmerk bijzondere steun aan de armen te verlenen. In het bisdom van Breda bestaat sinds de negentiende eeuw de Congregatie van de zusters Franciscanessen van de Hl. Elisabeth met als doel: het verzorgen van zieken en thuiszorg (wijkverpleging).
5. Petrus (Peerke) Donders, redemptorist (1809-1887)¹⁶. Petrus Donders was een missionaris uit Tilburg. Hij wilde al jong priester worden, maar omdat het gezin arm was, kon dit niet. Op latere leeftijd werd het hem toch mogelijk gemaakt om naar het seminarie te gaan. Daar verdiende hij zijn kostgeld met het verrichten van klusjes voor het seminarie en voor de andere leerlingen, die een stuk jonger waren dan hij. Hij deed dat zonder zich vernederd te voelen en werd als een grote broer voor hen. Petrus Donders werd missionaris in Suriname. In de leprozenkolonie Batavia leefde en werkte hij temidden van de melaatsen, die daar afgezonderd van de samenleving aan hun lot werden overgelaten. Wanneer voedsel en medicijnen werden gebracht, werden deze vanaf een grote boot op de kade gegooid. Petrus Donders ging bij hen wonen en verzorgde hun wonden. Dat hij zelf in al die jaren dat hij er werkte

15 *Lexikon für Theologie und Kirche* Teil 3 (1993/2006) 602-603. Zie ook: V. van der Helm (cs), *Werken van barmhartigheid. Heiligen, Bijbelse lijnen, Augustinus, Meditaties* (2012) 27-47.

16 Zie: www.peerkedonders.nl

niet ziek werd, is een wonder op zich. Hij leerde hen onderling liefde te betonen, omdat zieken die nog konden lopen medicijnen en voedsel voor zichzelf hielden, waardoor degenen die dat niet meer konden aan hun lot overgeleverd waren. Hij stierf te Batavia en zijn lichaam werd later overgebracht naar de kathedraal in Paramaribo. De afgelopen Wereldjongerendagen bezochten de WJD'ers de kathedraal en zijn graf en ook Batavia.

6. Marie Adolphine (Kaatje Dierickx) (1866-1900)¹⁷. Geboren en getogen in het West-Brabantse Ossendrecht trad zij in 1893 te Antwerpen in bij de congregatie Franciscanessen-Missionarissen van Maria. Geïnspireerd door de sociale encycliciek *Rerum Novarum* (paus Leo XIII, 1891) wilde zij als kloosterzuster mensen helpen die arm waren. Zuster Marie Adolphine kan een eenvoudige heilige worden genoemd. Ze was niet erg geletterd, maar kon goed brood bakken. Ze werd in 1899 als missionaris uitgezonden omdat zij 'goed was in de keuken'. Zij stierf in 1900 als missionaris in China, in een golf van moorden op buitenlanders. De moordenaars maakten geen onderscheid tussen buitenlanders die daar waren vanwege economische of politieke motieven, of motieven van liefdadigheid. Want dat is wat Kaatje Dierickx deed: ze zorgde er heel concreet voor kinderen die niet van haarzelf waren, en deed dat met liefde in de missiepost bij Taiyuanfu.
7. Moeder Teresa (1910 Macedonie-1997 Calcutta)¹⁸. Zij stichtte de congregatie missionarissen van de naastenliefde. In Calcutta zag ze hoe arme mensen leefden temidden van bijzonder slechte omstandigheden. Hulp voor veel mensen was daarbij niet vanzelfsprekend, gezien het kastesysteem. Moeder Teresa trok zich het lot van deze armen aan en ging voor hen zorgen. In de zieke en verzwakte mensen in de goot, herkende zij het gelaat van Christus. We kennen deze heilige goed, en in de kathedraal in Rotterdam staat ook een beeld van haar. Zusters van Moeder Teresa zijn al sinds 1977 actief in de stad Rotterdam.

17 Zie: www.zustermarieadolphine.nl. In 2009 verscheen een stripboek over het leven van zuster Marie-Adolphine, onder de titel 'De verre bestemming', met tekeningen van Geert De Sutter (ISBN/EAN: 978-90-9024660-4).

18 *Lexikon für Theologie und Kirche* Teil 7 (1993/2006) 562.

4. Met het koninkrijk Gods voor ogen

“Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand [...] Gij zult uw naaste beminnen als uzelf” (Mt. 22, 37-39) Deze twee geboden van de Heer (ook wel ‘dubbelgebod van de liefde genoemd’¹⁹), stonden centraal in het leven van de heiligen, wier leven getekend wordt door daden van liefde.

Het Compendium van de sociale leer van de Kerk²⁰ spreekt waar het gaat om daden van liefde over de evangelisatie van de sociale sector: “de bouw van een stad voor de mens die meer humaan is omdat hij meer de vorm aanneemt van het koninkrijk van God” (Compendium nr. 63). Het gaat in ons diaconaal en sociaal handelen middels daden van liefde om ‘een beschaving van liefde’, gebaseerd op het liefdesgebod van de Heer: “Dit is mijn gebod dat gij elkaar liefhebt, zoals Ik u heb liefgehad” (Johannes 15, 12). Daarbij hebben we steeds opnieuw de inspiratie nodig van de heilige Geest. De Geest helpt om ons geloof handen en voeten te geven. Hij zorgt ervoor dat in ons binnenste dezelfde gevoelens van rechtvaardigheid en barmhartigheid leven die ook in het hart van de Heer aanwezig zijn (Compendium nr. 25).

Nu wij in Rotterdam bijzondere aandacht hebben voor daden van liefde in het licht van ons geloof, spreek ik de hoop uit dat ons gemeenschappelijk en persoonlijk leven getekend mag zijn door deze innerlijke gezindheid. Geloof en liefde hebben elkaar nodig.

De dienst aan de mens en de samenleving is krachtens de heilige Geest een geleefde traditie van de Kerk die ons kan inspireren. Een geloofstraditie die eeuwen door, in navolging van de Heer. Grote voorbeelden (geloofsgetuigen in woord en daad) zijn in deze traditie de heiligen van wie in deze voordracht een aantal is genoemd. Nu in ónze tijd zijn wij aan de beurt om in geloof daden van liefde te stellen. Dat mogen we doen met vertrouwen, met de voltooiing van het koninkrijk Gods voor ogen.

19 Cfr. Paus Benedictus XVI, toespraak op 11 juli 2010 in Castel Gandolfo: ‘de liefde tot God is onafscheidelijk verbonden met naastenliefde’.

20 Pauselijke Raad voor rechtvaardigheid en vrede, *Compendium van de sociale leer van de Kerk* (2004/2008).

Ik wil graag afsluiten met een zin uit Porta Fidei 14 van paus Benedictus, die het prachtig samenvat: “Laten wij, gesteund door het geloof, met hoop kijken naar onze inzet in de wereld, in afwachting van ‘nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid zal wonen’ (2 Pt. 3, 13)”.

Gespreksvragen

1. Stelling: daden van liefde zijn een bijzondere vorm van geloofsverkondiging (Benedictus XVI in een toespraak op 24 februari 2012 tot de medewerkers van de St. Pieterspenning).
2. Op welke manier helpt het licht van het geloof ons op de weg van dienstbaarheid bij het doen van daden van liefde (cfr. encycliek paus Franciscus Lumen Fidei)?
3. Zijn in jouw leven geloof en daden van liefde in evenwicht?

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende over de encycliek *Lumen Fidei* en Daden van Liefde, Theologencafé Den Haag, 30 januari 2014

1. *Lumen Fidei*, voltooiing van trilogie over geloof, hoop en liefde

Vandaag mag ik met u spreken over de encycliek *Lumen Fidei*, de eerste rondzendbrief van paus Franciscus²¹.

Deze eerste encycliek van paus Franciscus staat niet op zichzelf. Naar eigen zeggen heeft paus Franciscus samen met emeritus paus Benedictus XVI aan deze encycliek gewerkt. In de publieke media werd de encycliek een 'quatre-mains project' genoemd. Tijdens de persconferentie in Rome bij het verschijnen van de encycliek zei kardinaal Ouellet (congregatie van de bisschoppen): "In the encyclical is much of Benedict XVI and all of Pope Francis"²².

Paus Franciscus schrijft in artikel 7 van zijn eerste encycliek *Lumen Fidei*: "deze beschouwingen over het geloof [...] willen een aanvulling zijn op hetgeen Benedictus XVI in zijn encyclieken over de liefde en de hoop heeft geschreven. Hij had een eerste redactie van de encycliek over het geloof bijna voltooid. Ik ben hem daarvoor diep dankbaar en in de broederlijkheid van Christus neem ik zijn waardevol werk over en voeg aan de tekst enkele verdere bijdragen toe".

Je kunt dus zeggen dat de eerste encycliek van paus Franciscus de voltooiing is van een kleine reeks van rondzendbrieven n.l. van de hand van paus Benedictus de encycliek over de liefde *Deus caritas est*²³ en de encycliek over de hoop *Spe Salvi*²⁴ samen met de encycliek *Lumen Fidei* van paus Franciscus over het licht van het geloof.

21 Franciscus, Encycliek *Lumen Fidei* (2013). Nederlandse vertaling: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* 2013/ nr. 3.

22 S. Guidi, *Much of Benedict XVI and all of Pope Francis*, in: *L'Osservatore Romano* (English edition) nr. 28, 10 juli 2013, p. 11.

23 Benedictus XVI, Encycliek *Deus caritas est* (2005). Nederlandse vertaling: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* (2006) 1-33.

24 Benedictus XVI, Encycliek *Spe Salvi* (2007). Nederlandse vertaling: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* (2008) 1-37.

In de inleiding van de encycliek verbindt de paus geloof, liefde en hoop expliciet met elkaar. Franciscus schrijft: ‘geloof, hoop en liefde vormen in een wonderbare verstrengeling de dynamiek van het christelijk bestaan naar de volledige gemeenschap met God toe’²⁵.

Ook paus Benedictus heeft eerder benadrukt dat de deugden van geloof, hoop en liefde bij elkaar horen. In zijn motu proprio *Porta Fidei* ²⁶ waarmee hij in 2011 het Jaar van het Geloof aankondigde, citeert Benedictus uit de eerste brief aan de christenen van Korinte, waarin de apostel Paulus schrijft dat geloof, hoop en liefde blijven, de grote drie, met de liefde als de grootste (1 Kor. 13, 13). Geloof, hoop en liefde horen dus bij elkaar. Schreef paus Benedictus een encycliek over liefde en één over hoop. Paus Franciscus voltooit de trilogie van rondzendbrieven met een encycliek over het geloof²⁷.

In artikel 14 van *Porta Fidei*, het document over het Jaar van het Geloof, komt paus Benedictus expliciet te spreken over de relatie tussen geloof en liefde. Hij zegt: “Het geloof zonder liefde draagt geen vrucht en de liefde zonder geloof zou een gevoel zijn dat voortdurend ten prooi is aan de twijfel. Geloof en liefde vereisen elkaar en wel zo dat de een het ander mogelijk maakt zijn weg te gaan. Vele christenen wijden immers hun leven met liefde aan wie eenzaam is, aan de kant is geschoven of is uitgesloten, mensen naar wie men als eerste moet gaan om hen te ondersteunen omdat nu juist in hen het gelaat van Christus zelf weerspiegelt.”

²⁵ *Lumen Fidei*, art. 7.

²⁶ Benedictus XVI, motu proprio *Porta Fidei* (2011).

²⁷ Zie: S. van den Bossche, *Lumen Fidei – een encycliek over geloof als Verlichting*, in: Aartsbisdom Mechelen-Brussel, *Pastoralia* (2014) 1, 14-15: ‘de voltooiing van een theologaal drieluik’.

Het is juist de band tussen geloof en liefde door Benedictus geschetst bij gelegenheid van het Jaar van het Geloof, die ons in Rotterdam inspireert om in aansluiting op het wereldwijde Jaar van het Geloof nu in ons bisdom een periode stil te staan bij: Daden van Liefde. Daden van liefde voortkomend uithet geloof, daden van liefde als vorm van geloofsverkondiging²⁸.

In dit perspectief wil ik in mijn voordracht met u spreken over de encycliek *Lumen Fidei*, het licht van het geloof, de eerste encycliek van paus Franciscus.

2. Geloof als licht voor de (moderne) mens

Een encycliek schrijven over geloof. In de huidige tijd, de 21e eeuw, kan dit overkomen als een wereldvreemde onderneming. Men zou kunnen zeggen: “Is dit nu het eerste onderwerp waarover je als nieuwe paus een brief zou moeten rondsturen? Zou dat niet eerder moeten gaan over de noodzaak tot vrede, over armoede of solidariteit?”

De inleiding van de encycliek over het geloof (artt. 1-7) houdt duidelijk rekening met het gevoel van veel mensen die sceptisch staan ten opzichte van geloven. Paus Franciscus schrijft in artikel 2 dat men in onze moderne tijd het licht van het geloof beschouwt als iets dat wellicht voldoende kon zijn voor de oude samenlevingen, maar dat het geloof geen nut heeft voor de moderne tijden. De moderne mens zou trots moeten zijn op zijn verstand (rede) en zijn autonomie.

De paus citeert in dit kader ter illustratie de filosoof Nietzsche die een brief schreef aan zijn zus, waarin Nietzsche stelt: ‘als je de gemoedsrust en het geluk wilt bereiken, heb dan maar geloof, maar als je een leerling wilt zijn van de waarheid, dan moet je onderzoeken’.

28 Benedictus XVI, *Address to a delegation from St. Peter's Circle* (24-02-2012): “Charitable service becomes a privileged form of evangelization in the light of the teaching of Jesus, who will consider as done to him what we do for our brethren, especially for those who are lowly and neglected (cfr. Mt. 245, 40)”. Zie ook: Benedictus XVI, *Message for Lent 2013*: “Baptism precedes the Eucharist, but is ordered to it, the Eucharist being the fullness of the Christian journey. In a similar way, faith precedes charity, but faith is genuine only if crowned by charity”.

Geloof wordt dan beschouwd als het tegenovergestelde van zoeken-om-te-weten, geloof dat vrije mensen zou belemmeren in hun voortgang naar morgen. Veelzeggend is het dat in onze moderne tijd de ‘Verlichting’ geplaatst wordt tegenover de veronderstelde duisternis van het geloof²⁹.

Als de moderne mens op deze manier naar geloof kijkt, dan is geloof eerder een kwestie van duisternis dan van licht. Geloof wordt dan gezien als een subjectief licht dat hoogstens het eigen hart verwarmt en persoonlijke troost verschaft. Maar geloof wordt dan niet beschouwd als een objectief en gemeenschappelijk licht waar je als moderne mens iets aan zou kunnen hebben.

Paus Franciscus heeft in zijn encycliek nadrukkelijk aandacht voor deze visie van de moderne mens op het geloof. Maar tegelijkertijd geeft de paus aan dat het licht van de autonome rede begrensd is. Franciscus schrijft dat het licht van de autonome rede er n.l. niet in slaagt om de toekomst voldoende te verlichten [...] Men stelt zich tevreden met kleine lichten die het korte ogenblik verlichten, maar die niet in staat zijn de weg te openen³⁰.

De encycliek *Lumen Fidei* is een inhoudelijk pleidooi om het licht van het geloof opnieuw te ontdekken. Het licht van het geloof heeft een bijzonder karakter. Het is in staat het hele bestaan van de mens te verlichten, aldus paus Franciscus.

In een paar grote stappen karakteriseert de paus het geloof: geloof komt van God, het is een gave; geloof ontstaat bij de ontmoeting met de levende God; God roept ons en openbaart ons zijn liefde; liefde die ons voorafgaat en die steun en houvast is om ons leven op te bouwen. Door deze liefde veranderen wij en krijgen wij nieuwe ogen; het geloof als grote belofte dat zicht geeft op de toekomst.

29 Cfr. S. van den Bossche, *Lumen Fidei – een encycliek over geloof als Verlichting*, in: Aartsbisdom Mechelen-Brussel, *Pastoralia* (2014) 1, 14-15.

30 *Lumen Fidei*, art. 3.

Enerzijds gaat het in het geloof om licht uit het verleden, n.l. de herinnering aan Jezus' leven waarin Hij zijn liefde heeft getoond. Anderzijds gaat het om het licht van de toekomst, n.l. de verrijzenis van Jezus die ons over de dood heen tot zich trekt³¹.

Paus Franciscus wil in zijn eerste encycliek dit geloof ter sprake brengen, opdat dit geloof in ons groeien mag om ons heden te verlichten. Juist in onze tijd heeft de mensheid behoefte aan licht, aldus Franciscus.

De encycliek *Lumen Fidei* wil het licht en de rijkdom van het geloof opnieuw presenteren aan de moderne mens. Dit in het besef dat in onze moderne tijd ook veel gelovigen -hoe je het ook wendt of keert- mensen zijn wier leven en geloof onder invloed staan van de moderne tijd en haar beschouwing ten aanzien van geloof.

3. In het kort de inhoud van de vier hoofdstukken van de encycliek

De encycliek *Lumen Fidei* kent vier hoofdstukken. Sommige commentaren noemen het vier scènes van het ene schilderij over geloof³². In het kader van mijn voordracht wil met u nu stilstaan bij de vier onderscheiden hoofdstukken van de rondzendbrief, met name bij het eerste en het vierde hoofdstuk. Immers, ik ben gevraagd om deze encycliek over geloof in dit Theologencafé te bespreken in relatie tot ons diocesane thema Daden van Liefde, voortkomend uit het Jaar van het Geloof.

3.1. De encycliek spreekt niet in abstracte termen over geloof. Om te begrijpen wat geloof is, aldus paus Franciscus, moeten we eerst spreken over het traject van het geloof, de weg van gelovige mensen.

Daarom gaat de paus in het eerste hoofdstuk, met als titel 'wij hebben geloofd in de liefde', in op de geschiedenis van het geloof: van Abraham (vader van het geloof) naar het geloof van Israël tot en met de volheid van Gods openbaring en het heil door het geloof in Christus, in de gemeenschap van de Kerk. In zekere zin biedt het eerste hoofdstuk een bijbelse theologie in kort bestek over geloven, de weg van het geloof in het licht van de heilige Schrift.

³¹ *Lumen Fidei*, art. 4.

³² Aartsbisschop G. Muller, *Die neue Papst-Enzyklika*, in: *Zur Debatte* 2013/6, pp. 1-6.

Paus Franciscus stelt dat geloven verbonden is met: horen en zien. Horen, want Abraham luisterde naar de stem van God. Geloven is antwoorden op het Woord dat persoonlijke vragen stelt, geloven als antwoord op een Gij die ons bij naam roept³³.

Maar het woord van God is zowel een oproep die je hoort als een belofte die je voor ogen mag hebben. Wanneer Abraham ingaat op Gods belofte, een stap voorwaarts zet, is er bij geloof tevens sprake van zien, d.w.z. door het geloof zicht hebben op de weg die je gaat³⁴. Geloof is aldus verbonden met horen en zien. Geloof betekent ook dat Abraham zich toevertrouwt aan het woord van God, en dat hij begrijpt dat dit woord, deze God, betrouwbaar is. Geloof is dus tevens verbonden met vertrouwen en begrijpen³⁵.

Het laatste aspect is dat de oproep van God voor Abraham niet vreemd is, maar in zijn hart wordt herkend. De God die Abraham roept is God die Schepper is. In het licht van het geloof kent Abraham enerzijds zijn wortels, zijn oorsprong en anderzijds zijn roeping en bestemming³⁶. Geloof verbonden met je oorsprong en je toekomst.

Na Abraham komt paus Franciscus te spreken over het geloof van Israel. Hij zegt: “De geloofsbelijdenis van Israel ontwikkelt zich als een verhaal over de weldaden van God, van zijn handelen om het volk te bevrijden en te leiden”. “Het licht van God straalt voor Israel door middel van de herinneringen aan de gebeurtenissen die door God tot stand zijn gebracht [...] beleden [...] doorgegeven”. Het licht van het geloof is verbonden met het concrete verhaal van het leven³⁷.

In dit verband noemt de encycliek ook beproeving en ongeloof. Geloof is echter het tegenoverstelde van ongeloof. Geloof is verbonden met bekering, de bereidheid je steeds opnieuw te laten veranderen door de roepstem van God”³⁸.

33 *Lumen Fidei*, art. 8.

34 *Lumen Fidei*, art. 9.

35 *Lumen Fidei*, art. 10.

36 *Lumen Fidei*, art. 11.

37 *Lumen Fidei*, art. 12.

38 *Lumen Fidei*, art. 13.

Tenslotte, in het geloof van Israel is geen sprake van een individualistisch geloof. Het volk Israel ging verenigd op weg. “De geloofsdaad van het individu voegt zich in een gemeenschap”³⁹.

Na de beschouwingen over het geloof van Abraham en geloof bij het volk Israel, schrijft de paus over de volheid van het christelijk geloof. De encycliek stelt dat alle lijnen van het Oude Testament samen komen in Christus. “Hij wordt het definitieve ja op alle beloften”. “Wat God in Jezus tot ons richt, is niet nog een woord onder zoveel andere, maar zijn eeuwig Woord”. “Zo hebben wij de liefde leren kennen die God voor ons heeft, en wij geloven in haar” (1 Joh. 4, 16)⁴⁰.

Christus als middelpunt van ons geloof. In Christus hebben wij ten volle de liefde van God voor ons leren kennen, stelt de encycliek. Nadruk wordt gelegd op Jezus’ lijden en sterven, want: “Het grootste bewijs van de betrouwbaarheid van de liefde van Christus is gelegen in zijn dood voor de mens”. Jezus geeft niet alleen zijn leven voor zijn vrienden maar ook voor hen die zijn vijanden zijn. Hier wordt zichtbaar de diepte en grootte van de goddelijke liefde die werkzaam is in onze geschiedenis, met het oog op onze uiteindelijke bestemming⁴¹.

Met betrekking tot Jezus Christus onderscheidt paus Franciscus geloven op twee manieren. Hij onderscheidt ‘geloven’ en ‘geloven in’. Wij ‘geloven’ Jezus wanneer wij zijn woord, zijn getuigenis aanvaarden omdat het waarachtig is. Wij ‘geloven in’ Jezus als wij Hem persoonlijk in ons leven ontvangen, ons aan Hem toevertrouwen door ons in liefde bij Hem aan te sluiten en Hem op de weg te volgen. Met Jezus mogen wij in vertrouwen zeggen: Abba, Vader (cfr. Rom. 8, 15). Daar hoort ook bij dat we leren kijken vanuit het gezichtspunt van Jezus, met zijn ogen⁴².

Wanneer de paus spreekt over de kerkelijke vorm van het geloof, schrijft hij over het Paulijnse beeld van het lichaam van Christus met zijn vele ledematen. Paus Franciscus schrijft: “Het beeld van het lichaam wil de gelovige niet reduceren [...] louter tot een element van een groot raderwerk, maar onderstreept veeleer de

39 *Lumen Fidei*, art. 14.

40 *Lumen Fidei*, art. 15.

41 *Lumen Fidei*, artt. 16-17.

42 *Lumen Fidei*, art. 18.

vitale eenheid van Christus met de gelovigen en van alle gelovigen onder elkaar”. In het kader van het lichaam van Christus spreekt paus Franciscus over de Kerk: “Het geloof heeft een noodzakelijk kerkelijke vorm, het wordt beleden van binnen uit het lichaam van Christus, als een concrete gemeenschap van gelovigen”. De encycliek beklemtoont: “Het geloof is geen privéaangelegenheid, een individualistische idee, een subjectieve mening, maar ontstaat uit luisteren en is bestemd om te worden uitgesproken en verkondigd te worden”⁴³.

3.2. Enigszins uitgebreid heb ik stilgestaan bij het eerste hoofdstuk van de encycliek over de geschiedenis van het geloof en de centrale plaats van Christus. In het bestek van deze lezing zal ik korter ingaan op het tweede en derde hoofdstuk. Het tweede hoofdstuk is een meer filosofisch hoofdstuk. Het derde hoofdstuk put vooral uit de Catechismus.

Eerst het tweede hoofdstuk, getiteld: ‘Als gij niet gelooft, begrijpt gij niet’. Daarin gaat het over de verhouding tussen geloof en rede, over geloven als staan in de waarheid.

In paragraaf 29 en 30 schrijft paus Franciscus opnieuw over geloof in relatie tot horen en zien. Hij zegt: “Het gehoor toont de persoonlijke roeping en de gehoorzaamheid aan (en ook het feit dat de waarheid zich in de tijd openbaart); het zien biedt het volle zicht op het hele traject en maakt het mogelijk zijn plaats in te nemen in het grote plan van God”.

Horen en zien als organen waardoor we de kennis van het geloof krijgen, n.l. ten aanzien van onze eigen roeping en ten aanzien van Gods heilsplan als geheel en onze plek daarin⁴⁴.

3.3. In het derde hoofdstuk onder de titel ‘Ik geef u door wat ik heb gehoord’ (1 Kor. 15, 3) wordt uitgelegd dat het geloof vanwege haar gemeenschapskarakter generaties met elkaar verbindt. Middels de traditie wordt het geloof overgedragen. Het gaat derhalve in hoofdstuk drie om de rol van de Kerk in het overbrengen van het geloof doorheen de geschiedenis⁴⁵.

43 *Lumen Fidei*, art. 22.

44 *Lumen Fidei*, art. 29-30.

45 *Lumen Fidei*, artt. 38-39.

Aan de orde komen de doop en de andere sacramenten waar het gaat om het doorgeven van het geloof. Wezenlijk bij het overdragen van het geloof zijn ook het gebed des Heren, het Onze Vader, en de Tien Geboden⁴⁶.

Het geloof is één en alomvattend omdat het betrekking heeft op de ene God en het de kosmos en de geschiedenis verlicht⁴⁷.

In het kader van het doorgeven van het geloof, wordt in hoofdstuk drie aan het einde kort gesproken over de apostolische successie: als gave van de Heer aan de Kerk. Door de apostolische successie blijft de continuïteit van de herinnering van de Kerk gewaarborgd, d.w.z. de waarborg van de band met de oorsprong wordt middels de apostolische successie gegeven door levende personen. In de Kerk is -aldus paus Franciscus- sprake van een levend geloof dat steunt op de trouw van de getuigen die door de Heer zijn uitgekozen⁴⁸.

3.4. Het vierde hoofdstuk van de encycliek heet: ‘God bereidt voor hen een stad’, woorden verbonden met Heb. 11, 16. Hierin benadrukt de paus dat geloof geen kwestie is van een privé overtuiging.

Geloof heeft oog voor het algemeen welzijn zoals ook het christelijk mensbeeld veronderstelt dat de mens verantwoordelijkheid neemt voor de wereld. Geloof is op deze manier ook basis en uitgangspunt van onze sociale leer. Het gaat dan om de vraag hoe ons geloof inwerkt in de wereld.

In het eerste -bijbelse- hoofdstuk werd gesproken over geloof als een weg: geloof krijgt gestalte als een tocht. In het vierde hoofdstuk wordt gezegd dat het geloof ook gestalte krijgt als een opbouw, d.w.z. “het voorbereiden van een plaats waar de mens samen met anderen kan wonen”⁴⁹.

In het vierde hoofdstuk dat in zekere zin een sociaal perspectief heeft, spreekt paus Franciscus achtereenvolgens over het geloof en het algemeen welzijn;

46 *Lumen Fidei*, artt. 40-46. M. Gallagher SJ, *Shining a light on Lumen Fidei* (www.thinkingfaith.org) zegt over het derde hoofdstuk van de encycliek: “It tends to repeat the Catechism on the act of faith, sacraments, commandments and prayer.”

47 *Lumen Fidei*, artt. 47-48.

48 *Lumen Fidei*, art. 49.

49 *Lumen Fidei*, art. 50: Abraham woonde door het geloof in tenten maar zag uit naar de stad met hechte fundamenten waarvan God de ontwerper en bouwer is (cfr. Heb. 11, 9-10).

over het geloof en het gezin; over het geloof als een licht voor het leven in de maatschappij, en over het licht van het geloof als een troostende kracht in het lijden.

3.4.1 Op welke manier heeft het geloof betrekking op het algemeen welzijn? De encycliek stelt dat het geloof openbaart hoe hecht de banden tussen mensen zijn, wanneer God zich te midden van hen tegenwoordig stelt. Het geloof verlicht de relaties tussen de mensen want geloof komt uit liefde voort en volgt de dynamiek van Gods liefde.

Omdat geloof verband houdt met de liefde stelt de weg, de praktijk van het geloof zich ten dienste van gerechtigheid, recht en vrede, in gang gezet vanuit de ontmoeting met de liefde van God. Duidelijk wordt dat op deze manier het geloof een mens niet van de wereld verwijdt en dat geloof niet vreemd staat tegenover concrete inzet.

Geloof is een goed voor allen, een gemeenschappelijk goed. Het geloof verlicht niet alleen het innerlijk van de Kerk, en is niet alleen gericht op de bouw van de eeuwige stad in het hiernamaals. Nee, geloof helpt ook nu om onze samenlevingen op te bouwen, op weg naar een toekomst van hoop.

3.4.2 Paus Franciscus spreekt in dit kader over het gezin als de eerste omgeving waarin het geloof de stad van de mens verlicht⁵⁰. Hierbij wordt opnieuw verwezen naar de weg van Abraham en Sara.

In het gezin begeleidt het geloof verschillende leeftijden, te beginnen met de kinderjaren. De paus benadrukt in het kader van het gezin de geloofsopvoeding. Hij zegt: het is “belangrijk dat de ouders gemeenschappelijke geloofspraktijken beoefenen die de rijping van het geloof van de kinderen begeleiden”.

Voor jongeren geldt naast het gezin ook de aandacht van de kerkgemeenschap. In dit verband worden de Wereld Jongeren Dagen genoemd. De encycliek beklemtoont: “Het geloof is geen toevluchtsoord voor mensen zonder moed, maar de verbreding van het leven”.

3.4.3 Zoals het geloof het gezin verlicht, zo wordt het geloof van daaruit ook een licht voor de samenleving, de maatschappij⁵¹. De moderne tijd heeft

⁵⁰ *Lumen Fidei*, artt. 52-53.

⁵¹ *Lumen Fidei*, artt. 54-55.

de broederlijkheid onder de mensen vooral willen opbouwen op grond van gelijkheid. In het licht van het geloof is die gelijkheid echter niet het fundament van de verbondenheid onder mensen, maar God als gemeenschappelijke Vader is het laatste fundament, stelt de encyciek.

Juist in het licht van Gods liefde in Jezus Christus zien we de medemens als onze broeder en zuster, herkennen we Gods liefde in de naaste. Ik citeer: “Het geloof leert ons te zien dat in iedere mens er een zegen is voor mij, dat het licht van het gelaat van God mij verlicht door het gelaat van mijn broeder en zuster”.

Dankzij het geloof begrijpen wij de unieke waardigheid van iedere menselijke persoon.

Dankzij het geloof erkennen wij de unieke plaats van de mens in de schepping. God heeft een plan met de mens. In dit licht kan een mens niet afzien van de eigen morele verantwoordelijkheid.

In het licht van het geloof krijgen wij respect voor de natuur, die aan ons mensen is toevertrouwd om te koesteren en te behoeden. Geen ontwikkelingsmodellen op grond van nut en profijt maar vanuit het besef dat de schepping allereerst een gave is.

Dankzij het geloof ontvangen wij de mogelijkheid tot vergeving, vanuit de overtuiging dat het goede altijd oorspronkelijker en sterker is dan het kwaad. Dat betekent overigens niet dat we het conflict niet onder ogen moeten zien, geroepen als we zijn om te komen tot oplossingen en om te overwinnen, op weg naar eenheid.

Het geloof verlicht het maatschappelijk leven. Franciscus vraagt: “Zullen wij ons misschien ervoor schamen God onze God te noemen? Zullen wij Hem niet als zodanig belijden in ons publieke leven?” (Heb. 11, 16). In het licht van het geloof maakt God ons gemeenschappelijk leven mogelijk.

3.4.4 Ons leven en onze wereld zijn niet alleen maar goed. Er zijn problemen en er is ellende. Daarom brengt de encyciek ook het lijden en de zwakheid te sprake, in licht van het geloof⁵².

Enerzijds, het lijden heeft niet het laatste woord. Maar in beproeving verlicht het geloof ons. “De christen weet dat het lijden niet kan worden geëlimineerd”. Wanneer wij ons toevertrouwen aan de handen van God, dan is dat een daad van liefde.

Anderzijds, lijden en ellende kunnen we niet vergeten of ontkennen. “Het

⁵² *Lumen Fidei*, artt. 54-55.

geloof is geen licht dat al onze duisternis verdrijft, maar een lamp die onze schreden in de nacht begeleidt”. Dit is voldoende voor onze weg, stelt de encycieliek.

Paus Franciscus bestempelt mensen die lijden als: middelaars van het licht. Hij zegt dat het lijden, dat de lijdende mens ons er aan herinnert het geloof te zien als een dienst. Juist in lijden en ellende worden we als gelovige mensen geroepen om te helpen en anderen van dienst te zijn.

Concrete voorbeelden van liefde in geloof worden genoemd: de heilige Franciscus ten opzichte van de melaatse mens die hij ontmoette en omarmde. De zalige moeder Teresa die in het gelaat van de armen in Calcutta, Christus zelf herkende.

Het geloof als een dienst aan het gemeenschappelijk welzijn, het geloof als een dienst van hoop, gevoed vanuit de toekomst. Een toekomst die afkomstig is van de verrezen Jezus. Met Paulus mogen we belijden: al wordt onze woning hier beneden neergehaald, er is een eeuwige woning die God in Christus bereid heeft (2 Kor. 4, 16 – 5, 5).

4. Daden van liefde in het licht van het geloof

In deze voordracht heb ik met u stilgestaan bij de inhoud van de encycieliek *Lumen Fidei*, juist in samenhang met ons diocesane thema van dit moment: Daden van liefde, in het licht van het geloof.

In de overtuiging dat geloof en liefde bij elkaar horen, dat daden van liefde uit geloof voortkomen, op welke manier helpt de encycieliek *Lumen Fidei* van Paus Franciscus ons om de band tussen geloof en liefde goed voor ogen te hebben? Welke zijn de bouwstenen die het geloof ons aanreikt om te komen tot daden van liefde? En wat zegt dat over ons geloof als het gaat om daden van liefde?

1. Geloof is niet allereerst een zienswijze maar een gave vanuit de ontmoeting met Christus. Niet op de eerste plaats een mentaliteit maar allereerst: je persoonlijk aangesproken weten, geroepen weten door de Heer.
2. Centraal in ons geloof staat de persoon Christus. Meteen in de eerste zinnen van de encycieliek schrijft de paus over Christus als het licht. ‘Hij is als een licht in de wereld gekomen’ (Joh. 12, 46). ‘Hij is als een licht in onze harten opgegaan’ (1 Kor. 4, 6). Geloven begint met in Christus de liefde van God te leren kennen. De liefde van God is ten volle zichtbaar geworden in Christus, in zijn leven, sterven en verrijzen.
3. Ik denk hierbij ook aan wat Paus Franciscus schrijft in de onlangs

verschenen postsynodale exhortatie *Evangelii Gaudium* (art. 3): “ik nodig alle christenen uit tot een hernieuwde ontmoeting met Jezus Christus” En hij citeert daarbij ook uit de encycliek *Deus Caritas est* van paus Benedictus: “Christen-zijn is niet het resultaat van een ethische keuze of een hoog idee, maar de ontmoeting met een gebeurtenis, een persoon die het leven een nieuwe horizon en een beslissende richting heeft” (art. 7).

4. Het geloof kijkt niet alleen naar Christus, maar kijkt ook vanuit het gezichtspunt van Jezus, met zijn ogen. Geloven is dan deel hebben aan zijn manier van zien.
5. Geloof hechten aan Jezus (Jezus geloven) als wij zijn woord en getuigenis aannemen als zijnde waar, en geloven in Jezus wanneer wij Hem persoonlijk in ons leven toelaten, Hem ontvangen en ons leven aan Hem toevertrouwen, ons bij Hem aansluiten en op zijn weg volgen (art. 18). De nieuwe logica van het geloof: geconcentreerd op Christus (art. 20). “Christus leeft in mij” zegt Paulus -Gal. 2, 20 (art. 21).
6. Gezamenlijk in het geloof staan gebeurt in de gemeenschap van de Kerk. De encycliek gebruikt het bijbelse beeld van het lichaam van Christus: vitale eenheid met de Heer en als gelovigen onder elkaar (art. 22).
7. In dit verband ook geloof als horen (luisteren waartoe God je roept) en zien (oog hebben voor Gods plan en bestemming en onze eigen plaats daarin) (cfr. artt. 8-9, zie ook 29). Wel individualiteit (mens is uniek) maar geen individualisme.
8. Waar het gaat om te komen tot daden van liefde maakt de encycliek duidelijk dat het geloof licht werpt: op de waardigheid van de menselijke persoon; op de mens in zijn betrekkingen (relationeel wezen), n.l. de band met God en de relaties van mensen onderling in gezin en samenleving; op de verbondenheid van de mensen in broeder- en zusterschap omdat zij kinderen zijn van één Vader; op het gemeenschappelijk welzijn; op de eigen specifieke roeping in het grotere geheel van Gods plan; op de persoonlijke morele verantwoordelijkheid van de mens; op de schepping: eerbied en vruchtgebruik in plaats van gebruik op basis van louter nut en profijt (cfr. *frui* en *uti*); op de mogelijkheid tot vergeving, het kwade met het goede tegemoet treden en overwinnen, geloven als dienstwerk in tijden en omstandigheden van lijden.

9. Geloven: onze weg gaan met de Heer en met elkaar. Geloven: het opbouwen van Gods stad van vrede. Onder meer paus Paulus VI noemde dit laatste: de humanisering van de samenleving (vanuit en met het oog op waarachtig mens-zijn) op basis van het Christelijk geloof.
 10. Kortom: vanuit de persoonlijke ontmoeting met Christus, geloven wij in de liefde van God, en in de mate waarin wij die liefde van God aanvaarden in ons leven en steeds beter gaan begrijpen, worden wij geroepen de liefde van God door te geven, en beseffen wij dat ons geloof haar bekroning vindt in daden van liefde.
- Paus Franciscus schrijft heel optimistisch dat de dynamiek van geloof, hoop en liefde ons de zorgen van alle mensen doet omarmen op onze tocht naar de stad van God, omdat de hoop niet teleurstelt.

INLEIDING

**van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens parochiedag 1 februari 2014
Den Haag: Parochieleven en daden van liefde**

1. Aanleiding en inleiding

Vandaag houden we in ons bisdom voor de tweede keer een diocesane parochiedag. Vorig jaar stond de parochiedag in het kader van het Jaar van het Geloof, met als thema: ‘getuigen van de hoop die in ons leeft’.

In het voorbije Jaar van het Geloof hebben we in ons bisdom met activiteiten op diocesaan niveau en in vele parochies stilgestaan bij de rijkdom van ons geloof. In het afgelopen jaar is ook duidelijk naar voren gekomen dat wanneer het gaat om het belijden van ons geloof in Christus, dit niet alleen moet gebeuren in woorden maar ook met daden. Immers, als je gelooft in Christus dan moet je ook de liefde van Christus daarmee verbinden. Het gaat om een geloofsbelijdenis die uitmondt in daden van liefde. Geloof als dienst van hoop.

Voorafgaande aan het Jaar van Geloof heeft Benedictus reeds eerder in het document *Porta Fidei* (2011), waarmee hij het Jaar van het Geloof (2012-2013) aankondigde, een paragraaf gewijd aan de liefde. In artikel 14 van *Porta Fidei* legt paus Benedictus de relatie uit die er wezenlijk bestaat tussen geloof en liefde. Hij zegt: “Het geloof zonder liefde draagt geen vrucht en de liefde zonder geloof zou een gevoel zijn dat voortdurend ten prooi is aan de twijfel. Geloof en liefde vereisen elkaar en wel zo dat de een het ander mogelijk maakt zijn weg te gaan. Vele christenen wijden immers hun leven met liefde aan wie eenzaam is, aan de kant is geschoven of is uitgesloten, mensen naar wie men als eerste moet gaan om hen te ondersteunen omdat nu juist in hen het gelaat van Christus zelf weerspiegelt.”

Het is juist de band tussen geloof en liefde die Benedictus destijds geschetst heeft bij gelegenheid van het Jaar van het Geloof, die ons in Rotterdam heeft geïnspireerd om in aansluiting op het wereldwijde Jaar van het Geloof nu in ons bisdom een periode stil te staan bij: Daden van Liefde. Daden van liefde die voortkomen uit het geloof, daden van liefde als vorm van geloofsverkondiging⁵³.

2. Bijbelse gronden

De link die bestaat tussen geloof en liefde heeft Bijbelse wortels. Een centrale tekst in het evangelie zegt: “Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand [...] Gij zult uw naaste beminnen als uzelf” (Mt. 22, 37-39).

Geloof en liefde horen bij elkaar. Wanneer het gaat om als gelovigen concrete daden van liefde te stellen, dan vinden we in het Nieuwe Testament heel concrete aansporingen.

In de eerste brief van de apostel Jacobus, wordt in sterke bewoordingen aan de christenen een opdracht voorgehouden. De apostel Jacobus stelt: “broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? [...] Stel dat een broeder of een zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: ‘Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed’ en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien – wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood.[...] Bewijs me eerst dat ge geloof hebt als ge geen daden kunt tonen, dan zal ik u uit mijn daden mijn geloof bewijzen”⁵⁴.

53 Paus Benedictus XVI, *Address to a delegation from St. Peter's Circle* (24-02-2012): “Charitable service becomes a privileged form of evangelization in the light of the teaching of Jesus, who will consider as done to him what we do for our brethren, especially for those who are lowly and neglected (cfr. Mt. 25, 40)”. Zie ook: Benedictus XVI, *Message for Lent 2013*: “Baptism precedes the Eucharist, but is ordered to it, the Eucharist being the fullness of the Christian journey. In a similar way, faith precedes charity, but faith is genuine only if crowned by charity”.

54 Jak. 2, 14-18.

In het beroemde 25e hoofdstuk van het evangelie van Matteus, zegt Jezus: ‘Al wat gij gedaan hebt voor de geringsten van mijn broeders, hebt gij voor Mij gedaan’⁵⁵. Deze woorden zijn een aansporing van Jezus aan ons persoonlijk en aan het adres van ons als bisdom en parochies. Met de ogen van het geloof is het mogelijk om in een mens in nood Christus zelf te herkennen en de liefde van Christus is de drijvende kracht om onze naaste te helpen. Het is de Heer zelf die telkens onze naaste wordt op de weg van het leven.

Paus Franciscus zegt in zijn encycliek *Lumen Fidei* dat we als gelovige christenen niet alleen naar Jezus kijken, maar we kijken in geloof ook vanuit het gezichtspunt van Jezus, met zijn ogen⁵⁶.

Het moge duidelijk zijn: geloof en liefde horen bij elkaar. We worden geroepen om in onze parochies naast de belijdenis van ons geloof in woorden, tevens de liefde van de Heer tot uitdrukking te brengen in daden van liefde, in daden van barmhartigheid. Ten diepste zijn daden van liefde: daden van geloof. Daarbij is de viering van de eucharistie in onze parochies een belangrijke motor om te komen tot daden van liefde. De Eucharistie omvat de werkelijkheid van bemind te worden door de Heer en op onze beurt anderen lief te hebben. “Eucharistie die zich niet vertaalt in concrete beoefening van de liefde is ten diepste onvolledig”⁵⁷.

Kortom: als je als parochianen elkaar en andere medemensen waarachtig van dienst bent, dan is dat ook zonder woorden een waarachtige verkondiging van Christus, een uitgelezen vorm van verkondiging van het evangelie.

55 Cfr. Mt. 25, 4.

56 Paus Franciscus, encycliek *Lumen Fidei* (2013) art. 18.

57 Paus Benedictus XVI, encycliek *Deus Caritas est* (2006) art. 14. Zie ook: Benedictus XVI, post-synodale apostolische exhortatie *Sacramentum Caritatis* (2007) art. 66.

3. “Weest uitvoerders van het woord en niet alleen toehoorders”⁵⁸

De parochie is de kerkgemeenschap dichtbij huis. Op veel plaatsen vormen meerdere parochies inmiddels samen een nieuwe grotere parochie. Een parochie is deel van het grotere geheel van het bisdom en van de wereldwijde Kerk. Het Tweede Vaticaans Concilie zegt dat de plaatselijke parochie in zekere zin het bisdom en de wereldwijde Kerk present stelt (*Sacrosanctum Concilium* nr. 42).

Wil een parochie als geloofsgemeenschap daadwerkelijk in woorden en daden verwijzen naar Christus en naar het grotere geheel van de Kerk, dan horen daden van liefde een plaats te hebben in het geloofsleven van een parochie. Het evangelie verspreiden is namelijk niet alleen een kwestie van vieren en preken maar evenzeer het daadwerkelijk verspreiden van de waarden en normen van het evangelie. Dit alles gedragen door gebed.

Paus Paulus VI schreef in 1974 al dat evangelisatie betekent: in alle lagen van de mensheid de blijde boodschap brengen en zo van binnenuit de mensheid omvormen en vernieuwen⁵⁹. Het is daarom belangrijk om in parochies daden van liefde als goede werken ook daadwerkelijk te beoefenen. Uiteraard, naar de mate van het mogelijke. Maar zeg niet te vlug: dat is te veel of te moeilijk voor ons.

In hoofdstuk 25 van het evangelie van Matteus is immers luid en duidelijk de aansporing van Christus te horen om als zijn leerlingen daadwerkelijk werk te maken van ons geloof in de zogenaamde werken van barmhartigheid: hongerigen voeden, dorstigen te drinken geven, vreemdelingen opnemen, naakten kleden, gevangenen bezoeken, etc.

De Bijbelse grondslag van deze opdracht is gelegen in de erkenning dat een mens met honger of dorst, een vreemdeling, een naakte of gevangene, een mens is - geschapen naar Gods beeld, uniek en met waardigheid. Deze mens in nood daadwerkelijk tegemoet treden en respectvol nabij zijn doet het meest recht aan een mens als persoon, als beeld van God.

⁵⁸ Jak. 1, 22.

⁵⁹ Paus Paulus VI, postsynodale apostolische exhortatie *Evangelii Nuntiandi* (1974) art. 18.

In hetzelfde hoofdstuk 25 van Matteus staat de oproep om als mens je van God ontvangen talenten niet voor jezelf te houden maar daadwerkelijk in te zetten. Juist omdat een mens zijn talenten gekregen heeft van God, komt een mens -als beeld van God- het best tot ontplooiing wanneer hij of zij die ontvangen talenten ook metterdaad in dienst stelt van de Heer en de medemens, tot opbouw en tot ondersteuning. Jezus zelf heeft immers bij zijn menswording ons leven willen delen en is naast ons komen staan, het meest nog als broeder van de mens in nood, de kleine en de arme.

Het Compendium van de sociale leer van de Kerk spreekt van de evangelisatie van de sociale sector: “de bouw van een stad voor de mens die meer humaan is omdat hij meer de vorm aanneemt van het koninkrijk van God”⁶⁰. Het gaat in de sociale leer van de Kerk, in ons sociaal en diaconaal handelen, om “een beschaving van liefde” gebaseerd op het liefdesgebod van de Heer: “Dit is mijn gebod dat gij elkaar liefhebt, zoals Ik u heb liefgehad”⁶¹.

4. Het sociaal denken ofwel de sociale leer van de Kerk

Wanneer we ons in bisdom en parochies sterk maken voor daden van liefde in het licht van ons geloof in Christus, dan hebben we als belangrijkste bron het Woord van God, de heilige Schrift. Denkt u nog maar eens aan Matteus 25 en de Jakobusbrief, die ik zojuist al citeerde in deze voordracht. Het is goed om deze schriftpassages bij de hand te houden of beter nog: in het hart te bewaren.

Een andere rijke bron van inspiratie en sociaal inzicht op basis van ons geloof en de waarden en normen van het evangelie, is de zogeheten Katholieke sociale leer, ook wel het Katholiek sociaal denken genoemd. Graag wil ik in deze voordracht ingaan op de inhoud en grote waarde van de Katholieke sociale leer.

60 Pauselijke Raad voor rechtvaardigheid en vrede, *Compendium van de sociale leer van de Kerk* (2004). Nederlandse vertaling (2008) n. 63.

61 Joh. 15, 12.

Wat wordt verstaan onder de sociale leer van de Kerk? In brede zin is de Katholieke sociale leer het geheel van ideeën en theorieën die in de loop van de geschiedenis van de Kerk ontwikkeld zijn met betrekking tot het sociale leven. In meer bepaalde zin duidt de Katholieke sociale leer op de geschriften van pausen en bisschoppen vanaf de 19e eeuw. Dat zijn de documenten van het kerkelijk leergezag naar aanleiding van politieke, economische en sociale issues van onze tijd⁶².

Wanneer het gaat om de Katholieke sociale leer -in de zin van de documenten van het kerkelijk leergezag- dan wordt meestal het eerst gewezen op de encycliek *Rerum Novarum* van paus Leo XIII. Paus Leo XIII schreef in 1891 de encycliek *Rerum Novarum* naar aanleiding van de grote problemen en uitdagingen in het sociale leven van de negentiende eeuw die het gevolg waren van de industriële revolutie. In de groter wordende steden van de negentiende eeuw was er zowel grote rijkdom als grote armoede. Fabrieksarbeiders en hun gezinnen vormden meer en meer een zogeheten industrieproletariaat. De vanouds door de Katholieke Kerk georganiseerde caritas en liefdadigheid voldeden in deze omstandigheden niet in voldoende mate.

Als reactie op de industriële revolutie en de opkomst van het Marxisme analyseerde de Katholieke Kerk de maatschappelijke ontwikkelingen in het licht van het Evangelie. Paus Leo XIII vroeg in zijn encycliek onder meer aandacht voor de waardigheid van de arbeiders als mens en voor hun rechten op een menswaardig bestaan. Paus Leo: “De waardigheid van de mens, die door God zelf met grote eerbied bejegend wordt, mag door niemand ongestraft worden geschonden”⁶³.

62 K. Himes ofm, *Responses to 101 Questions on Catholic Social Teaching* (2001) 5.

63 Leo XIII, *encycliek Rerum Novarum* (1891) n. 32.

Uit de waardigheid van de mens vloeien aldus *Rerum Novarum* de natuurlijke rechten van de mens en de primaire gemeenschappen voort: recht op eigendom, recht op het leven, de meerwaarde van arbeid, het recht om te trouwen, het recht op levensonderhoud door een recht op een rechtvaardig loon en het recht op vereniging, etc. Zo ontstond feitelijk de Katholieke sociale leer uit de situatie van het industrieproletariaat in de negentiende eeuw, vanwege de nood van de arbeiders⁶⁴. In deze situatie ligt de kiem van de sociale leer van de Katholieke Kerk en deze sociale leer werd in de loop van de tijd steeds meer ontwikkeld en verfijnd.

Terzake de Katholieke sociale leer bleef het niet bij die ene encycliek *Rerum Novarum* van paus Leo XIII. Ik noem hier kort een aantal andere geschriften van het kerkelijk leergezag die nadien zijn verschenen in het kader van de Katholieke sociale leer.

Veertig jaar na *Rerum Novarum*, schreef paus Pius XI in 1931 de encycliek *Quadragesimo Anno*. In 1961 verscheen van paus Johannes XXIII de encycliek *Mater et Magistra*. En in 1963 *Pacem in terris*. Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) kwam in 1965 het document *Gaudium et Spes* tot stand over de Kerk in de moderne wereld. In 1967 volgde Paus Paulus VI met de encycliek *Populorum Progressio*. Paus Johannes Paulus II schreef *Laborem exercens* (1981), *Sollicitudo rei socialis* (1987 bij gelegenheid van twintig jaar *Populorum Progressio*) en *Centesimus annus* (1991)⁶⁵. Deze laatstgenoemde encycliek verscheen -zoals de naam al zegt- bij gelegenheid van honderd jaar *Rerum Novarum*. In de loop van die honderd jaar (tussen 1891 en 1991) zijn er in het kader van de sociale leer van de Kerk in de verschillende documenten van het leergezag talrijke sociale vraagstukken en maatschappelijke onderwerpen aan de orde gekomen.

64 J. Schasching s.j., *De Katholieke sociale leer en de arbeid*, in: *Communio* (1998) 188-196.

65 Zie voor overzicht van de encyclieken: J. Verstraeten, *De sociale ethiek van de Katholieke Kerk in de encyclieken van Leo XIII tot en met Johannes Paulus II*, Brussel (2000); B.Honings o.c.d., *De sociale leer van de Kerk, een diachronisch overzicht van het christelijk sociale ethos*, in: *Communio* (2005) 354-366. Samenvattingen van de encyclieken in: B. Brady, *Essential Catholic Social Thought* (2008). Zie ook: L. Roos, *Die Sozialenzykliken der Papste als Grundlage der Sozialverkündigung der Kirche*, in: P. Unterberg (ed.) *Kurze Einführung in die Katholische Soziallehre* (2010) 15-26.

De Katholieke sociale leer heeft dus haar plaats daar waar het christelijke leven en het christelijke geweten in aanraking komen met de situaties van de wereld⁶⁶. Dit stelt de Pauselijke Raad van rechtvaardigheid en vrede in het *Compendium van de sociale leer van de Kerk*, uitgegeven in 2004. In 2008 verscheen de Nederlandse vertaling van het *Compendium van de sociale leer van de Kerk*. Het compendium is een complete verzameling van alle geschriften die samen de sociale leer van de Katholieke Kerk vormen, thematisch in één doorlopende uiteenzetting samengevat.

In 2009 verscheen van paus Benedictus XVI de sociale encycliek *Caritas in Veritate*⁶⁷. Paus Benedictus zegt: “de liefde is de rode draad die door de sociale leer van de Kerk loopt”⁶⁸.

De sociale leer van de Kerk heeft sinds de negentiende eeuw een hoge vlucht genomen maar dat betekent niet dat de Kerk louter in de recente geschiedenis zich is gaan bezighouden met sociale vraagstukken zoals armoede en onrecht. Het is belangrijk om dat te benadrukken. Kijkend naar de heiligen, dan zien we dat het leven van velen van hen getekend wordt door daden van liefde, door werken van barmhartigheid⁶⁹.

De eeuwen door heeft de Kerk zich daadwerkelijk voor de samenleving ingezet en zich sterk gemaakt waar het gaat om de zogeheten werken van barmhartigheid, om naastenliefde en gerechtigheid. De bron en basis waren steeds de Bijbel en de geloofstraditie van de Kerk.

66 Cfr. Pauselijke Raad voor rechtvaardigheid en vrede, *Compendium van de sociale leer van de Kerk*, (2004). Nederlandse vertaling 2008, n. 73.

67 Benedictus XVI, encycliek *Caritas in Veritate*. Nederlandse vertaling in: *kerkelijke documentatie*, Utrecht SRKK (2009) 134-191.

68 *Caritas in Veritate*, art. 2.

69 V. van der Helm e.a., *Werken van barmhartigheid, Heiligen, Bijbelse lijnen, Augustinus, Meditaties* (2012).

5. Vier kernbegrippen in de Katholieke sociale leer

5.1. Waardigheid van de mens

In de sociale leer van de Katholieke Kerk staat de waardigheid van de mens centraal, gebaseerd op de heilige Schrift, de Bijbel. Het boek Genesis zegt dat God er voor gekozen heeft om de mens te maken naar zijn beeld en gelijkenis: “als beeld van God schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen”⁷⁰. In psalm 8 klinkt van de kant van de mens de bewondering dat God de mens zo bijzonder naar waarde schat, n.l. de mens als het werk van zijn handen en als zijn beeld: “wat is dan de mens dat Gij acht op hem slaat, het mensenkind dat Gij hem aanziet”⁷¹. En in psalm 139 wordt gezegd: “Gij zijt het die mijn kern hebt gevormd, die mij weefde in de schoot mijner moeder, en ik loof U in het besef dat ik ben eerbiedwekkend van maaksel, een wonder is wat Gij schiep. Mijn wezen kent Gij volkomen”⁷².

Het geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis brengt tot uitdrukking dat iedere mens in een persoonlijke relatie staat tot God. Dat de mens geschapen is naar Gods beeld is de kern van het Christelijke mensbeeld⁷³. De fundamentele waardigheid die iedere mens eigen is, vraagt om respect en eerbied voor het leven van iedere mens, vanaf het eerste begin.

De samenleving waarin mensen *samen leven* moet zo worden ingericht dat mensen tot hun recht komen en ook het hunne kunnen bijdragen en opbouwen. De afzonderlijke persoon staat in wezen niet tegenover het geheel van de gemeenschap. Het gemeenschappelijk belang (*bonum commune*) moet namelijk niet in tegenspraak zijn met het belang van een afzonderlijke persoon.

5.2. Vrijheid en verantwoordelijkheid

Vrijheid van de menselijke persoon hoort fundamenteel bij de waardigheid van het mens-zijn. Het gaat niet om vrijheid zonder grenzen. “De vrijheid van de mens is gedeelde vrijheid, vrijheid in het samenspel van vrijheden

⁷⁰ Gen. 1, 27.

⁷¹ Ps. 8, 5.

⁷² Ps. 139, 13-14.

⁷³ Vaticanum II, *Gaudium et Spes* (1965) art. 12; G. van Wissen, *De katholieke sociale leer in de hedendaagse samenleving*, in: *Communio* (2005) 323-344; J. Hulshof, *De waardigheid van de mens*, in: K. Merks ea, *Uit op geluk* (1995) 18-29; C. Alting von Geusau, *Catholic doctrine and social teaching*, in: *Human Dignity and the Law in Post-War Europe* (2013) 37-70.

die elkaar begrenzen en zo elkaar dragen”⁷⁴. Juiste vrijheid gaat namelijk gepaard met verantwoordelijkheid en wederkerigheid⁷⁵. Vrijheid mag je niet versmallen tot louter het recht van één individu op vrijheid. In deze zin wordt vrijheid vaak misbruikt om de eigen zin te doen, met nadruk op uitsluitend de eigen vrijheid. Evenmin is menselijke vrijheid gebaat met het adagium: ‘leven en laten leven’. Juiste vrijheid is dus iets anders dan onverschilligheid, in de zin van: ‘wat zij doen, moeten zij zelf maar weten!’

5.3. Solidariteit⁷⁶

De mens is een relationeel wezen, verbonden met de Schepper en met de medemens. Het is wezenlijk voor de mens dat hij of zij zich openstelt voor de ander. Een mens kan alleen zichzelf worden én zijn door andere mensen en alleen zijn talenten ontwikkelen met en door andere mensen. Over en weer is er sprake van zelfontplooiing. Solidariteit vraagt dat er tussen mensen voortdurend gebouwd wordt aan gemeenschap, door je als mens in te zetten voor het algemeen welzijn. Solidariteit dient dus niet beperkt te worden binnen één groep, klasse of periode. Solidariteit heeft betrekking op de mensheid als zodanig. Solidariteit tussen mensen sticht gemeenschap tussen mensen, maakt waarachtig *samen leven* mogelijk.

5.4. Subsidiariteit

Een belangrijk beginsel in de Katholieke sociale leer is het beginsel van subsidiariteit⁷⁷. Subsidiariteit onderstreept het vitale belang van kleine en middelgrote gemeenschappen in de samenleving (gezin, familieverband, vereniging, vrijwilligersorganisatie, Kerk). Deze kleinere verbanden stellen

74 J.Ratzinger/Benedictus XVI, *Geloof, waarheid en tolerantie. Het Christendom en de wereldreligies* (2008) 199-202; *Compendium van de sociale leer van de Kerk*, nn. 199-200.

75 *Gaudium et Spes*, art. 17.

76 *Compendium van de sociale leer*, nn. 192-196; G. van Wissen, o.c. 331-334; M. Lamb, *Solidarity*, in: J. Dwyer (ed.) *The New Dictionary of Catholic Social Thought* (1994) 908-912.

77 G. van Wissen, o.c. 334-337; M. Allsopp, *Subsidiarity*, in: J. Dwyer (ed.) *The New Dictionary of Catholic Social Thought* (1994) 927-929; J. Zabel, *Prinzipien der Katholischen Soziallehre – dargestellt an ausgewählten Zitaten*, in: P. Unterberg (ed.) *Kurze Einführung in die Katholische Soziallehre* (2010) 69-75. Zie ook: W. Eijk ea, *Handboek Katholieke Medische Ethiek, verantwoorde gezondheidszorg vanuit katholiek perspectief* (2010) 77-79.

de mens in de gelegenheid om de samenleving als zodanig van dienst te zijn, d.w.z. om als mens samen met andere mensen in klein verband mee te bouwen aan de samenleving als geheel. Subsidiariteit beoogt dat alle verbanden en instellingen in de samenleving (van familiekring tot en met de staat en zelfs de internationale wereld) ten dienste staan van de mens. Het betekent dat taken en bevoegdheden dáár worden neergelegd waar ze het best kunnen worden vervuld. Bijvoorbeeld het scheppen van sociale condities zoals werk, huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, etc. is een taak van de overheid, terwijl opvoeding allereerst ligt op het vlak van het gezinsverband.

6. Daden van liefde gebeuren al

Wanneer we in het bisdom Rotterdam op dit moment bijzondere aandacht hebben voor Daden van Liefde, verbonden met ons geloof, dan betekent dat niet dat we daarmee nu pas beginnen in ons bisdom en in onze parochies. Er is gelukkig al een lange traditie van daden van liefde, ook in ons diocees.

Om een aantal inspirerende voorbeelden van daden van liefde in ons bisdom voor een breder publiek zichtbaar te maken, worden er in de komende maanden op zondagmorgen bij Omroep RKK vier geloofsgesprekken uitgezonden vanuit ons bisdom met concrete mensen die als gelovigen vertellen van hun daden van liefde.

Mevrouw Cécile de Quay vertelt van haar inzet in de Ark-gemeenschap in Gouda. Ooit maakte zij in 1989 een voettocht naar Santiago de Compostela. Daar kwam zij in aanraking met de brief van de apostel Jacobus en werd door zijn aansporingen over geloof en daad geraakt. Als lid van de Ark-gemeenschap zet zij zich in voor het vormen van woongemeenschappen waarin ruimte is voor mensen met een beperking samen met andere mensen⁷⁸.

Paul Oorthuizen en Angela Stoopendaal uit Alphen aan de Rijn hebben in de loop der jaren als echtpaar meerdere kinderen geadopteerd. Het zijn kinderen die extra zorg nodig hebben. Dit echtpaar is begonnen met de bouw van een vakantiehuis in Hellevoetsluis, een huis met speciale voorzieningen om het mogelijk te maken dat families die kinderen hebben met een beperking, in gezamenlijkheid hun vakantie doorbrengen⁷⁹.

⁷⁸ Zie: www.larchegouda.org.

⁷⁹ Zie: www.fam4kids.nl.

Mevrouw en meneer Opstal in Pijnacker zijn met vele trouwe vrijwilligers al jaren actief om het mogelijk te maken dat jaarlijks honderden zieken naar het Maria-oord Banneux kunnen op bedevaart⁸⁰.

De heer en mevrouw Buitendijk zijn met meerdere vrijwilligers in Zoetermeer actief vanuit de Vincentiusvereniging voor kringloopwinkel het Schuurtje dat tevens een plek van ontmoeting is⁸¹.

In deze zondagse geloofsgesprekken op televisie van Omroep RKK uit het bisdom Rotterdam komt steeds naar voren hoezeer mensen vanuit hun geloof komen tot het verrichten van daden van liefde. De geloofsgesprekken op TV zijn bedoeld als bemoediging en stimulans om geloof en liefde steeds opnieuw met elkaar te verbinden, en daden van liefde te verrichten vanuit onze band met Christus. Concrete voorbeelden, want: woorden wekken, voorbeelden trekken.

7. Daden van liefde vanuit geloof stimuleren: onderbouwen door kennis van de Katholieke sociale leer

Als bisschop ben ik mij ervan bewust dat op nog veel meer plekken in het bisdom individuele gelovigen en parochies geloof en liefde met elkaar verbonden houden in concrete daden van liefde, bijvoorbeeld in werkzaamheden van de parochiële caritasinstellingen, in de betrokkenheid bij voedselbanken, door steun aan vluchtelingen, etc.

Nu we in aansluiting op het Jaar van het Geloof, bijzondere aandacht hebben voor daden van liefde in het licht van ons geloof in Christus, is het belangrijk om nu tevens na te denken op welke manier we in ons bisdom ook in de komende jaren het verrichten van daden van liefde kunnen blijven stimuleren. Het is belangrijk dat we daartoe concrete stappen zetten.

Zoals we gewend zijn dat er cursussen bestaan op het terrein van catechese en liturgie in parochies, is het -met het oog op daden van liefde- belangrijk om voortaan tevens een aanbod aan parochianen te doen om nader kennis te maken met de Katholieke sociale leer. Om naar inhoud deze sociale leer van de Kerk meer te verspreiden in de parochies van ons bisdom, zal op korte termijn een bisschoppelijk vicaris worden benoemd met als bijzondere taak om er voor te

⁸⁰ Zie: www.banneux-comite-bisdom-rotterdam.nl.

⁸¹ Zie: www.vicentiuszoetermeer.nl.

zorgen dat de rijke inhoud van het Katholiek sociaal denken meer bekendheid krijgt bij parochianen. De priester die als bisschoppelijk vicaris in deeltijd deze belangrijke taak bereid is op zich gaan nemen is dr. Huub Flohr, pastoor in Zoetermeer en tot voor kort officiaal van ons bisdom.

Ons geloof in de liefde van Christus vraagt dat wij getuigen van ons geloof door daden van liefde: geloof als dienstwerk van de hoop. Paus Franciscus roept ons daartoe op in zijn eerste encycliek *Lumen Fidei*. Paus Franciscus schrijft met nadruk dat het geloof in Christus mensen niet verwijderd van de wereld, integendeel: het geloof bevordert hun concrete inzet. “Geloof is een goed voor allen, het is een gemeenschappelijk goed. Het geloof verlicht niet alleen het innerlijk van de Kerk, en is niet alleen gericht op de bouw van de eeuwige stad in het hiernamaals. Nee, geloof helpt ook nu om onze samenlevingen op te bouwen, op weg naar een toekomst van hoop”⁸².

Maar, schreef Paus Franciscus, ons geloof gaat pas echt leven wanneer we eerst persoonlijk Christus hebben leren kennen en in Hem de liefde van God hebben ontmoet⁸³. We moeten geconcentreerd zijn op Christus, dát is de nieuwe logica van het geloof⁸⁴. Daarom ook schrijft Paus Franciscus aan het begin van zijn onlangs verschenen post-synodale exhortatie *Evangelii Gaudium* : “ik nodig alle christenen uit tot een hernieuwde ontmoeting met Jezus Christus”⁸⁵. En Franciscus citeert daarbij ook uit de encycliek *Deus Caritas est* (2005) van paus Benedictus: “Christen-zijn is niet het resultaat van een ethische keuze of een hoog idee, maar de ontmoeting met een gebeurtenis, een persoon die het leven een nieuwe horizon en een beslissende richting heeft”⁸⁶.

82 Paus Franciscus, encycliek *Lumen Fidei*, art. 51.

83 *Lumen Fidei*, art. 1.

84 *Lumen Fidei*, art. 20.

85 Paus Franciscus, postsynodale apostolische exhortatie *Evangelii Gaudium* (2013) art. 3.

86 *Evangelii Gaudium* art. 7.

Kortom: vanuit de persoonlijke ontmoeting met Christus, geloven wij in de liefde van God, en in de mate waarin wij die liefde van God aanvaarden in ons leven en steeds beter gaan begrijpen in de gemeenschap van de Kerk, worden wij geroepen de liefde van God door te geven, en beseffen wij dat ons geloof haar bekroning vindt in daden van liefde⁸⁷.

8. Vragen om mee te nemen ter overdenking

- a. Is de persoon van Christus werkelijk het middelpunt van ons kerkelijk en persoonlijk leven en handelen? Hebben wij Jezus Christus en zijn Woord zodanig leren kennen en in ons hart aangenomen om te kunnen kijken met Jezus' ogen naar concrete noden van mensen?
- b. Zou het zo kunnen zijn dat wij ons schamen voor Christus? En dat die schaamte ons ervan afhoudt om over Jezus en ons geloof te spreken in ons publieke leven, in het publieke domein, laat staan in zijn naam te handelen?⁸⁸
- c. Laat ik mij raken door de nood van andere mensen, ver weg en dichtbij? Heeft de nood van anderen echt een plaats in mijn persoonlijk gebed? Kom ik/ komen wij als parochie werkelijk toe aan daden van liefde?

9. Paus Franciscus: Ga op weg, wees niet bang, dien!

Afgelopen zomer, in juli, waren de Wereld Jongeren Dagen in Brazilië. Paus Franciscus hield tijdens de grote eucharistieviering op het Copacabana strand bij Rio de Janeiro een gloedvolle preek tot de aanwezige jongeren. De preek van paus Franciscus is in drie kernwoorden samen te vatten: "Ga op weg, wees niet bang en dien!"

De oproep van de paus is niet alleen waardevol voor jongeren in de Kerk, maar belangrijk voor alle gelovigen van alle generaties, wanneer het aan komt op het doen van daden van liefde in het licht van ons geloof.

87 J. vd Hende, *Lezing over de encycliciek Lumen Fidei en Daden van Liefde* (Theologencafé Den Haag, 30 januari 2014). Zie: www.bisdomrotterdam.nl.

88 Cfr. *Lumen Fidei*, art. 55: "De Brief aan de Hebreeën zegt: 'God schaamt zich niet hun God genoemd te worden' (Heb. 11, 16) [...] Zullen wij ons misschien ervoor schamen God onze God te noemen? Zullen wij Hem niet als zodanig belijden in ons publieke leven, de grootsheid van het gemeenschappelijk leven dat Hij mogelijk maakt, niet voorhouden?"

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIES ST. DOMINICUS, HH. FRANCISCUS EN CLARA, H. JOSEPH EN O.L. VROUW VAN DE ROZENKRANS & H. ALBERTUS DE GROTE EN DE OPRICHTING VAN DE PAROCHIE “H. JOHANNES”

In het kader van de clustervorming praten de parochies St. Dominicus, HH. Franciscus en Clara, H. Joseph en O.L. Vrouw van de Rozenkrans en H. Albertus de Grote te Rotterdam met elkaar over verdergaande vormen van samenwerking. Aldus geven zij gehoor aan het diocesane beleid, zoals verwoord in de beleidsnota Samenwerking Geboden 2 en onderschrijven zij aanleiding en doelstelling van dit proces van krachten bundelen. Inmiddels is het moment aangebroken waarop de fusie tussen voornoemde parochies daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Bij dit alles zijn de parochianen steeds betrokken geweest.

Overeenkomstig en op grond van mijn bevoegdheid daartoe, zoals bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing-verklaring van Canon 121 (C.I.C.) heb ik, na verkregen positief advies van de Adviescommissie Pastorale Organisatie d.d. 12 november 2013 en na de Priesterraad, in vergadering bijeen d.d. 19 november 2013 en het Kathedraal Kapittel, in vergadering bijeen op 20 december 2013, gehoord te hebben, besloten uw parochies samen te voegen, zodat hieruit één nieuwe parochie ontstaat in de zin van Canon 515 (C.I.C.). Met ingang van 1 januari 2014 voeg ik samen de parochies St. Dominicus, HH. Franciscus en Clara, H. Joseph en O.L. Vrouw van de Rozenkrans en H. Albertus de Grote te Rotterdam, en richt ik in hetzelfde territorium één nieuwe parochie op die hierbij de naam of de titel “H. Johannes” krijgt.

Overeenkomstig Canon 121 (C.I.C.) verkrijgt de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2014 alle zaken- en vermogensrechten eigen aan de vier fuserende parochies, en neemt zij alle verplichtingen op zich, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypothecken, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig Canon 1283 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.

Het bestuur van de parochie draag ik op ervoor te zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte.

Met ingang van 1 januari 2014 benoem ik de hoogerwaarde heer Chr.N. Bergs tot moderator/pastoor, de zeereerwaarde heer R.G.M. Gouw tot vice-moderator, de hoogerwaarde heer H.M.W. Egging tot parochievicaris en verleen ik kerkelijke zending aan de weledele heer R.I.M. Lijesen en mevrouw G.M. Martens-Spruijt als pastoraal werk(st)er. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de nieuwe parochie “H. Johannes”.

Eveneens met ingang van 1 januari 2014 benoem ik tot leden van het bestuur van de parochie “H. Johannes” mevrouw M.J.A. in ‘t Veen, tevens vice-voorzitter, mevrouw A.M.J. Schlosser (secretaris), mevrouw C.F.A. van Wesenbeeck (penningmeester), de heer J.W.J. Martens, de heer F.A.M. Jacobs en mevr. G. Jengsma. Hun benoeming is conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie”, voor een eerste termijn van vier jaar (eindigend op 1 juni 2018). Het bestuur zal zelf voor een rooster van aftreden zorg dragen.

Allen die tot 1 januari 2014 behoren tot de parochies St. Dominicus, HH. Franciscus en Clara, H. Joseph en O.L. Vrouw van de Rozenkrans en H. Albertus de Grote te Rotterdam, verklaar ik vanaf die datum te behoren tot de nieuwe parochie “H. Johannes”. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 3 maart 2014.

De clustervorming heeft vooral ten doel om krachten vrij te maken voor de eigenlijke en wezenlijke opdracht van elke geloofsgemeenschap om de kerk present te stellen in de samenleving van vandaag, met al zijn complexe vragen, problemen, uitdagingen en mogelijkheden. Bij het realiseren van deze uitdaging wens ik u van harte Gods zegen toe.

Met vriendelijke groet en zegenwens,

In Christo,

Rotterdam, 3 maart 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIES DE VIER EVANGELISTEN EN H. NICOLAAS EN DE OPRICHTING VAN DE PAROCHIE “H. BERNADETTE”

In het kader van de clustervorming praten de parochies De Vier Evangelisten en H. Nicolaas te Rotterdam met elkaar over verdergaande vormen van samenwerking. Aldus geven zij gehoor aan het diocesane beleid, zoals verwoord in de beleidsnota Samenwerking Geboden 2 en onderschrijven zij aanleiding en doelstelling van dit proces van krachten bundelen. Inmiddels is het moment aangebroken waarop de fusie tussen voornoemde parochies daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Bij dit alles zijn de parochianen steeds betrokken geweest.

Overeenkomstig en op grond van mijn bevoegdheid daartoe, zoals bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing-verklaring van Canon 121 (C.I.C.) heb ik, na verkregen positief advies van de Adviescommissie Pastorale Organisatie d.d. 12 november 2013 en na de Priesterraad, in vergadering bijeen d.d. 19 november 2013 en het Kathedraal Kapittel, in vergadering bijeen op 20 december 2013, gehoord te hebben, besloten uw parochies samen te voegen, zodat hieruit één nieuwe parochie ontstaat in de zin van Canon 515 (C.I.C.). Met ingang van 1 januari 2014 voeg ik samen de parochies De Vier Evangelisten en H. Nicolaas te Rotterdam, en richt ik in hetzelfde territorium één nieuwe parochie op die hierbij de naam of de titel “H. Bernadette” krijgt.

Overeenkomstig Canon 121 (C.I.C.) verkrijgt de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2014 alle zaken- en vermogensrechten eigen aan de twee fuserende parochies, en neemt zij alle verplichtingen op zich, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypotheek, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig Canon 1283 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.

Het bestuur van de parochie draag ik op ervoor te zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte. Met ingang van 1 januari 2014 benoem ik de hoogerwaarde heer Chr.N. Bergs tot moderator/pastoor, de zeereerwaarde heer R.G.M. Gouw tot vice-moderator, de hoogerwaarde heer H.M.W. Egging tot parochievicaris en verleen ik kerkelijke

zending aan de weledele heer R.I.M. Lijesen en mevrouw G.M. Martens-Spruijt als pastoraal werk(st)er. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de nieuwe parochie “H. Bernadette”.

Eveneens met ingang van 1 januari 2014 benoem ik tot leden van het bestuur van de parochie “H. Bernadette” de heer R.J. Borst, tevens vice-voorzitter, mevrouw B. Dartee-van Pruissen (secretaris), de heer J.W.M. Russell (penningmeester), de heer R.G. Beek (portefeuille gebouwen), mevrouw J.M. Klaver en de heer A.P.G. de Leeuw. Hun benoeming is conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie”, voor een eerste termijn van vier jaar, eindigend op 1 juni 2018. Het bestuur zal zelf voor een rooster van optreden zorg dragen.

Allen die tot 1 januari 2014 behoren tot de parochies De Vier Evangelisten en H. Nicolaas te Rotterdam, verklaar ik vanaf die datum te behoren tot de nieuwe parochie “H. Bernadette”. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 3 maart 2014.

De clustervorming heeft vooral ten doel om krachten vrij te maken voor de eigenlijke en wezenlijke opdracht van elke geloofsgemeenschap om de kerk present te stellen in de samenleving van vandaag, met al zijn complexe vragen, problemen, uitdagingen en mogelijkheden. Bij het realiseren van deze uitdaging wens ik u van harte Gods zegen toe.

Met vriendelijke groet en zegenwens,

In Christo,

Rotterdam, 3 maart 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIES H. LAMBERTUS, HH. LAURENTIUS EN IGNATIUS EN PAX CHRISTI EN DE OPRICHTING VAN DE PAROCHIE “H. MARIA”

In het kader van de clustervorming praten de parochies H. Lambertus, HH. Laurentius en Ignatius en Pax Christi te Rotterdam met elkaar over verdergaande vormen van samenwerking. Aldus geven zij gehoor aan het diocesane beleid, zoals verwoord in de beleidsnota Samenwerking Geboden 2 en onderschrijven zij aanleiding en doelstelling van dit proces van krachten bundelen. Inmiddels is het moment aangebroken waarop de fusie tussen voornoemde parochies daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Bij dit alles zijn de parochianen steeds betrokken geweest.

Overeenkomstig en op grond van mijn bevoegdheid daartoe, zoals bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing-verklaring van Canon 121 (C.I.C.) heb ik, na verkregen positief advies van de Adviescommissie Pastorale Organisatie d.d. 12 november 2013 en na de Priesterraad, in vergadering bijeen d.d. 19 november 2013 en het Kathedraal Kapittel, in vergadering bijeen op 20 december 2013, gehoord te hebben, besloten uw parochies samen te voegen, zodat hieruit één nieuwe parochie ontstaat in de zin van Canon 515 (C.I.C.). Met ingang van 1 januari 2014 voeg ik samen de parochies H. Lambertus, HH. Laurentius en Ignatius en Pax Christi te Rotterdam, en richt ik in hetzelfde territorium één nieuwe parochie op die hierbij de naam of de titel “H. Maria” krijgt. Als parochiekerk wijs ik aan de kerk H. Lambertus.

Overeenkomstig Canon 121 (C.I.C.) verkrijgt de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2014 alle zaken- en vermogensrechten eigen aan de drie fuserende parochies, en neemt zij alle verplichtingen op zich, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypotheken, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig Canon 1283 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen. Met betrekking tot de bezittingen, behorende bij parochie HH. Laurentius en Ignatius, is een nadere bespreking nodig, zoals aangegeven in de bijlage die aan dit decreet is gehecht en waarvan deze bijlage onderdeel uitmaakt.

Het bestuur van de parochie draag ik op ervoor te zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte.

Met ingang van 1 januari 2014 benoem ik de hoogerwaarde heer Chr.N. Bergs tot moderator/pastoor, de zeereerwaarde heer R.G.M. Gouw tot vice-moderator/pastoor, de hoogerwaarde heer H.M.W. Egging tot parochievicaris en verleen ik kerkelijke zending aan de weledele heer R.I.M. Lijesen en mevrouw G.M. Martens-Spruijt als pastoraal werk(st)er. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de nieuwe parochie “H. Maria”.

Eveneens met ingang van 1 januari 2014 benoem ik tot leden van het bestuur van de parochie “H.Maria” mevrouw M.H.T.M. Boons-Prinsen, tevens vice-voorzitter, de heer M.S.M. Ruijs, de heer J. van Meggelen en mevrouw G.J.M.F. van Lent. Hun benoeming is conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie”, voor een eerste termijn van vier jaar, eindigend op 1 juni 2018. Het bestuur zal zelf voor een rooster van aftreden zorg dragen.

Allen die tot 1 januari 2014 behoren tot de parochies H. Lambertus, HH. Laurentius en Ignatius en Pax Christi te Rotterdam, verklaar ik vanaf die datum te behoren tot de nieuwe parochie “H. Maria”. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 3 maart 2014.

De clustervorming heeft vooral ten doel om krachten vrij te maken voor de eigenlijke en wezenlijke opdracht van elke geloofsgemeenschap om de kerk present te stellen in de samenleving van vandaag, met al zijn complexe vragen, problemen, uitdagingen en mogelijkheden. Bij het realiseren van deze uitdaging wens ik u van harte Gods zegen toe.

Met vriendelijke groet en zegenwens,

In Christo,

Rotterdam, 3 maart 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

JAAROVERZICHT

pastorale personeelsmutaties 2013

Wijdingen

Er hebben geen priesterwijdingen plaatsgevonden.

Er waren twee wijdingen tot permanent diaken

F.X.M.A. Baggen (15 juni)

G.A.M. Prins (15 juni)

Eerste benoemingen en aanstellingen

priester/regulier:

F. Wijnen CssP (parochie)

J.T. Wubbels mhm (parochie)

C. Boomaerts cp (migrantenparochie)

diaken:

L.C.J. Everts (parochie)

pastoraal werker m/v:

D.A.C.A. Gudde (parochie)

F.H. Timmermans MA (bisdom)

Emeritaat en pensioen

priesters:

Geen

diakens:

Geen

pastoraal werkers m/v:

Mw. M.H.J. Berg-Buis

Mw. L.A.M. Meijer

Mw. C.L.M. van Straten

Mw. C.C.D. Hofschreuder

catecheet m/v:

J.A.G. Sterk

Overleden

bisdompriesters:

C.J.M. Vermeulen (19-2)

A.G.W. Nijs (20-2)

W.G. van Sambeek (20-2)

F.A.M. Keesen (5-3)

H.P.R.A. van der Plas (23-6)

J.A.M. van der Zalm (7-12)

permanent diaken:

H.Th. Peters (15-6)

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

1 januari 2014

R.E.O.A. Bot tot diocesaan referent voor Kerk, Interieur en Kunst (met gelijktijdige opheffing van de Diocesane Commissie Kerk, Interieur en Kunst en ontslag van de leden).

P. van der Ham tot lid van het bestuur van DePaGeZo voor een eerste termijn van vier jaar.

11 februari 2014

Mevr. A.P. Zwinkels eervol ontslag als lid van het Curatorium van Vronesteyn.
De zeereerwaarde heer C.T.M. van Vliet eervol ontslag als lid van het Curatorium van Vronesteyn.

De hoogerwaarde heer Th.J.J. van Steekelenburg eervol ontslag als lid van het Curatorium van Vronesteyn.

25 februari 2014

Drs B.R.W. van Pampus tot lid van de diocesane commissie roepingenpastoraal voor een eerste periode van vier jaar.

Mevr. mr drs J. Sorgdrager eervol ontslag als lid van de diocesane commissie roepingenpastoraal.

De eerwaarde heer A.T.M. van Berkel eervol ontslag als lid van de diocesane commissie roepingenpastoraal.

De zeereerwaarde heer R.J.W. Franken benoeming voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het Curatorium van Vronesteyn.

Mevr. drs D.M. van Rosendaal benoeming voor een eerste periode van vier jaar tot ambtelijk secretaris van het Curatorium van Vronesteyn.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 19 november 2013 (2013-4)

Inhoudelijk gesprek: Daden van Liefde

Omdat het bisdom na het themajaar over geloof nu het thema daden van liefde centraal stelt, wordt dit besproken in de Priesterraad. Daden van Liefde zijn breder dan kerkelijk georganiseerde vormen van naastenliefde. Het gaat dan ook om spontane individuele acties ten opzichte van anderen. Katholieken zijn ook betrokken bij niet-kerkelijke organisaties. Een voedselbank of een schuldhulpgroep, bijvoorbeeld, is breder, al wordt het kerkelijk ondersteund. Katholieken zijn ook betrokken bij allerlei ontwikkelingsorganisaties.

Er gebeurt in en vanuit de parochies veel op diaconaal vlak. Er zijn vier niveaus te onderscheiden, die met elkaar te maken hebben:

- activiteiten op het gebied van het lenigen van diaconale en materiële nood (bijvoorbeeld de voedselbank of de kledingbank);
- activiteiten op het gebied van het lenigen van persoonlijke noden (bijvoorbeeld eenzaamheid);
- activiteiten gericht op bepaalde achtergestelde groepen (bijvoorbeeld vluchtelingen);
- activiteiten gericht op het publieke en politieke debat.

Het armoedeonderzoek 2012 is breed uitgezet. De Katholieke Kerk is goed voor 9 miljoen uit parochies, PCI-en, caritasinstellingen en Vincentiusverenigingen. Het aantal aanvragen om hulp stijgt. Daar zijn meerdere redenen voor. Armoede wordt voor steeds meer mensen een nijpend probleem. Een nieuwe categorie zijn de ZZP-ers die een restschuld overhouden na de verkoop van hun huis. Er wordt in toenemende mate genetwerkt, waardoor de bekendheid groter wordt en de drempel lager. De top 5 uit het Armoedeonderzoek 2012 noemt onder meer mensen zonder werk of alleenstaande ouderen. Omdat AOW en pensioen beter zijn geregeld, neemt de groep 65+ af in het totaal van mensen dat onder de armoedegrens leeft.

Er zijn veel dragers van diaconie. Een aantal parochiekernen heeft een werkgroep diaconie of iets vergelijkbaars. Er zijn 87 PCI-en in het bisdom. Dat aantal wordt lager door fusie. Er zijn 95 à 100 MOV-groepen. Ook daar is samenwerking of fusie zichtbaar. Pastorale teams en pastoraatgroepen kennen

vaak een portefeuillehouder diaconie. Jongerengroepen zijn veelal diaconaal bezig (M25, DiaconAction door navormselgroepen). Een van hen won de diaconieprijs 2013. Veel communiegroepen en vormselgroepen nemen in hun programma diaconale activiteiten op.

Op het vlak van de diaconie en MOV is ‘Samenwerking Geboden 2’ belangrijk. De samenwerking wordt daardoor versterkt. De activiteiten zijn vaak niet gebonden aan kerkgebouwen. Uit de diaconieprijs 2013 Brood en Rozen blijkt wel dat de activiteiten vaak groter zijn dan de parochiekern. De taak van een werkgroep diaconie is niet alleen het helpen van mensen in nood, maar ook het aansporen van leden van de geloofsgemeenschap en het hen in de gelegenheid stellen om daden van liefde te doen. Het is zaak om zoveel mogelijk mensen erbij te betrekken op hun eigen niveau.

De PCI is een vangnet achter de sociale voorzieningen. Hulp kan daarom niet structureel zijn, al mag het best een tijdje duren. Financiële hulp wordt evenwel als inkomen gezien, waardoor mensen gekort kunnen worden op hun uitkering.

De kerk in Den Haag is met het MOC in een bepaalde nood gesprongen. Daar worden zaken gecombineerd en dat werkt als een vliegwiel. Er zijn een aantal uitdagingen: het vinden van voldoende vrijwilligers, de financiering van het gebouw en de verankering van de katholieke spiritualiteit. Dat laatste punt wordt herkend vanuit Delft, waar veel gebeurt in het diaconaal centrum. Mensen weten elkaar gemakkelijk te vinden, ook nu het gebied groter wordt. Aandachtspunt daar is het in beeld brengen en houden van de diaconie in de parochie. Je moet er derhalve aandacht voor blijven vragen, onder meer in de liturgie. In Dordrecht is de parochie bezig met een inventarisatie van de noden en waar de Kerk een meerwaarde heeft. In IJsselmonde werden mensen bij elkaar gebracht die iets deden. Zij vertelden wat ze deden, hoe ze gemotiveerd waren. Op de diaconiezondag was dan aandacht in de liturgie voor een van die activiteiten. Alle noden zitten immers ook in de Kerk. In Den Haag krijgt eenmaal per jaar op diaconiezondag de PCI aandacht en is er een extra collecte voor (rond Christus Koning). Met een concreet project van de PCI kan het nog meer concreet worden dan een collecte voor de PCI zelf. De impulsgroep diaconie De Doortocht organiseert een keer per jaar een breed beraad voor parochianen die maatschappelijk actief zijn. Dat voedt de parochie in het attenderen op nieuwe noden en situaties.

Verdieping en het gelovig fundament zijn van belang. De boekjes van de bisschop over de sociale leer van de Kerk zijn daarbij een grote hulp gebleken. Verder is belangrijk dat diaconale werkgroepen geen eilanden zijn. Ontmoeting en dwarsverbanden zijn nodig, bijvoorbeeld via het parochiebestuur. Het gesprek tussen parochiebestuur en PCI is daarom van belang. Ter zake de rol van de diaconie in het pastorale team: een portefeuillehouder diaconie is goed als duidelijk is wat deze als taak heeft. Bijvoorbeeld een goed contact met de pastoraatgroepen met daaraan verbonden een terugkoppeling naar het team.

Er zijn ook verbindingen voorbij de parochie, zoals platforms voor WMO en voor gehandicapten enzovoort. Het is goed dat katholieken als ambassadeurs vertegenwoordigd zijn in besturen van maatschappelijke organisaties. Investeren in diaconie kan leiden tot meer zichtbare relevantie, geloofwaardigheid en betrokkenheid op de Kerk. Diaconie is dan missionair van karakter.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 18 maart 2014 (2014-1)

Inhoudelijk gesprek: bouwstenen voor het welzijn van pastorale beroepskrachten

Er bestaat een zeker spanningsveld tussen de woorden welzijn en functioneringsgesprek. Al in 1998 is een notitie verschenen over het welzijn van pastorale beroepskrachten. Deze was gebaseerd op twee pijlers: 1) de noodzaak om na te denken over het welzijn van pastorale beroepskrachten omdat het onder druk staat (wat kun je dan doen) en 2) welzijns gesprekken als instrument. Een welzijns gesprek wordt in deze brochure als volgt gedefinieerd: “Een welzijns gesprek is een gesprek waarin er gestructureerde en systematische aandacht en zorg is voor het professioneel en persoonlijk welzijn van pastorale beroepskrachten. Dit gesprek, dat het karakter heeft van een pastoraal gesprek, draagt een collegiaal en vertrouwelijk karakter en wordt slechts met wederzijds goedvinden geheel of gedeeltelijk ter kennis van anderen gebracht” (pag. 20). Voor de Priesterraad van toen was het welzijns gesprek een pastoraal gesprek met een collegiaal en vertrouwelijk karakter, gestructureerd en systematisch, met als speerpunt zelf de regie nemen als er nood is aan verbetering.

De nadruk op het vertrouwelijke karakter ervan zorgt ervoor dat het welzijns gesprek als instrument van personeelsbeleid niet tot volle bloei komt, al kan het gesprek op zichzelf zeer waardevol zijn. In 2012 is in het moderatorenoverleg gesproken over het takenpakket van de regiovicaris en de plaats van de welzijns gesprekken erin. Toen werd aangegeven dat, omdat de uitvoering te verschillend was, niet op de oude voet doorgegaan moest worden.

Hoe dan wel verder? De voortgang was gediend met de ontwikkeling van een nieuw salarismodel in het rechtspositiereglement voor de pastoraal werk(st)ers. Deze ging van een leeftijdssystematiek over op een anciënniteitssystematiek (werken met periodieken). Omdat verhoging daarmee niet langer een automatisme is, werden functioneringsgesprekken nodig (eventueel te zijner tijd gevolgd door beoordelingsgesprekken). Welzijn kan wel een onderdeel zijn van het functioneringsgesprek, maar bij het functioneringsgesprek gaat het om het veranderen c.q. verbeteren van

het functioneren in een bepaalde omgeving. Wederkerigheid is belangrijk. Als er punten zijn waardoor een pastorale beroepskracht niet goed kan functioneren, dan moet dat benoemd worden. Ook wordt een verslag opgesteld.

Er wordt bisdombreed een route uitgezet (door personeelszaken) om de pastorale teams te informeren over de functioneringsgesprekken. Er is ook een kleine trainingscontext mogelijk, zodat pastoor/moderator met het parochiebestuurslid het gesprek zelfstandig kunnen voeren. De teamleden hebben een functioneringsgesprek met de pastoor/moderator en een lid van het parochiebestuur met de portefeuille personeel. De pastoor/moderator zelf heeft een functioneringsgesprek met de bisschop of de vicaris-generaal. De gesprekken worden vastgelegd. Het verslag wordt opgenomen in het dossier en de verbeterpunten worden gemonitord. Dat verschilt sterk van de welzijns gesprekken, al hebben de pastorale beroepskrachten daar veel aan gehad.

Een positieve ervaring met functioneringsgesprekken is, dat het goed werkt in je verhouding tot de collegae. Het is goed om zaken te overzien en ter sprake te brengen. Een parochiebestuur is gebaat bij een goede portefeuillehouder personeelszaken. Anderzijds is de pastoor bij het gesprek aanwezig. Hij kan oordelen over de inhoud.

Voor alle betrokkenen moet de taakomschrijving en het doel van de taak duidelijk zijn. Er is anders geen objectivering mogelijk met het oog op een eventuele salarisverhoging. Van de zijde van het bisdom wordt opgemerkt dat priesters een honorarium hebben en geen salaris. De salariscomponent is derhalve alleen van toepassing op permanent diakens en pastoraal werk(st)ers. Dat is echter geen reden voor priesters om geen functioneringsgesprek te voeren. De aanleiding is de door de bisschop goedgekeurde taakstelling met daarbij behorende arbeidsovereenkomst. Dat is al zo sinds 1973. Er is derhalve een kader.

Pastorale teams werken in hun grote werkgebied aan de hand van een pastoraal beleidsplan. De afspraken daarin worden regelmatig geëvalueerd. Als binnen dat kader het functioneringsgesprek wordt gevoerd, is er een duidelijke lijn. En bijvoorbeeld werkdruk kan op die manier een goed onderwerp in het functioneringsgesprek zijn.

Er is behoefte aan een vast format voor functioneringsgesprekken, met ruimte voor maatwerk per cluster. P&O geeft aan dat daaraan wordt gewerkt. De duur van het functioneringsgesprek is gemiddeld een uur.

Wat draagt nog meer bij aan het welzijn? Er wordt gesproken over onderbezetting, maar ook dat de aard van het werk aan verandering onderhevig is. Zaken kunnen misschien anders aangepakt worden dan je gewend bent en afgestemd op de mogelijke inzet van niet-teamleden binnen de parochie als gemeenschap van gedoopten.

NECROLOGIE

Johannes Christianus Oosterwijk

geboren op 27 december 1929 te Den Haag en priester gewijd op 15 juni 1957 te Rotterdam.

Jan Oosterwijk was na zijn wijding achtereenvolgens pastor in de parochies HH. Engelbewaarders te Lisse (1957), O.L. Vrouw van Fatima te Den Haag (1959), O.L. Vrouw te Dordrecht (1964) en H. Antonius en H. Bonifatius te Dordrecht (1974). Op 1 april 1975 werd hij tot deservitor benoemd van deze laatste parochie. Op 16 november 1985 volgde zijn benoeming als pastoor in de parochie De Verrijzenis van de Heer te Rotterdam-Schiebroek. Uit deze functie werd hem op 1 januari 1995 eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Pastoor Jan Oosterwijk heeft zich 57 jaar als priester ingezet voor het bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet en enthousiasme zijn wij hem veel dank verschuldigd.

Jan Oosterwijk was een man met grote sociale vaardigheden. Met een kwinkslag wist hij een ontspannen sfeer te scheppen, en vaak tegelijkertijd een treffende opmerking te maken. Dat maakte hem tot een beminnelijk mens. Zelf genoot hij ook van al zijn contacten en stond hij vaak in het middelpunt. Hij was trouw aan mensen, wist vaak feilloos de vinger op de zere plek te leggen en daarmee ook een nieuw, heilzaam perspectief aan te reiken.

Het was steeds zijn oogmerk om onbaatzuchtig het hart te raken en Gods liefde tastbaar te maken in het leven van mensen. Daar was hij priester voor geworden en die roeping is hij zijn hele leven trouw gebleven. Een bijzonder vertrouwen had Jan in Maria, de Moeder Gods. Daarom was het voor hem een groot geschenk dat hij, ondanks zijn slechte gezondheid, begin oktober nog mee kon gaan met de Rotterdamse bedevaart naar Lourdes.

Op maandagavond 6 januari 2014 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Nicolaas van Paaschen

geboren op 19 januari 1916 te Den Haag en priester gewijd op 7 juni 1941.

Pastoor Nico van Paaschen was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in de parochies te Reeuwijk (1941), Velsen-Noord (1942), O.L. Vrouw Geboorte te Meije Zegveld (1943), H. Laurentius te Stompwijk (1945), H. Jozef te Hillegom (1948) en O.L. Vrouw Tenhemelopneming te Voorburg (1957). Op 11 juli 1958 werd hij benoemd tot geestelijk directeur van de Curia van het Legioen van Maria te Den Haag.

In 1959 volgde zijn benoeming tot rector van de Bisschoppelijke Nijverheidsschool te Voorhout en kreeg hij tevens een benoeming tot dekenaal directeur van het Apostolaat der Hereniging in het dekenaat Noordwijk en werd hij geestelijk adviseur van de interparochiële afdeling van de Katholieke Bond voor Overheidspersoneel te Voorburg. In 1960 werd hij tevens benoemd tot godsdienstleraar van de Middelbare Landbouwschool en van de Bisschoppelijke Nijverheidsschool, beide te Voorhout. Van 1962 tot 1967 was hij bisschoppelijk inspecteur van het RK Nijverheidsonderwijs en in 1963 en 1964 was hij godsdienstleraar aan de RK Nijverheidsschool voor meisjes 'Ancilla Domini' te Rotterdam.

In 1963 werd hij benoemd tot pastoor van de parochie H. Antonius van Padua te Oud-Beijerland. In 1967 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie O.L.V. van Fatima te Den Haag. Uit die functie werd hem op 1 november 1979 wegens gezondheidsredenen eervol ontslag verleend en tevens eervol ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Na zijn emeritaat bleef Nico van Paaschen dienstbaar en betrokken. Hij was parochie-administrator en lid van de bezoekersgroep voor emeriti.

Pastoor Nico van Paaschen heeft zich 73 jaar als priester ingezet, eerst voor het bisdom Haarlem-Amsterdam en vanaf 1956 voor het bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet en enthousiasme zijn wij hem veel dank verschuldigd.

Pastoor Nico van Paaschen was een bewogen mens en wilde mensen bewegen. Met overtuiging priester, devoot en meelevend, plichtsgetrouw en markant. Hij leefde op het ritme van de liturgie van de Kerk.

Hij kwam graag onder de mensen en was een fervent kaartspeler. Samenbindend van karakter en zich daarbij instrument wetend in de gemeenschap van de Kerk van Christus.

Op zaterdag 8 februari 2014 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Johannes Wilhelmus Maria Nijman

Ridder in de orde van Oranje Nassau

geboren op 29 mei 1925 te Rotterdam en priester gewijd op 25 juli 1952.

Jan Nijman trad in 1947 toe tot de Orde van het Heilige Kruis. Na zijn priesterwijding in 1952 werd hij godsdienstleraar in Amersfoort, kreeg hij een functie bij het generalaat van de Orde en kreeg hij een benoeming in de pastoraal van het bisdom Roermond. Nadat hij sinds 1960 al priester-assistent was in de parochie H. Kruisvinding te Rotterdam, werd hij in 1965 benoemd tot pastoor van diezelfde parochie. In 1968 werd hij met het oog op de voorgenomen incardinatie in het bisdom Rotterdam benoemd tot pastor van de parochie H. Bartholomeus te Voorhout. In 1972 werd hij in die parochie pastoor. In juni 1983 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie O.L.V. Geboorte te Rijpwetering, in juni 1987 aangevuld met zijn benoeming tot pastoor van de parochie H. Bavo te Oud-Ade. Uit deze functies werd hem in 1992 eervol ontslag verleend en hiermee tevens uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Naast zijn pastorale functies was pastoor Nijman nog op veel andere terreinen actief. Hij was waarnemend rector van BNS te Voorhout, lid van de adviescommissie voor ambtskandidaten in het bisdom Rotterdam, pastor van de diakenkring, lid van de diocesane commissie roepingenpastoraal, lid van de adviescommissie opleiding permanent diakenkandidaten.

Na zijn emeritaat nam pastoor Nijman de zorg op zich voor de toeristenkapel in Ouddorp, assisteerde hij in de omliggende dorpen en vervulde de taak van parochie-administrator. Na zijn verhuizing naar BNS in Voorhout (in 1998) assisteerde hij nog veelvuldig in de Bollenstreek.

Pastoor Jan Nijman heeft zich 62 jaar als priester voor de Kerk ingezet, sinds 1968 als priester van het bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet en enthousiasme zijn wij hem veel dank verschuldigd.

Jan Nijman wilde als priester graag tussen de mensen staan en wist dat die pastorale nabijheid ook om een zekere afstand vraagt. Die uitstraling had hij: toegankelijk en ietwat formeel. Hij geloofde rotsvast in God als de zin van zijn leven, leefde dat voor en wilde mensen ervan overtuigen. De vormgeving van dat gelovig engagement veranderde voor hem met de jaren, waarbij trouw aan de Kerk en liefde voor het priesterschap de rode draad bleven.

Op 12 februari is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

INHOUD

Jaargang 59 januari-maart 2014 Nummer 1

HOMILIE van Mgr. A.H. van Luyn, s.d.b. em. bisschop van Rotterdam, bij de 50ste verjaardag van zijn priesterwijding, eucharistieviering kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, 8 februari 2014	1
SLOTWOORD MGR. VAN DEN HENDE bij het jubileum van Mgr. Van Luyn s.d.b.	5
BRIEF VAN MGR. VAN LUYN S.D.B. aan allen die bij mijn priesterjubileum blijk gaven van hun betrokkenheid en sympathie	6
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de bijeenkomst van Sjofar voor studenten, Rotterdam, 10 januari 2014: Diaconale heiligen, levens getekend door daden van liefde	8
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende over de encycliek Lumen Fidei en Daden van Liefde, Theologencafé Den Haag, 30 januari 2014	18
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens parochiedag 1 februari 2014 Den Haag: Parochieleven en daden van liefde	32
DECREET Samenvoeging van de parochies St. Dominicus, HH. Franciscus en Clara, H. Joseph en O.L. Vrouw van de Rozenkrans & H. Albertus de Grote en de oprichting van de parochie “H. Johannes”	46
DECREET Samenvoeging van de parochies De Vier Evangelisten en H. Nicolaas en de oprichting van de parochie “H. Bernadette”	49
DECREET Samenvoeging van de parochies H. Lambertus, HH. Laurentius en Ignatius en Pax Christi en de oprichting van de parochie “H. Maria”	51
JAAROVERZICHT pastorale personeelsmutaties 2013.....	54
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	56

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD	
van het bisdom Rotterdam, 19 november 2013 (2013-4).....	57
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD	
van het bisdom Rotterdam, 18 maart 2014 (2014-1)	60
NECROLOGIE.....	63

NEDERLANDSE BISSCHOPPEN GESCHOKT EN BEDROEFD OM MOORD OP PATER VAN DER LUGT

7 april 2014

De Nederlandse Bisschoppenconferentie is geschokt en bedroefd door het nieuws over de ontvoering en vervolgens de brute moord op pater Frans van der Lugt (75) in Homs, Syrië. Dit nieuws werd vandaag door de Nederlandse orde van Jezuiten, waar pater Van der Lugt toe behoorde, bekendgemaakt.

Pater Van der Lugt had in interviews eerder laten weten dat hij in Homs wilde blijven om de bevolking te blijven steunen in hun schrijnende omstandigheden. Het is niet bekend wie verantwoordelijk is voor de gruwelijke dood van de Nederlandse pater.

De Nederlandse bisschoppen betuigen hun medeleven met de mensen die pater Van der Lugt achterlaat en bidden voor hen en voor heel Syrië, dat dit land spoedig vrede mag vinden.

VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER MELDPUNT SEKSUEEL MISBRUIK

19 april 2014

In een uitzending van Een Vandaag op zaterdag 19 april wordt aandacht gegeven aan het meldpunt voor seksueel misbruik. Hierbij publiceren wij de door de redactie gestelde vragen en de antwoorden. De vragen van Een Vandaag zijn gecursiveerd, de antwoorden van Bisschoppenconferentie en Konferentie Nederlandse Religieuzen staan daar onder:

- Sluit het meldpunt daadwerkelijk 1 juli?

Het meldpunt sluit niet daadwerkelijk op 1 juli, maar zal ook in de toekomst in een bepaalde adequate vorm worden voortgezet. Wel houdt op 1 juli a.s. de mogelijkheid op voor het melden en het indienen van klachten inzake seksueel misbruik tegen aangeklaagden die zijn overleden, en klachten betreffende seksueel misbruik dat verjaard is. Op 19 november 2013 maakten de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) de datum van 1 juli 2014 bekend. De Bisschoppenconferentie en de KNR riepen slachtoffers uitdrukkelijk op zich te melden, indien zij dit nog niet hadden gedaan. Dat geldt ook voor degenen die beschikken over nog onbekend steunbewijs.

Voor meer informatie: <http://www.rkkerk.nl/nieuws.php?id=24>

(Sluitingsdatum seksueel misbruik overleden en verjaarde zaken, d.d. 19 november 2013).

Later, op 16 december 2013, werd die oproep herhaald in een interview van kardinaal Eijk en broeder Van Dam in De Telegraaf en regionale dagbladen. De voorzitters van de Bisschoppenconferentie en de KNR spraken in het interview over de einddatum van 1 juli 2014, die is gesteld voor het indienen van klachten over seksueel misbruik dat verjaard is of klachten tegen aangeklaagden die overleden zijn. Het was het unieke van de aanpak van de Kerk: strafrechtelijk verjaarde zaken of klachten tegen overleden personen konden gewoon worden behandeld bij de Klachtencommissie Seksueel Misbruik RKK, terwijl dat naar Nederlands of kerkelijk recht niet mogelijk is. “Maar het aantal klachten wordt gestaag minder. Een keer moet de bel luiden voor de laatste ronde”, aldus het interview.

De genoemde einddatum van 1 juli 2014 werd overeengekomen in het voorzittersoverleg van de voorzitter van de Bisschoppenconferentie, de voorzitter van de KNR en voorzitter Guido Klabbers van slachtofferkoepel KLOKK.

Voor meer informatie: <http://www.rkkerk.nl/nieuws.php?id=17> (Interview met kardinaal Eijk en broeder Van Dam inzake seksueel misbruik van minderjarigen, d.d. 16 december 2013).

Dit wil zeggen dat na 1 juli 2014 de mogelijkheid blijft bestaan om een klacht in te dienen wegens seksueel misbruik, mits dat niet verjaard is en de aangeklaagde nog in leven is. De Bisschoppenconferentie en de KNR veroordelen daden van seksueel misbruik. Wanneer een priester, diaken, religieus of andere medewerker van de Katholieke Kerk zich hier schuldig aan maakt wordt hiervan aangifte gedaan bij politie en justitie. Ook worden kerkelijke maatregelen getroffen.

Verder zijn er in de Nederlandse kerkprovincie diverse maatregelen genomen ter preventie van seksueel misbruik. Zo hebben de Nederlandse Bisschoppenconferentie en de KNR het noodzakelijk, goed en wenselijk gevonden dat de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland aansluiting is gaan zoeken bij de maatschappelijke praktijk met betrekking tot het aanvragen van een Verklaring omtrent het Gedrag (VOG) voor een bepaalde taak of functie. De conclusies en aanbevelingen van de (voormalige) Commissie van Onderzoek naar Seksueel Misbruik van Minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk zijn een reden temeer geweest om per 1 januari 2014 de VOG systematisch te gaan voorschrijven voor de uitoefening van bepaalde functies binnen de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland.

Verder bestaat in de Nederlandse kerkprovincie al sinds 2005 een verplicht antecedentenonderzoek voor priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers wanneer deze in een ander bisdom of religieus instituut gaan werken.

De Kerk zal zich blijven inzetten voor hulpverlening, en ook gesprekken met slachtoffers van seksueel misbruik blijven mogelijk.

-Waarom sluit het meldpunt?

Het meldpunt sluit niet, er zijn nog ingediende zaken die zorgvuldig dienen te worden afgehandeld; daar mag geen misverstand over bestaan. De Kerk vindt het ook heel belangrijk dat dat gebeurt, maar aan de Klachtenprocedure inzake seksueel misbruik tegen overledenen en klachten betreffende seksueel misbruik dat verjaard is, komt wel een einde.

Na 1 juli 2014 blijft de mogelijkheid bestaan om een klacht in te dienen wegens seksueel misbruik, mits dat niet verjaard is en de aangeklaagde nog in leven is. De reden dat de huidige Klachtenprocedure stopt, is de afname van het aantal klachten wegens seksueel misbruik in verjaarde zaken en tegen overleden aangeklaagden.

Een onderzoeksrapport (de “0-Meting”) dat werd opgesteld op verzoek van de voorzitter van de Bisschoppenconferentie, de voorzitter van de KNR en de voorzitter van slachtofferkoepel KLOKK, en dat op 10 oktober 2013 werd gepubliceerd en op 5 november 2013 is overhandigd aan minister Opstelten, signaleerde dat het bepalen van een einddatum voor het indienen van klachten wenselijk was (zie p. 17-18 in het rapport dat daarover is gepubliceerd).

Deze “0-meting” geeft aan: “– bij het opstellen van de klachtenprocedure is geen einddatum vastgelegd voor het indienen van klachten. Dit in tegenstelling tot andere landen. In de Tussenrapportage is betoogd dat het ook voor het seksueel misbruik binnen de kerk verstandig is om vooralsnog te beslissen een einddatum te bepalen. De twijfel bij slachtoffers, die zich eigenlijk niet willen melden en een klacht in te dienen, kan een steeds grotere emotionele last opleveren. Dat kan niet de bedoeling zijn van het openhouden van de regeling. Het tijdig aankondigen van een einddatum geeft duidelijkheid en zekerheid. Daarmee kan dit dilemma worden opgelost. Overigens zou deze eindtermijn voor alle procedures m.b.t. seksueel misbruik uit het verleden moeten gelden; zowel voor de klachtenregeling als voor de mediation (incl. een mogelijk mediationaanbod door B&T).

Ter ondersteuning: het Kabinet heeft in de twee regelingen n.a.v. het rapport van de commissie-Samson ook een einddatum gepubliceerd. In beide regelingen heeft het Kabinet gemeend ook een einddatum te moeten opnemen. Slachtoffers krijgen ruim 2 jaar de tijd om zich te melden. Vanuit de Tweede Kamer zijn geen initiatieven genomen om deze termijn op te rekken. De klachtenprocedure voor het seksueel misbruik in de RK Kerk is op 1 november 2011 in werking getreden. Op 1 november 2013 is de regeling dus 2 jaar opengesteld. Het gaan bepalen van een einddatum voor het indienen van een klacht of het aanbieden van mediation sluit aan bij de benadering van het Kabinet.”

- Spelen financiële motieven een rol?

De Kerk heeft een grote organisatie met zeer deskundige en toegewijde mensen ingericht om de slachtoffers zoveel mogelijk tegemoet te komen: meldingen, klachtenbehandeling, compensatie, hulpverlening, etc. Daarbij hebben financiële motieven geen bepalende rol gespeeld en dat zou ook niet gemogen hebben. Nu het aantal klachten afneemt is het logisch noch noodzakelijk om een organisatie in stand te houden, die destijds is ingericht voor de stroom meldingen die na 2010 in korte tijd op gang kwam. Dat is gezien de geconstateerde afname van het aantal klachten ook financieel niet verantwoord.

- Met andere woorden, wordt het runnen van het Meldpunt en de bijbehorende compensatie toegewezen aan slachtoffers te duur?

Doorslaggevend is de afname van het aantal klachten dat onder deze regeling valt en die voor het overgrote deel verjaarde zaken betreft en overleden aangeklaagden. De Bisschoppenconferentie en de KNR hebben zich verbonden aan de huidige Procedure Klachtencommissie Seksueel Misbruik in de R.-K. Kerk en de daarmee verband houdende compensatieregeling. Op basis van deze regelingen is voor slachtoffers van seksueel misbruik na een gegrondverklaring van de klacht ook een financiële compensatie mogelijk.

- Is er sprake van een afname van meldingen? Zo ja, hoeveel?

Hiervoor verwijs ik naar de actuele cijfers, die het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK kan aanreiken.

- Hoeveel klachten zijn er in totaal door het Meldpunt in behandeling genomen?

Hiervoor verwijs ik naar de actuele cijfers, die het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK kan aanreiken.

- Hoeveel klachten zijn gegrond verklaard en hebben tot erkenning en compensatie geleid?

Hiervoor verwijs ik naar de actuele cijfers, die het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK kan aanreiken.

- Wat is de verdeling man/vrouw in deze?

Hiervoor verwijs ik naar de actuele cijfers, die het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK kan aanreiken.

- Heeft U een verklaring waarom vrouwen minder meldingen doen?

Wat we zien in de cijfers van het Meldpunt Misbruik RKK is dat er meer meldingen en klachten zijn ontvangen van mannen dan van vrouwen. Daarvoor kunnen mogelijk verschillende verklaringen worden gegeven. Uit het onderzoek van de heer Deetman naar seksueel misbruik van en geweld tegen meisjes, dat in maart 2013 is gepubliceerd, blijkt niet dat dit zou zijn doordat vrouwen meer moeite zouden hebben om zich te melden dan mannen. Wat voor de Kerk voorop staat is dat de ontvangen meldingen en klachten zo goed mogelijk worden behandeld met het oog op hulp aan de slachtoffers, erkenning van het leed dat hun is aangedaan en genoegdoening.

- De organisatie Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik van onder andere Annemie Knibbe wil meer tijd om vrouwen en mannen in de gelegenheid te stellen om schaamte en trauma te overwinnen en eventueel erkenning en compensatie te vinden. Wat vindt U daarvan?

Misbruik kan veel ellende aanrichten in het leven van slachtoffers en hun naasten. In de vele gesprekken die zijn gevoerd met slachtoffers en slachtoffergroepen door hogere oversten en bisschoppen is dit deze laatste jaren heel duidelijk geworden. De Kerk heeft geleerd hoe belangrijk het is om daar oog en oor voor te hebben. Bij het overwinnen van schaamte en trauma zullen zeker ook lotgenotengroepen slachtoffers kunnen ondersteunen. Slachtoffers kunnen zich eveneens wenden tot professionele hulpverlening.

Gedurende de afgelopen ruim vier jaar is slachtoffers de gelegenheid geboden om een klacht in te dienen wegens seksueel misbruik dat verjaard is of tegen een overleden aangeklaagde. Het onderzoeksrapport (de “0-Meting”) dat werd opgesteld op verzoek van de voorzitters van de Bisschoppenconferentie, KNR en slachtofferkoepel KLOKK, en dat op 10 oktober 2013 werd gepubliceerd en op 5 november 2013 is overhandigd aan minister Opstelten, signaleerde dat het bepalen van een einddatum voor het indienen van klachten wenselijk was (zie p. 17-18 in het rapport dat is gepubliceerd. (Zoals hierboven aangegeven onder de vraag ‘Waarom sluit het meldpunt?’)

De Kerk benadrukt de bereidheid van bisschoppen en hogere oversten om in gesprek te blijven gaan met slachtoffers.

BC / KNR

VERTROUWELIJKHEID NOODZAKELIJK BIJ KLACHTBEHANDELING VIA HET MELDPUNT

24 april 2014

Het Bestuur van de stichting Beheer & Toezicht Inzake Seksueel Misbruik in de R.K.- Kerk heeft op haar website een bericht geplaatst over vertrouwelijkheid bij klachtbehandeling via het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK. Hierin wordt uitgelegd waarom vertrouwelijkheid in alle gevallen zo belangrijk is.

De tekst verduidelijkt de manier waarop vertrouwelijk met namen van slachtoffers en aangeklaagden wordt omgegaan. “Medewerkers en betrokkenen bij het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK zullen nooit namen van klagers en aangeklaagden naar buiten brengen. Ook zal het Meldpunt nooit achteraf bevestigen wat door klagers, aangeklaagden of derden in de publiciteit mocht zijn gebracht,” aldus het bericht.

Alle adviezen worden anoniem geplaatst

“De adviezen van de Klachten- en de Compensatiecommissie worden allemaal anoniem geplaatst op de website van het Meldpunt Seksueel Misbruik RKK. Hiermee wordt transparant verantwoording afgelegd over de manier waarop zaken worden behandeld, de criteria die worden toegepast bij (on) gegrondverklaring van klachten en de overwegingen bij het toekennen van een financiële vergoeding. Daarmee wordt het misbruik volledig openbaar maar wel met bescherming van de identiteit van betrokken personen.”

“Vanwege de juridische gevolgen die dit mogelijk kan hebben, is het raadzaam dat alle betrokkenen ook daadwerkelijk de anonimiteit respecteren. De kans bestaat namelijk dat een aangeklaagde, nabestaanden of derden zich in hun goede naam aangetast voelen wanneer een zaak met naam en toenaam openbaar gemaakt wordt op basis van een advies van de Klachten- of Compensatiecommissie en dit bij de rechter gaan aanvechten.”

De website van het meldpunt en het volledige bericht zijn te vinden via:
<http://www.rkkerk.nl/nieuws.php?id=119>

INVOEGING VAN DE NAAM VAN DE H. JOZEF IN EUCHARISTISCHE GEBEDEN II-III-IV

Naar aanleiding van het decreet van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten d.d. 1 mei 2013 betreffende de invoeging van de naam van St. Jozef in de tekst van de eucharistische gebeden II-IV is overeenkomstig de voorziene procedure de Nederlandse tekst vastgesteld.

De Nederlandse Bisschoppenconferentie heeft op 8 oktober 2013 de Nederlandse tekst van de betreffende gedeelten uit deze eucharistische gebeden goedgekeurd.

De Romeinse Congregatie verleende op 17 maart 2014 (Prot. N. 81/14) de recognitio voor de betreffende passages uit de verschillende versies van de eucharistische gebeden II-IV in het 'Altaarmissaal voor de Nederlandse Kerkprovincie'.

Op haar vergadering van 8 april 2014 bepaalde de Nederlandse Bisschoppenconferentie als ingangsdatum voor de invoeging van de naam van St. Jozef in deze Nederlandse teksten: de gedachtenis van St. Jozef, arbeider, nl. 1 mei 2014. In Eucharistisch gebed I (Canon Romanus) is St. Jozef reeds vermeld.

Ten behoeve van de liturgische praktijk volgen hieronder de passages uit de betreffende eucharistische gebeden met de tekst van de invoeging van de naam van St. Jozef.

In Eucharistisch Gebed II

In Eucharistisch Gebed IIA:

Over ons allen, vragen wij, erbarm U;
opdat wij,
tezamen met de heilige Maagd en Moeder Gods Maria,
met de heilige Jozef, haar bruidegom,
uw heilige apostelen en alle heiligen
die de eeuwen door uw welbehagen vonden,
deelachtig mogen worden aan het eeuwig leven,
en U loven en verheerlijken,
door uw Zoon, Jezus, de Gezalfde.

In Eucharistisch Gebed IIB:

Neem ook ons allen op in uw liefde,
dan zullen wij,
met de maagd Maria, de moeder van uw Zoon,
met de heilige Jozef, haar bruidegom,
met zijn apostelen en met allen
die op deze aarde leefden in uw welbehagen
delen in uw eeuwig leven.
Dan zal de lofzang die wij nu hebben aangeheven
in dankbaar herdenken van uw geliefde Zoon
aanhouden tot in uw heerlijkheid.

In Eucharistisch Gebed IIC:

Wij vragen U, ontferm U over ons allen,
opdat wij tezamen met de maagd Maria,
de moeder van Christus,
met de heilige Jozef, haar bruidegom,
met de apostelen
en met alle heiligen,
die hier eens leefden in uw welbehagen,
waardig bevonden worden
het eeuwig leven deelachtig te zijn
en U loven en eren.
Door Jezus Christus, uw Zoon.

In Eucharistisch Gebed III

In Eucharistisch Gebed IIIA:

Hij moge ons maken tot een eeuwige gave aan U,
opdat wij met uw uitverkorenen
het land van uw erfdeel tegemoet gaan
tezamen met de maagd en moeder van onze God, Maria,
met de heilige Jozef, haar bruidegom,
met uw apostelen
en met de martelaren
die tot uw eer getuigden met hun bloed,
(met de heilige N.)
Hier wordt de heilige van de dag of de patroon genoemd.
en met al de heiligen
van wie het onophoudelijk gebed tot onze hulp gereed is.

In Eucharistisch Gebed IIIB:

Moge Hij ons maken
tot een blijvende offergave voor U:
dan zullen wij het erfdeel verkrijgen
dat Gij ons beloofd hebt,
samen met Maria, de heilige Maagd en Moeder van God;
met de heilige Jozef, haar bruidegom,
samen met uw apostelen en martelaren,
(met de heilige N.)
Hier wordt de heilige van de dag of de patroon genoemd.
en met allen die in uw heerlijkheid zijn
en daar voor ons bidden.

In Eucharistisch Gebed IIIC:

Hij moge ons tot volmaaktheid voeren
en maken tot een eeuwige gave aan U.

Dan zal het erfdeel

dat Gij voor uw uitverkorenen hebt weggelegd,

ons ten deel vallen,

samen met de heilige Maagd en Moeder Gods Maria,

met de heilige Jozef, haar bruidegom,

met de zalige apostelen en martelaren,

(met de heilige N.)

Hier wordt de heilige van de dag of de patroon genoemd.

en alle heiligen.

Op hun hulp stellen wij ons betrouwen

want zij zijn onze blijvende voorsprekers bij U.

In Eucharistisch Gebed IV

Barmhartige Vader,

verleen aan ons, uw kinderen,

dat wij de heerlijkheid zien die Gij ons beloofd hebt

tezamen met de maagd Maria, de Moeder van God,

die Gij hebt verheerlijkt,

met de heilige Jozef, haar bruidegom,

met uw apostelen en heiligen

in uw koninkrijk, waar wij met de gehele schepping

die Gij uit zonde en dood hebt opgericht

uw lof zingen door Christus onze Heer;

in wie Gij aan de wereld alle goed geeft

gisteren, nu en altijd.

NEDERLANDSE BISSCHOPPEN: STEMMEN BIJ EUROPESE VERKIEZINGEN IS MORELE PLICHT

16 mei 2014

Met de Europese Verkiezingen voor de deur, roepen de Rooms-Katholieke bisschoppen van Nederland iedereen op om donderdag 22 mei te gaan stemmen. Ze onderstrepen in een gezamenlijke verklaring hierover het belang van de Europese verkiezingen voor de ontwikkeling van Europa en de Europese wetgeving in de komende vijf jaar.

De bisschoppen pleiten voor Europees beleid dat in lijn is met de sociale leer van de Rooms-Katholieke Kerk, met aandacht voor diegenen die het financieel moeilijk hebben, onder meer door de financiële crisis. Ze noemen het een recht, maar ook een morele plicht om te gaan stemmen: “Hoe sterker de opkomst, hoe sterker het democratisch gehalte van de Europese Unie.”

In hun schrijven richten de bisschoppen zich ook tot de te verkiezen leden van het Europees parlement. Ze benadrukken het belang van solidariteit tussen verschillende bevolkingsgroepen en de bescherming van het menselijk leven en het gezin als vaste uitgangspunten bij beleidsbeslissingen.

Ook pleiten ze voor het belang van religieuze vrijheid: “Religieuze vrijheid is een fundamenteel onderdeel van een open en tolerante samenleving. Deze vrijheid behelst ook het recht om publiekelijk uiting te geven aan een geloof”, aldus de bisschoppen.

Bijlage (zie volgende bladzijde): de verklaring van de Nederlandse Bisschoppen in verband met de Europese verkiezingen op donderdag 22 mei 2014.

VERKLARING VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPENCONFERENTIE INZAKE DE VERKIEZINGEN VOOR HET EUROPEES PARLEMENT OP 22 MEI 2014

16 mei 2014

De verkiezingen voor het Europees Parlement vinden in Nederland plaats op 22 mei aanstaande. De uitkomsten van deze verkiezingen zullen mede bepalend zijn voor de wetgeving van de Europese Unie in de komende vijf jaar en zullen veel impact hebben voor degenen die de Europese Unie in de komende jaren gaan leiden. Het is van groot belang dat burgers van de Europese Unie participeren in het democratisch proces door hun stem uit te brengen op de verkiezingsdag. Hoe sterker de opkomst, hoe sterker het democratisch gehalte van de Europese Unie.

Wij als Nederlandse Bisschoppenconferentie zien het als onze plicht om richting te geven aan de EU-stemmer bij het vormen van haar/zijn bewuste keuze. Wij doen dat door aandacht te vragen voor enkele zaken die van belang zijn vanuit het perspectief van de Katholieke Sociale Leer.

Overigens, ook al richten wij ons in eerste instantie tot de EU-burgers die zichzelf als Katholiek beschouwen, we hopen dat ons advies ook gehoor mag vinden bij alle vrouwen en mannen van goede wil die zorg hebben voor het Europese project. We hopen ook dat degenen die vanuit Nederland worden gekozen in het Europees Parlement onze adviezen ter harte willen nemen.

We beginnen met enkele algemene overwegingen:

1. Het is een recht en een morele plicht voor iedere stemgerechtigde burger in de Europese Unie om zijn/haar stem uit te brengen. Vele jongere burgers in de Europese Unie mogen voor het eerst stemmen. Wij bevelen jongeren aan om hun stem te laten horen in het politieke debat en vooral ook door het uitbrengen van hun stem.

2. Het is van belang dat zij die in het Europees Parlement wensen toe te treden, hetzij voor het eerst, hetzij door herbenoeming, zich bewust zijn van de schade die is aangericht door de economische crisis. Paus Franciscus heeft publiekelijk de aandacht gevraagd voor de toestand van hen die al arm en kwetsbaar waren en van hen die in armoede terecht zijn gekomen door de crisis. Het aantal “nieuwe armen” groeit alarmerend snel.

3. De christelijke boodschap is een boodschap van hoop. Het is onze overtuiging dat het Europese project is geïnspireerd door een nobele visie op de mensheid, inhoudend dat individuele burgers, gemeenschappen en zelfs naties in staat zijn een bijdrage te leveren aan het algemeen welzijn, het bonum commune. De Kerk benadert de Europese uitdaging met vertrouwen in een betere toekomst.

4. Matigheid is één van de kernwaarden van de christelijke spiritualiteit. Een cultuur van beperking moet leiden tot een hervorming van de sociale markt economie en het milieubeleid. We moeten leren om te leven met minder en met overtuiging ook zorgen dat zij die dat nodig hebben een eerlijker deel krijgen.

Er zijn enkele beleidsvelden binnen de Europese Unie waar we specifieke aandacht voor willen vragen:

1. Bij het werken aan een Europese Unie mag het principe van subsidiariteit, de eigen verantwoordelijkheid van iedere lidstaat en iedere burger, niet uit het oog verloren worden. Een andere pijler is de solidariteit tussen landen, tussen regio's en bevolkingsgroepen. We moeten werken aan een Europa met solidariteit als basiswaarde.

2. Het is essentieel dat bij alle beleidsvelden van sociaal economische politiek, de menselijke waardigheid als uitgangspunt wordt genomen. Het menselijk leven verdient bescherming vanaf het moment van de conceptie tot aan het moment van de natuurlijke dood. Het gezin, de hoeksteen van de samenleving, moet de erkenning krijgen die het verdient.

3. Europa is een continent dat in beweging is door migratie tussen lidstaten en van buitenaf. Dit beïnvloedt mensen rechtstreeks en heeft effect op de samenleving. Een humane behandeling van migranten is van wezenlijk belang, zowel bij binnenkomst als bij de verdere inspanning tot een succesvolle integratie in de Europese Unie. Mensenrechten moeten nauwgezet worden gerespecteerd.

4. Religieuze vrijheid is een fundamenteel onderdeel van een tolerante, open samenleving. Deze vrijheid behelst ook het recht om publiekelijk uiting te geven aan een geloof. We verwelkomen regelgeving van de Europese Unie

ter bevordering en bescherming van religieuze vrijheid en geloof en we hopen dat het Europese Parlement blijvende en toenemende aandacht heeft voor deze belangrijke zaak.

5. De komende vijf jaren zullen de effecten van grote demografische veranderingen merkbare effecten gaan krijgen in de Europese Unie. Wij pleiten voor een adequaat aanbod en kwaliteit van zorg en voor goed onderwijs, rekening houdend met de keuzevrijheid en het recht op opvoeding van de ouders.

Wij, de Rooms-Katholieke bisschoppen van Nederland, pleiten ervoor dat het Europese project door zoveel mogelijk burgers gedragen wordt. Het is essentieel voor ons allen -politici, kandidaten, alle betrokkenen- om een bijdrage te leveren aan het vormgeven van Europa's toekomst en het behoud van vrede en veiligheid. Om die reden roepen wij iedereen die stemgerechtigd is op om op 22 mei welbewust en goed geïnformeerd zijn/haar stem uit te brengen voor het Europees Parlement.

HERHAALDE OPROEP: MELDEN SEKSUEEL MISBRUIK MINDERJARIGEN RK KERK 20 mei 2014

De voorzitters van de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen, kardinaal Eijk en broeder Van Dam, roepen opnieuw slachtoffers -vrouwen en mannen- van seksueel misbruik op minderjarige leeftijd door medewerkers van de RK Kerk op zich te melden, wanneer zij een klacht willen indienen tegen een overledene of een klacht betreffende seksueel misbruik dat verjaard is. Op 1 juli 2014 sluit de mogelijkheid om deze klachten in te dienen.

Na de aankondiging van genoemde sluitingsdatum in november 2013 hebben kardinaal Eijk en broeder Van Dam op 16 december jl. in de landelijke en regionale media slachtoffers opgeroepen zich te melden. Daar hebben enige tientallen gebruik van gemaakt. Om slachtoffers te helpen die zich nog niet hebben gemeld en dat wel van plan zijn te doen, wordt deze oproep herhaald. Louter het indienen van een klacht vóór 1 juli a.s. volstaat. Dat kan een korte brief zijn. Het desbetreffende klaagschrift kan worden aangeleverd tot 1 oktober a.s.

Men kan zich melden via de website www.meldpuntmisbruikrkk.nl

Of schriftelijk:
Meldpunt misbruik RK Kerk,
Postbus 13277
3507 LG Utrecht

KATHOLIEKE KERK BETUIGT SPIJT AAN SLACHTOFFERS GEWELD

27 juni 2014

De Rooms-Katholieke Kerk in Nederland betuigt spijt aan mensen die in het verleden als minderjarige leed hebben ondervonden als gevolg van excessief psychisch en/of fysiek geweld in instellingen van de Katholieke Kerk. De spijtbetuiging is opgenomen in een brief die personen zullen ontvangen die hierover een klacht meldden.

Een onafhankelijke commissie heeft de meldingen van geweld bekeken en stuurt slachtoffers een brief waarin de authenticiteit van het gemelde leed wordt erkend en wordt gewezen op mogelijkheden voor hulpverlening, contact met lotgenotengroepen en gesprekken met kerkelijke autoriteiten. Hiernaast is door genoemde commissie aan melders die daarvoor in aanmerking komen een aanbod gedaan voor een financiële tegemoetkoming.

In het verlengde van de brief van deze commissie, zal de Katholieke Kerk slachtoffers per brief een spijtbetuiging toesturen. De spijtbetuiging is ondertekend door Mgr. Van den Hende namens de Bisschoppenconferentie en pater J. van den Eijnden ofm namens de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR).

Zij schrijven: “Met het naar voren brengen van uw melding heeft u de stap gezet om kenbaar te maken dat u ernstig geweld heeft ondervonden. Met deze stap heeft u in eigen persoon bijgedragen aan meer openheid rond situaties van ernstig geweld die u en andere kinderen in het verleden ervaren hebben.

Kinderen met geweld tegemoet treden staat haaks op de naastenliefde waartoe bisschoppen, priesters, broeders en zusters en anderen in de Kerk krachtens het evangelie geroepen zijn. Geweld is een ontkenning van de waardigheid van iedere menselijke persoon.

In vervolg op de brief van de commissie willen wij aan u vanuit de gemeenschap van de Rooms-Katholieke Kerk ons oprechte medeleven tot uitdrukking brengen.

Het vervult ons met schaamte uit uw melding te vernemen dat u in uw jeugd te lijden hebt gehad van excessief geweld in situaties waarin juist gerekend werd op liefdevolle aandacht en zorgvuldige bejegening. Dit vervult ons met grote spijt.”

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Chrismamis Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 16 april 2014

Broeders en zusters in Christus, nu het grote evangelieboek na het lezen ervan wordt weggedragen en een prominente plaats krijgt in de kerk, wordt uitgedrukt hoe belangrijk het is om de boodschap van de Heer te horen en ter harte te nemen. Dat betekent niet op de eerste plaats dat we straks kunnen zeggen wat de versnummers waren, maar veeleer dat we de woorden van de Heer in ons hart mee kunnen dragen.

Hoe doe je dat? Het woord van God wordt immers sneller aanhoord dan in praktijk gebracht of in ons hart bewaard (Cfr. Mt. 13, 3-23). Reeds in het begin van de viering hebben we weet van deze indringende vraag. In het openingsgebed werd al gezegd dat we geheiligd zijn door de Heer en we vragen om getuigenis te mogen afleggen van zijn verlossing.

Geheiligd worden is allereerst dat we met Jezus Christus verbonden zijn (Cfr. Joh. 15, 7-8). Daar krijg je in deze chrismamis (zoals in iedere eucharistieviering) uitgebreid de gelegenheid voor, nu we bidden met alle geledingen uit ons bisdom. Als we het woord van de Heer ter harte nemen en geheiligd worden, zijn we in staat om met vrucht te getuigen van wat de Heer en zijn verlossing voor ons betekent, in woorden en daden.

Getuigenis afleggen van zijn verlossing. Iemand vroeg me eens: waarvan moet ik verlost worden? En op een andere manier hoor je vragen: wanneer mogen we de verlossing van de Heer ervaren? We zien immers zoveel mensen die gebukt gaan onder oorlog, die te maken hebben met honger en dorst. Mensen die niet veilig zijn en geen steen hebben, zogezegd, om het huis van hun leven op te bouwen. Voor veel mensen lijkt die verlossing moeilijk voor te stellen. Het is een groot verlangen van alle eeuwen.

Als de profeet Jesaja in de eerste lezing (61, 1-3a,6a,8b-9) spreekt van de Messias op wie de geest van de Heer God rust en die ten volle bevrijding biedt, genezing, verzoening en toekomst, dan raakt dat aan het verlangen dat in vele harten leeft, de eeuwen door. En dat verlangen in de woorden van de profeet Jesaja werd in Israël van generatie op generatie doorgegeven. Heel bijzonder horen we het opnieuw in de synagoge wanneer Jezus de

woorden van de profeet Jesaja voorleest (Lc. 4, 16-21). Jezus is degene die de verlossing in woord en daad komt brengen: bevrijding, genezing, verzoening en vergeving.

In Jezus horen we op heel indringende wijze over de vervulling van deze belofte van God waarnaar met verlangen werd uitgezien: “Het schriftwoord dat gij zojuist gehoord hebt is thans in vervulling gegaan” (Lc. 4, 21). Vanaf het begin wordt duidelijk dat velen Gods belofte in Hem bewaarheid zien worden. Maar ook is het duidelijk dat er velen zijn die dat verlangen wel hebben, maar het niet van Jezus verwachten. Er zijn er zelfs die Hem kritisch volgen om Hem gevangen te zetten. Het wordt een wedstrijd van woorden en felle concurrentie, tot de dood erop volgt.

En dan bidden wij: Heer, dat we geheiligd door uw Zoon, getuigen mogen zijn van zijn verlossing.

Er is in de heilsgeschiedenis veel gebeurd. Jezus spreekt uit dat Hij de bevrijder van de wereld is, Hij wil de harten van de mensen openen. Duidelijk is dat de weg die Jezus zal gaan veel van Hem vraagt. Hij die gerechtigheid brengt, is zelf de gerechtigheid. Hij die liefde geeft, is zelf een en al liefde, vervuld van de heilige Geest.

Vandaag mogen we rond de Heer Jezus samenkomen. En als we vragen om heiliging en om getuigen te mogen zijn van zijn verlossing, betekent dat dat we in Hem geloven en in zijn leven. Zijn leven dwars door dood en ellende heen. Want we staan aan de vooravond van zijn laatste avondmaal, zijn sterven aan het kruis en zijn donkere dagen in het graf. En op Pasen zeggen wij: Hij is verrezen, Hij leeft (Mt. 28, 1-10; Joh. 20, 1-9).

Het is een grote rijkdom dat we in Jezus, de levende Heer, mogen geloven. Geloof is in de eerste plaats een geschenk van Jezus zelf, n.l. dat Hij ons hart opent en bij ons aanklopt. Het geloof en de verbondenheid met Jezus mogen we in ons bisdom, afkomstig uit parochies, parochiekernen en religieuze gemeenschappen, samen vieren.

Door de Heer geheiligd worden. Daartoe heeft Hij ons in zijn Kerk de sacramenten gegeven. De sacramenten krijgen vanavond bijzondere aandacht, omdat we in deze viering de oliën zegenen en het chrisma wijden

ten behoefte van het vieren van de sacramenten. In kracht van de Geest zijn de sacramenten tastbare en werkdadige tekenen van de Heer voor ons, en als we de sacramenten trouw blijven vieren, zijn er ook nieuwe mensen die willen aansluiten en die aangeven: ik wil bij Hem horen, door het doopsel, vormsel en het vieren van de heilige eucharistie. Verschillende doopleerlingen van dit jaar zijn aanwezig in deze chris maviering.

We wijden het chrisma voor het doopsel en het vormsel, voor de priesterwijding en voor het wijden van een altaar. We zegenen de ziekenolie voor zieken die pijn te verduren hebben en die zorg hebben over hun leven en gezondheid (hetgeen mensen behoorlijk kan isoleren!). In de ziekenzalving zal de Heer bij je komen en samen met de gemeenschap van de Kerk mag je zeggen dat wij met de levende Heer verbonden zijn. En we zegenen de olie voor de geloofsleerlingen. Die mogen we vandaag meteen na de viering gebruiken om een aantal van u in de dagkapel te zalven.

We verspreiden de oliën in het bisdom, en in het hele verdere jaar mogen we vieren in de sacramenten dat de Heer bij ons is, dat we door Hem worden opgebouwd.

Bij uitstek getuigen wij van de verlossing van de Heer door en in de viering van de heilige eucharistie (bron en hoogtepunt). En nu wij vandaag de eucharistie vieren, spreken de priesters in ons midden de vernieuwing van hun beloften uit.

Heel concreet mogen wij als Kerk getuigen van de verlossing van de Heer door daden van liefde te verrichten. Door onze concrete daden van liefde in Jezus' Naam mag voor veel mensen die het moeilijk hebben het verlossingswerk van de Heer in zekere zin meer ervaarbaar worden, wanneer iemand hun hand vastpakt en hen aankijkt. Dat is de roeping die we van de Heer hebben gekregen. De Heer vraagt ons om de overwinning van zijn nieuwe leven concreet te verkondigen in daden van liefde.

Vandaag zal bij de offerande naast brood en wijn, een aantal voedselpakketten naar voren worden gebracht, die uiteindelijk op verschillende plaatsen in ons bisdom worden uitgedeeld. En we mogen vanuit deze eucharistie in nog veel meer daden van liefde getuigenis afleggen van ons geloof.

Na afloop van deze chrismanis delen we een speciaal magazine uit. Daarin staan concrete getuigenissen van mensen die daden van liefde verrichten op basis van hun geloof, mensen in ons bisdom die anderen van dienst zijn. Daden van liefde ten dienste van mensen met een beperking, daden van liefde met het oog op solidariteit en duurzaamheid, daden van liefde door hulp en aandacht bij bedevaarten naar Banneux.

Het is belangrijk om te beseffen dat de Heer ieder van ons roept. En wat is het geweldig om te kunnen zeggen, dat er al velen in ons bisdom zijn die ten opzichte van de naaste hun hart laten spreken in Jezus' Naam, in de geest van het evangelie.

Verlossing: Christus heeft ons verlost van de dood. In het licht van Pasen mogen we als verkondigers van de Blijde Boodschap het leven en welzijn dienen van mensen die ziek zijn, eenzaam zijn, of zonder hoop.

Wanneer wij in deze viering opnieuw kracht krijgen om de roeping van de Heer met heel ons hart aan te nemen en onze talenten beschikbaar te stellen, dan mogen we in het licht van Pasen zeggen dat ons leven in woord en daad verbonden is met het leven van de Heer.

Onze Heer Jezus is de Messias, wij mogen elke dag opnieuw beseffen dat Hij ons liefheeft (Apok. 1, 5) en ons uitzendt om op onze beurt van Gods liefde te getuigen in woord en daad.

Laten we bidden op voorspraak van de heilige Laurentius, de patroonheilige van ons bisdom, dat daden van liefde echt bij ons leven in geloof mogen horen, in de mate waarin Gods liefde ons gegeven is. En mogen we zo een teken van zijn leven en vreugde zijn. Dit is werkelijk een opgave waar we volgend jaar bij de chrismanis opnieuw op terug zullen komen. De Heer is gekomen om te dienen en wij kunnen in kracht van zijn Geest dienstbaar zijn aan elkaar. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de diakenwijding van Bouke Bosma en Luc Janssens O.Carm, Grote Kapel van Bovendonk te Hoeven, 18 mei 2014

Broeders en zusters in Christus. Zo mogen wij elkaar noemen en ook beschouwen omdat het Jezus Christus is die ons samenbrengt, ons roept en ons tot onze levensbestemming brengt. Ik ben blij dat ik hier vandaag mag zijn als wijdende bisschop, omdat ik mij met de wijdelingen verbonden voel, dit huis een warm hart toedraag alsook dit bisdom en haar bisschop.

Vandaag de wijding tot diaken van Luc en Bouke, na jaren van studie en ook stage. In dit huis hebben jullie dat mogen ondervinden en doorlopen. Een tijdje geleden zei iemand tegen mij: “Moet je zo lang leren om diaken te worden en moet je stage lopen om dienstbaar te kunnen zijn?” Ik heb gezegd: “Ik kan het nog sterker vertellen, er zijn mensen die na de vereiste studie en stage nog niet dienstbaar kunnen zijn als diaken. Want op de eerste plaats moet je hart openstaan voor Christus.”

‘Diakonos’, als je dat vertaalt, is het op de eerste plaats een dienaar, een tafeldienaar. Een diaken is niet een ober die zegt: “Alles naar wens?”, zoals in Conferentiecentrum Bovendonk wel gezegd wordt. Het gaat om een specifieke dienaar, tafeldienaar. Niet iemand die kijkt of er nog een derde stukje vlees of een tweede bavarois moet komen. Nee, een diaken kijkt met de ogen van Christus Dienaar. Een diaken kijkt niet alleen naar wie aan tafel zit, maar ook naar wie niet aan tafel zit.

Ik denk hierbij aan het evangelie waarin Jezus de gelijkenis vertelt van de rijke man en de arme Lazarus (Lc. 16, 19-31). De rijke man geeft een feest, maar de arme Lazarus ligt aan de poort met zweren overdekt, terwijl honden zijn wonden likken. De arme Lazarus zou graag zijn honger stillen met datgene wat van de tafel van de rijke valt. Deze situatie, zoals geschetst in het evangelie van Lucas, staat haaks op wat de Heer voor ogen staat. Een diaken als dienaar des Heren, moet kijken met de ogen van Christus: deel hebben aan zijn manier van kijken (cf. Paus Franciscus, *Lumen Fidei* 18).

En inderdaad, om diaken te kunnen worden zijn studie en stage nodig, maar meer nog dan dát zijn het verlangen en de bereidheid nodig om naar het hart van

Christus te kijken en van Hem te leren (cf. Mt. 11, 25-30). Want als er iets in het hart van de diaken moet zijn, is dat wat er aan vrede, liefde en rechtvaardigheid in het hart van de Heer te vinden is. Als je niet gelijkvormig wilt worden aan Christus Dienaar, kun je zelfs na studie en stage niet gewijd worden tot diaken.

Op de voorgevel van dit seminarie staat de bede: “In corde regnes omnium”, oftewel: “Dat U, Heer, moge heersen in het hart van allen”. Dit betekent dat je als diaken allereerst persoonlijk in je hart geraakt moet worden door de Heer, en dat het zo mag zijn dat de vonk van Christus’ liefde overslaat en dat door jullie dienstwerk ook anderen geraakt worden en hun hart openen voor de Heer. Zo is de diaken meer dan een tafeldienaar die toekijkt of er genoeg op tafel staat voor degenen die reeds aanzitten. De diaken heeft oog voor de tafel van de armen, de zorg voor de ondersteuning (cf. eerste lezing: Hand. 6, 1-7).

Als diaken mag je toetreden tot de Heer, als levende steen in het bouwwerk waarvan de Heer zelf het fundament, de hoeksteen is (cf. tweede lezing: 1 Petr. 2, 4-9), Bouke als diaken van het bisdom Rotterdam en Luc als diaken in de orde van de Carmel. Voor een diaken is louter in actie komen niet voldoende, het gaat er uiteindelijk om die dingen te doen die worden ingegeven door de Heer.

Wat geldt voor je daden als diaken geldt ook voor bijvoorbeeld het opzoeken van de stilte, of zoals de regel van de Carmel het zegt: in je cel blijven. Misschien denken mensen: “Ah, stilte dat is echt iets voor mij, want ik ben graag op mezelf.” Maar de stilte waarover in de regel van de Carmel wordt gesproken, is niet bedoeld om op jezelf te zijn, maar om het gezelschap van de Heer te zoeken, om in de stilte ontvankelijk te zijn en het woord van de Heer te verstaan. Het gaat dus niet over stilte om de stilte, zoals het evenmin gaat in het dienstwerk van het diaconaat over daden verrichten omwille van het doen van dingen. Maar dat je als diaken al doende Christus Dienaar representeert, geworteld en gegrondvest in de liefde van Christus (cf. Ef. 3, 17; Lumen Fidei 21).

Geroepen worden door de Heer en diaken zijn in de Kerk van Christus is een roeping die alles van je vraagt. Op weg gaan met de Heer, geraakt door Jezus om op jullie beurt anderen te raken in Jezus’ Naam. Als diaken mag je de Heer dienen aan de tafel van de eucharistie en in het verkondigen van het woord van God. Het woord moet als het ware in de verkondiging gebroken

worden om uiteindelijk in het hart van de mensen te kunnen worden ontvangen. Daarbij hoort heel nadrukkelijk de zorg voor de tafel van de armen (cf. Hand. 6, 2-4). Dat vraagt van jullie als diaken een levenshouding zoals geschetst in het wijdingsgebed. En dit zal ook jullie verdere levensweg tekenen. Jullie zijn op weg om later nog gewijd te worden tot priester.

Paus Franciscus zei tot jongeren in Umbrië (4 oktober 2013): “Verkondig steeds het evangelie, zo nodig met woorden.” Het verkondigen van het evangelie begint in je dienstwerk als diaken met dienstbaarheid in de Naam van Christus Dienaar.

In het evangelie horen wij dat Jezus zegt van zichzelf: “Ik ben de weg, de waarheid en het leven” (Joh. 14, 6). We mogen bouwen op Hem en ons aan Hem vastklampen, Hij is de Leraar (cf. Joh. 13, 14-15).

De Heer zegt daarmee ook dat zijn levensweg de weg is die wij geroepen zijn te gaan. Een weg getekend door dienstbaarheid en liefde in het licht van de geboden van de Heer: in zijn liefde blijven (cf. Joh. 15, 9-10). Jezus zegt in het evangelie van vandaag: “Wie in Mij gelooft zal ook zelf de werken doen die Ik doe” (Joh. 14, 12).

We weten dat Jezus de opdracht om lief te hebben niet alleen richt tot de apostelen en de diakens van het eerste uur, maar tevens aan allen die leerling van de Heer willen zijn en die hun hart willen openen voor wat de Heer bezighoudt en bezighield.

Als diaken ben je geroepen om deze weg te gaan en deze weg van liefde in woord en daad te verkondigen in Jezus’ Naam. Christus is gekomen om te dienen, en nu Hij bij de Vader is, is er alle ruimte om zijn dienstbaarheid in onze woorden en daden na te volgen. Het gaat om de woorden van de Heer die we in woord en daad mogen belijden en verkondigen.

Luc en Bouke, ik bid dat door handoplegging en gebed (cf. Hand. 6, 6) Gods Geest vaardig mag worden over jullie. Dat jullie dienstwerk als diaken vruchtbaar mag zijn voor het Rijk van God, heel concreet verbonden met het leven van onze Kerk en onze wereld, waarin we uitgenodigd zijn pelgrims te zijn, met de Heer in ons hart en zijn liefde op onze tong en bereid om alles aan te nemen en te verrichten waartoe de Heer ons uitnodigt. Amen.

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

1 mei 2014

De weledele heer F.M. van den Heuvel tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden voor een eerste periode van vijf jaar.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 10 juni 2014 (2014-2)

Inhoudelijke gesprek: de relatie tussen de parochie en de basisschool

De Priesterraad spreekt over de relatie tussen de parochie en de basisschool. De inventarisatie in de Priesterraad over de relatie tussen de parochie en het onderwijs heeft in eerste instantie betrekking op het basisonderwijs, maar kan desgewenst ook breder worden gezien. De vraag ‘wat willen we als parochie met de basisschool’ is een belangrijke vraag.

In Voorburg/Leidschendam is een keer per jaar contact tussen het basisonderwijs en de PCI. Voorts is er een gesprek geweest met de identiteitsbegeleiders. Er is een jaarlijks contactmoment in het kader van de jaarkalender van de parochie met scholen waar minder contact mee is. Er zijn regelmatig vieringmomenten en iemand in het pastorale team behartigt de portefeuille ‘contacten met de school’. In Leidschendam wordt een overdrachtsmoment voor de opbrengst van de Vastenactie georganiseerd en in Voorburg houden parochie en basisscholen samen de St. Maartensoptocht. Het Sint Maartenscollege organiseert een openingsviering voor de leerlingen die daar beginnen. Voor de eerstejaars is de viering verplicht; alle andere kinderen zijn welkom. De docenten godsdienst/levensbeschouwing zijn erbij betrokken.

Het is ideaal als er een directe lijn is en goed contact. Zo kunnen bijvoorbeeld leden van de pastoraatgroep ook zitting hebben in de ouderraad. Dat werkt in de praktijk goed. Het lijkt een voorwaarde dat er iemand in een school is, die een natuurlijke band heeft met religie.

In een stedelijk gebied als het Spoorweg/Laakkwartier Den Haag hebben veel leerlingen een andere religie. Scholen willen daarom liever zelf invullen en wat er georganiseerd wordt en beperken het tot Kerstmis en Pasen. Dan komen ook niet-katholieke kinderen. Juist die groep kinderen heeft wel iets met religie. De sectie VMBO van het Stanislascollege in Delft organiseert voor de leerlingen een excursie naar het kerkgebouw. Het levert leuke contacten op.

De RVKO heeft in Rotterdam elke basisschool een paaskaars gegeven. Er zijn scholen die Palmpasenstokken maken.

In de Drechtsteden is een goed gesprek geweest met een stichtingsbestuur, dat bezig is met een visiestuk. Dit heeft een hoofdstuk ingevoegd over de sociale leer van de Kerk en hoe dat concreet kan worden op de werkvloer. De pastoor is samen met iemand van de pastoraatgroep in september uitgenodigd voor het maandelijks overleg met de directies van alle basisscholen om te brainstormen om het visiestuk concreet te maken. Er zijn veel ideeën voor een goed contact tussen parochie en school. Het is belangrijk dat je als parochie het initiatief wil nemen tot dit gesprek.

In de Bollenstreek onderhoudt een van de teamleden het contact met de scholen. Een identiteitsbegeleider kan een bruggenbouwer zijn. Er is geld beschikbaar voor identiteitsbegeleiding. De contacten in het Westland zijn zeer gevarieerd, divers en niet eenduidig. Scholen komen elk jaar wel een keer in de kerk, met name met Kerstmis of Pasen.

Bij de Laurentiusstichting (Delft) zijn 18 basisscholen aangesloten en er komen er nog vier bij. Lid zijn van de Raad van Toezicht heeft zijn werking als het gaat om identiteit. Ook in DIROV werkt het zo.

Samenvattend: concrete mensen kunnen verbinden. Het is zoeken naar ambassadeurs. Contacten zijn vaak gecentreerd rond bepaalde momenten en rond sacramenten.

INHOUD

Jaargang 59 april-juni 2014 Nummer 2

NEDERLANDSE BISSCHOPPEN GESCHOKT EN BEDROEFD OM MOORD OP PATER VAN DER LUGT 7 april 2014	69
VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER MELDPUNT SEKSUEEL MISBRUIK 19 april 2014	70
VERTROUWELIJKHEID NOODZAKELIJK BIJ KLACHTBEHANDELING VIA HET MELDPUNT 24 april 2014	75
INVOEGING VAN DE NAAM VAN DE H. JOZEF IN EUCHARISTISCHE GEBEDEN II-III-IV	76
NEDERLANDSE BISSCHOPPEN: STEMMEN BIJ EUROPESE VERKIEZINGEN IS MORELE PLICHT 16 mei 2014	80
VERKLARING VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPENCONFERENTIE INZAKE DE VERKIEZINGEN VOOR HET EUROPEES PARLEMENT OP 22 MEI 2014 16 mei 2014	81
HERHAALDE OPROEP: MELDEN SEKSUEEL MISBRUIK MINDERJARIGEN RK KERK 20 mei 2014	84
KATHOLIEKE KERK BETUIGT SPIJT AAN SLACHTOFFERS GEWELD 27 juni 2014	85
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Chrismamis Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 16 april 2014	86
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de diakenwijding van Bouke Bosma en Luc Janssens O.Carm, Grote Kapel van Bovendonk te Hoeven, 18 mei 2014	90
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	93
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD Van het bisdom Rotterdam, 10 juni 2014 (2014-2).....	94

NIEUW BOUWWERK AANPAK EN PREVENTIE SEKSUEEL MISBRUIK EN GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG

1 juli 2014

Per 1 juli 2014 treedt een nieuwe klachtenprocedure in werking binnen de Rooms Katholieke Kerk in Nederland: het Reglement R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag. Voor de nieuwe regeling is aansluiting gezocht bij klachtenprocedures die gangbaar zijn in andere sectoren van de samenleving. De klachtenprocedure uit 2011 wordt de komende periode afgebouwd. Vanaf 1 juli 2014 kunnen geen klachten meer worden ingediend onder deze regeling.

De nieuwe klachtenprocedure maakt onderdeel uit van een nieuw bouwwerk voor de aanpak en preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.

Op basis van de aanbevelingen van de heer W. Deetman, gepubliceerd in december 2011, nam de Kerk reeds diverse maatregelen. Zo richtten de Bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) gezamenlijk de ‘Stichting Beheer en Toezicht inzake seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland’ op voor de behandeling van klachten van seksueel misbruik. Het bijzondere van deze klachtenprocedure was dat de Kerk zich niet beriep op verjaring en dat klachten van misbruik konden worden ingediend tegen overleden personen.

Daarnaast nam de Kerk verschillende maatregelen ter preventie, zoals de invoering van de eis van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor de benoeming van priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers, het aannemen van kandidaten hiervoor en de aanstelling van bepaalde categorieën vrijwilligers en functionarissen. Per 1 juli 2014 treedt ook de ‘Gedragscode Pastoraat’ in werking. Hiermee sluit de Kerk aan bij gedragscodes die in andere sectoren van de samenleving gangbaar zijn. Een antecedentenonderzoek was reeds sinds 2005 verplicht bij de benoeming van priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers, wanneer zij overstapten naar een ander bisdom of een andere religieuze instelling.

Nieuwe richtlijnen voor de bisdommen inzake seksueel misbruik van minderjarigen sluiten aan bij wat de Congregatie voor de Geloofsleer

in Rome hiervoor vereist. Deze ‘Essential norms’ liggen momenteel ter goedkeuring bij de Congregatie voor de Geloofsleer en worden ingevoerd zo gauw de goedkeuring is verleend. Deze richtlijnen bepalen onder meer dat bij seksueel misbruik van minderjarigen altijd aangifte wordt gedaan bij het Openbaar Ministerie, zoals ook nu reeds praktijk is.

Het Meldpunt Misbruik RKK, dat valt onder de Klachtenprocedure van 2011, wordt de komende periode afgebouwd. Klachten die voor 1 juli 2014 zijn ingediend worden de komende tijd nog behandeld en afgerond. Na een gegrondverklaring van een klacht door de bisschop of hogere religieuze overste kunnen slachtoffers een verzoek tot genoegdoening indienen bij de Compensatiecommissie.

Authentieke klachten aangaande ondervonden leed door seksueel misbruik, waarvan de Klachtencommissie van de Stichting Beheer en Toezicht niet kon adviseren deze gegrond te verklaren, vallen onder de ‘Slotactie’ van de Bisschoppenconferentie en de KNR en kunnen zo alsnog een afronding krijgen.

Het Platform Hulpverlening dat werd opgezet binnen het kader van de Stichting Beheer en Toezicht wordt voortgezet. Het Platform Hulpverlening zorgt voor professionele doorverwijzing naar hulpverlening op maat voor mensen die slachtoffer werden van seksueel misbruik door een vertegenwoordiger van de Kerk. Het Platform onderhoudt contacten met specialisten en gespecialiseerde centra in het land met deskundigheid op het gebied van seksueel misbruik. Ook beschikt het Platform over vertrouwenspersonen die desgewenst ingeschakeld worden.

De ‘Gedragscode Pastoraat’ en het ‘Reglement R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag’ zijn gepubliceerd op de websites www.rkkerk.nl en www.knr.nl.

Daar zijn ook te vinden: het nieuwe bouwwerk voor de aanpak en preventie van seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag, een lijst met veel gestelde vragen en een overzicht van eerdere persberichten.

NEDERLANDSE KERKPROVINCIE PUBLICEERT EEN “KLEIN MISSAAL” 14 augustus 2014

Nieuwe tekst van het “Onze Vader” voor Nederland en Vlaanderen

Met de publicatie van het “Klein Missaal voor de Nederlandse Kerkprovincie” beschikt Nederland vanaf vandaag [14 augustus, red.] over een eerste resultaat van de intensieve samenwerking tussen de bisschoppen van Nederland en Vlaanderen. Deze samenwerking is gericht op een herziening van de bestaande vertaling van het Romeins Missaal, die dateert uit de jaren zeventig van de vorige eeuw. De Romeinse Congregatie voor de Eredienst heeft op 10 juni 2014 haar goedkeuring verleend aan de uitgave van het “Klein Missaal”.

Deze ingekorte uitgave van het missaal bevat naast de nieuwe vertaling van de orde van dienst voor de mis ook de eerste vier eucharistische gebeden, en telkens een versie van de eucharistische gebeden voor verzoening en voor bijzondere omstandigheden. Ook bevat het een dertigtal misformulieren en een aantal priefaties.

Onze Vader

Bijzonder is de aangepaste, gemeenschappelijke vertaling van het Gebed des Heren, het “Onze Vader”, waarvan tot nu toe in Nederland en Vlaanderen verschillende versies in omloop zijn. Decennia lang bleek het niet mogelijk om tot een gezamenlijke tekst voor beide landen te komen. Door de werkzaamheid van de “Commissio mixta”, de gezamenlijke commissie van Nederland en Vlaanderen voor de nieuwe vertalingen, is er nu wel een aangepaste versie van het Gebed des Heren. Daaraan hebben inmiddels zowel de Nederlandse en Belgische Bisschoppenconferenties, alsook de Romeinse Congregatie voor de Eredienst hun goedkeuring verleend.

De aangepaste vertaling van het Gebed des Heren luidt:

“Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd,
uw rijk kome,
uw wil geschiede,
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren
en breng ons niet in beproeving
maar verlos ons van het kwade.”

Voor Nederland zal de Nederlandse Bisschoppenconferentie op een later tijdstip bekend maken, vanaf welk ogenblik de nieuwe misteksten en de aangepaste versie van het “Onze Vader” in de liturgie gebruikt mogen worden. Een en ander zal gepaard gaan met een catechetisch-liturgische toeleiding, die nog in voorbereiding is.

TOELICHTING BIJ DE NIEUWE GEMEENSCHAPPELIJKE VERTALING VAN HET GEBED DES HEREN

Nederlandse tekst: Onze Vader, die in de hemel zijt, uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede, op aarde zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schuld, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven: en leid ons niet in bekoring maar verlos ons van het kwade. Latijnse tekst: Pater noster qui es in caelis: sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua, sicut in caelo, et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo.	Vlaamse tekst: Onze Vader, die in de hemelen zijt, geheiligd zij uw naam, uw rijk kome, uw wil geschiede, op aarde als in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren: en leid ons niet in bekoring maar verlos ons van het kwade. Nieuwe gemeenschappelijke tekst: Onze Vader, die in de hemel zijt, uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede, op aarde zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze <i>schulden</i>, zoals ook wij <i>vergeven</i> <i>aan onze schuldenaren</i> en breng ons niet in beproeving maar verlos ons van het kwade.
---	---

Terwijl in het Altaarmissaal voor de Nederlandse Kerkprovincie een oecumenische tekst voor het Gebed des Heren werd opgenomen, slaagden Nederland en Vlaanderen er niet in om bij de liturgievernieuwing na het Tweede Vaticaans Concilie een gezamenlijke vertaling voor het “Onze Vader”

te realiseren. Alle pogingen daartoe strandden (vgl. hierover verschillende bijdragen in het Tijdschrift voor liturgie, 61 (1977), p. 179-184; 185-205; 359-366).

De huidige herziening van de vertaling van de Orde van de mis namens de Nederlandse en Vlaamse bisschoppen werd door de *Commissio mixta* gezien als een unieke kans om eindelijk te komen tot een gezamenlijke tekst van het Gebed des Heren voor het gehele Nederlandse taalgebied. In de tijd na het Tweede Vaticaans Concilie waren in andere taalgebieden al nieuwe vertalingen van het “Onze Vader” gerealiseerd en ingevoerd. De Congregatie voor de goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten gaf te kennen dat bij de herziening van de Nederlands vertaling van het *Missale Romanum* een gezamenlijke Nederlandse tekst van het Gebed des Heren gewenst was.

Het was het uitgangspunt bij de totstandkoming van een nieuwe vertaling om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de ingeburgerde Vlaamse en Nederlandse tekst en daarom te handhaven wat in beide vertalingen gelijklopend is. Daarbij moest ook gelet worden op de grondtekst, de verstaanbaarheid en ook de oecumenische vertalingen dienden geraadpleegd te worden.

De *Commissio mixta* vertrouwde de opdracht om een voorstel in die zin uit te werken toe aan een Nederlandse en Vlaamse exegeet, die op zeer korte termijn tot een resultaat kwamen, dat volledig door de *Commissio mixta* werd overgenomen.

De eerste bede van het Onze Vader (“*Pater noster qui es in caelis*”) kent een verschil tussen Nederland en Vlaanderen met betrekking tot de vertaling van “*in caelis*”: “in de hemel” (Ned.) en “in de hemelen” (Vl.). “Hemelen” is letterlijk, maar dit Hebraïsme werkt archaïserend. De Willibrordvertaling 1975, die ook in de meeste lectionaria en dus al in liturgisch gebruik terug te vinden is, vertaalt echter steeds enkelvoud behalve in de uitdrukking “Rijk der hemelen”. Daarom werd gekozen voor de vertaling: “Onze Vader, die in de hemel zijt”.

De tweede bede (“*sanctificetur nomen tuum*”) is ook verschillend in Nederland (“uw naam worde geheiligd”) en Vlaanderen (“Geheiligd zij uw naam”). Gekozen werd de Nederlandse vertaling te behouden gezien

de parallelle, drievoudig gelijke zinsconstructie, telkens eindigend met het werkwoord: “uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede”.

De Latijnse tekst “sicut in caelo, et in terra” luidt in de Nederlandse versie “op aarde zoals in de hemel”, in de Vlaamse “op aarde als in de hemel”. Omwille van een gelijke vertaling van het zelfde woord verder in de tekst (“sicut et nos”, in de Nederlandse versie weer gegeven met “zoals ook wij”, in de Vlaamse met “gelijk ook wij”) werd ervoor gekozen het woord “sicut” in beide gevallen te vertalen met “zoals”.

Terwijl de nieuwe vertaling tot dusverre het meest aansluit bij de Nederlandse versie, verandert dit feitelijk in de tweede helft van de tekst vanaf de bede om vergeving “dimitte nobis debita nostra”. De Nederlandse versie luidt “vergeef ons onze schuld” – schuld in het enkelvoud –; de Vlaamse tekst heeft hier de meervoudsvorm “vergeef ons onze schulden”. “Schulden” is letterlijk en ook de in de lectionaria gebruikte tekst (Willibrordvertaling) heeft het meervoud. Deze meervoudsvorm is daarom overgenomen in de nieuwe vertaling.

De Nederlandse en Vlaamse vertaling van de Latijnse bede “sicut et nos dimittimus debitoribus nostris” lopen nogal sterk uiteen: “zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven”, respectievelijk “gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren”. Om bovenvermelde reden verkoos de Commissio mixta de vertaling “zoals” voor het woord “sicut”. Met betrekking tot het zelfstandig naamwoord “debitores” kent de Nederlandse vertaling in tegenstelling tot de Vlaamse een omschrijving. Ofschoon het woord “schuldenaar” niet heel gebruikelijk is, is het toch goed Nederlands en het wordt ook gebruikt in oecumenische vertalingen. Vandaar heeft de nieuwe vertaling dit woord overgenomen.

Tot dusverre leunt de nieuwe vertaling van het Gebed des Heren aan bij de bestaande Nederlandse of Vlaamse vertaling. De exegeten stelden echter voor op een punt een wijziging aan de brengen in beide veertalingen, nl. met betrekking tot de vertaling van de bede “et ne nos inducas in tentationem”, tot nu toe in de Nederlandse en Vlaamse versie gelijk vertaald met: “en leid ons niet in bekoring”. Uit exegetisch onderzoek van de Griekse grondtekst voor het hier gebruikte Latijnse woord “tentatio”, nl. “πειρασμος” en de vertaling ervan blijkt dat “beproeving” de meer concordante vertaling van de Griekse grondtekst is. Het woord komt in het Nieuwe Testament 21 maal voor in

20 verzen; in de Willibrordvertaling 1978 wordt de vertaling “bekoring” uitsluitend gebruikt in twee samenhangende situaties van gebed, nl. in het Onze Vader (Mt 6, 13; Lc 11, 4) en bij de dialoog in Getsemani: “bidt dat ge niet op de bekoring ingaat” (Mt 26, 41; Mc 14, 38; Lc 22, 40.46). Bij de exegeten en in de Commissio mixta werd opgemerkt, dat het woord “bekoring” kan leiden tot misverstanden, omdat het in de omgangstaal gebruikt wordt in positieve zin als “aantrekking” en samenhangt met “bekoorlijk”. De huidige vertaling van het Onze Vader spreekt God aan als degene die in bekoring zou leiden; dit lijkt niet goed samen te gaan met Jak. 1, 13-14: “Niemand mag zeggen, als hij bekoord wordt: Ik word door Gods toedoen bekoord. God brengt niemand in verzoeking, zo min als Hijzelf door het kwade kan worden bekoord. Wordt iemand bekoord, dan is het altijd door het trekken en lokken van zijn eigen begeerte”. De vertaling “beproeving” wordt daarom beschouwd als de meer correcte vertaling en deze sluit ook meer aan bij oecumenische pogingen voor een gemeenschappelijk Onze Vader. Op basis van deze overwegingen werd als nieuwe tekst aan beide conferenties de vertaling “en breng ons niet in beproeving” voorgesteld.

De Nederlandse en Vlaamse bisschoppen en de Apostolische Stoel gaven daarna hun goedkeuring aan deze nieuwe vertaling van het Gebed des Heren. Beide conferenties zullen in een later stadium de invoeringsdatum bepalen voor het gebruik van deze nieuwe, voor Nederland en Vlaanderen gemeenschappelijke katholieke vertaling van het Gebed des Heren in de liturgie.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle 2014 ‘Daden van Liefde’, Bedevaartskerk van de HH. Martelaren van Gorcum te Brielle, 12 juli 2014

2 Kor. 4, 7-25; 1 Joh. 3, 16-18; Mat. 10, 17-22

Broeders en zusters in Christus, we mogen vandaag -ik kan wel zeggen met zeer velen- in deze kerk zijn om de Nationale Bedevaart in dit heiligdom ter ere van de Martelaren van Gorcum te vieren. Een Nationale Bedevaart betekent niet dat we ons Nederlands zijn hier benadrukken. De Kerk is niet in haar aard nationalistisch. Wat we wel benadrukken is dat de heiligen, die wij vereren en die op deze plaats hun leven hebben gegeven, van grote betekenis zijn en dat we dat willen vieren met de gehele Nederlandse Kerkprovincie. En het is nog meer: de martelaren van Gorcum zijn heiligen van de wereldwijde Kerk. Het is niet de bedoeling dat we hun geloofsgetuigenis en hun levensloop voor onszelf houden. Dat mag gerust over de grenzen van ons land worden meegevierd. Er zijn bij de Nationale Bedevaart ook daadwerkelijk altijd mensen van buiten Nederland aanwezig.

Een bedevaart; ‘vaart’, omdat u gekomen bent en ‘bede’, omdat we bidden. De bedevaartkerk is een aantal maanden open in de zomer en ook individuele gelovigen kunnen hier komen om een kaars aan te steken. Maar dat is altijd in zichtbare verbondenheid met de gemeenschap die gelooft.

De martelaren zelf waren één in geloof, hoe verschillend in karakter of in achtergrond, ze waren verbonden met de Heer. De eenheid die de martelaren in hun getuigenis laten zien, is een eenheid die angst en ontredde overstijgt, en dat mag een voorbeeld zijn voor ons. Een Nationale Bedevaart om in eenheid ons geloof te vieren. Dicht bij de martelaren, maar in de eucharistie benadrukken dat we allereerst dicht bij de verrezen Heer zijn. Telkens wanneer de martelaren tot bidden kwamen en de eucharistie vierden en toen ze hun geloofsgetuigenis gaven tot in de dood, ook toen hebben ze dat zeker en bewust in verbondenheid met de Heer gedaan. Immers Jezus weet wat het betekent om in stervensangst vast te houden aan de liefde van zijn Vader (Cf. Mt. 26, 39.42; Lc. 22, 42-44). Van Jezus kunnen we leren wat overgave betekent, dat God ons nooit loslaat. De martelaren zijn een voorbeeld voor ons, juist in hun gezamenlijke verbondenheid met Christus.

Zo vieren we de eucharistie: Heer U hebt ons bijeengebracht en wilt U ons de kracht geven om trouw te blijven aan U, zoals de eerste leerlingen, en zoals de martelaren. We hoorden in de eerste lezing (2 Kor. 4, 7-25): we zijn niet zo sterk, we zijn aangetast door de zonde, door moeilijkheden geplaagd. En toch vraagt de Heer ons om sterk te blijven in geloof en liefde. Aarden potten (2 Kor. 4, 7), daar kan een barst in komen, die kunnen stukvallen, maar de liefde en de trouw van God is onze ruggengraat, de trouw van Christus het fundament waarop wij mogen staan.

Heel bijzonder ontvangen we zo de kracht die ons van God gegeven wordt, heel bijzonder in de persoon van Christus. We geloven niet in onbekende krachten of een inspiratie, maar in de persoon van Christus die naar ons toegekomen is, die de leerlingen zei: “Volg mij” (cf Mt. 4, 19; Mc. 1, 17) en die aan het kruis zei: “Vergeef het hun zij weten niet wat ze doen” (cf. Lc. 23, 34). Het is Christus, die in woorden en daden liefde laat zien.

De eenheid die we mogen leren van Christus, de verbondenheid met de Vader in de hemel, is niet iets wat we op eigen kracht kunnen bereiken. Natuurlijk, we mogen ons hart openstellen en bidden en ons toelagen op geloof en geloof zichtbaar maken in daden van liefde. Maar het valt en staat met de liefde van de Heer. Heer, wij geloven kom ons ongeloof te hulp (Cf. Mc 9, 24). Dat maakt ons tot mensen die sterk zijn, omdat de Heer onze sterkte is, en omdat we bij de gemeenschap van de Kerk willen behoren en niet zeggen: we doen het op eigen kracht.

We hebben vandaag aandacht voor het thema daden van liefde. Dit thema heeft de laatste maanden in het bisdom Rotterdam bijzondere aandacht gekregen. Daden van Liefde zijn direct verbonden met het Jaar van het Geloof. Paus Benedictus XVI schreef bij de aankondiging van het Jaar van het Geloof al dat geloof en liefde bij elkaar horen (Porta Fidei nr. 14). Liefde veronderstelt geloof om ons de lange adem te geven die nodig is. En geloof brengt liefde voort, om in daden van liefde tot uiting te brengen.

Van Christus kunnen we liefde leren, zei de tweede lezing (1 Joh. 3, 16-18). Daden van liefde is heel concreet. We hebben er in Jezus' leven voorbeelden van gezien. Bijvoorbeeld hoe Christus de leerlingen bij het laatste avondmaal aan de vooravond van zijn dood een voorbeeld gaf van echte dienstbaarheid. De Heer waste de voeten van de leerlingen en zei:

“Ik doe dit, doe jij evenzo” (Joh. 13, 14-15). Voeten wassen is een manier om te laten zien dat je dienstbaar wil zijn in Jezus’ Naam. Dat kan op veel manieren, door te luisteren naar iemand, door de nood te zien en te lenigen van iemand, te zien of je iets kunt betekenen ter ondersteuning, ook als het je moeite kost. Daden van liefde, voortkomend uit de belijdenis van ons geloof.

Het is belangrijk om daden van liefde te laten zien. Paus Franciscus zei tegen jongeren in Umbrië (4 oktober 2013): “Verkondig het geloof, desnoods met woorden.” Het gaat uiteraard met woorden, maar de daden komen op de eerste plaats. Dat zien we in het leven van de apostelen en in het leven van de martelaren. De martelaren van Gorcum hebben gesproken met hun vervolgers, met degenen die aan hen op dwingende wijze vragen stelden om het geloof in de werkelijke tegenwoordigheid van Christus in de eucharistie af te zweren alsook hun trouw aan de paus. Meer nog dan hun verdediging in woorden, waarbij het ene antwoord geleerder en welsprekender was dan het andere, meer nog dan die woorden spreekt hun uiteindelijke daad in geloof, namelijk dat ze hun leven geven. Geen groter liefde kan iemand hebben dan dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden, zegt Jezus (Joh. 15, 13).

Indrukwekkend. Je geld geven is al moeilijk of je huis, of je goede naam delen met anderen en niet altijd op de voorgrond staan, maar je leven geven is van een andere orde. Daarbij moeten we niet denken aan terrorisme. Je leven geven voor je vrienden is niet het leven van anderen nemen. Als iets in aanzien staat bij God, is het wel het leven dat we hebben gekregen, van onze vroegste ontvangenis tot onze laatste snik. Hij schenkt ons ook eeuwig leven, want de Heer die stierf aan het kruis zei tegen de rouwmoedige misdadiger die naast hem hing: “Vandaag nog zult ge met Mij zijn in het paradijs” (Lc. 23, 43). En velen in de vroege Kerk hebben met hun leven getuigd. Uiteindelijk, na angst, durft ook de apostel Petrus zijn leven te geven. Omdat hij weet dat zijn vriend Jezus verrezen is en hem is voorgegaan in de dood.

In het evangelie van vandaag (Mt. 10, 17-22) maakt Jezus duidelijk dat zijn leerlingen veel tegenstand zullen ontmoeten en verwerping zullen meemaken. Inderdaad, er zullen steeds weer mensen zijn die het leven lastig of onmogelijk maken, die de boodschap en de zending van Christus

tegenwerken en vijandig bejegenen. Vertrouw erop dat je dan in kracht van de Geest de woorden zult spreken die je ingegeven worden, dat je de woorden spreekt die dan nodig zijn. Petrus heeft dat meegemaakt, lees de Handelingen der apostelen maar (cf. Hand. 4, 19-20). Maar ook hoe Petrus spreekt vol geestkracht en mensen door hem tot geloof komen (cf. Hand. 2, 37-40). En dan zegt Petrus niet: wat heeft de Heer het toch goed met mij getroffen. Nee, de leerlingen zijn blij met wat de Heer bewerkt heeft door hun woorden en daden (cf. Hand. 14, 27). Het is het werk van Christus. Dat is het werk van de Kerk, door de eeuwen heen. De Kerk die soms wordt gedecimeerd en soms bloeit, die momenten heeft van trots om er bij te horen, en die ook schaduwkanten heeft van 'was dat maar nooit gebeurd'. Het is de Heer die de Kerk vasthoudt, die de martelaren van Gorcum stuk voor stuk bij de hand heeft gehouden.

Je moet er niet aan denken om je leven zo te moeten geven: martelaarschap. In de heilige Schrift worden lijden en dood gaan als zodanig niet verheerlijkt. Het gaat er niet om ons leven opzettelijk te vernietigen, maar om het toe te vertrouwen aan God die ons het leven heeft geschonken. In die zin is het anders dan terrorisme in onze tijd. Het gaat niet aan om je met bommen om je middel te begeven te midden van andere mensen en dan te ontploffen. Dan neem je vooral het kostbare leven van andere mensen. Martelaarschap in christelijke zin is geheel anders: pas als iemand het leven van je wil afnemen, ben je bereid omwille van je geloof met Christus te sterven om zo te getuigen van Gods liefde en het eeuwig leven te verwerven.

Niet iedere gelovige wordt gevraagd als martelaar zijn leven te geven. 'Dan valt het weer mee', hoor ik u denken? Maar: je leven geven in de zin van het je in dienst te stellen van anderen, is voor een christen elke dag aan de orde en daarom zijn daden van liefde die voortkomen uit geloof zo hard nodig. Je leven geven aan God en de naaste (cf. Mt. 22, 36-40). Op de eerste plaats door trouw te blijven aan het gebed, het gesprek met God, zoals ook vandaag in de viering van de eucharistie. We zijn hier in de kerk om tegen de Heer te zeggen dat we in Hem geloven en op Hem vertrouwen, en om te vragen dat ons geloof zo sterk moge zijn dat het te allen tijde blijft, dat het ons steunt en uitstraling mag hebben. Mag het vandaag ook zo zijn dat de vrucht van ons gebed voor zieken en mensen die hun noden aan ons hebben toevertrouwd, of ons gebed vanwege onze eigen zorgen, vruchtbaar zal zijn, verhooring zal vinden. En soms zijn er dingen die je niet

bespreekt en die in je hart verborgen blijven. Weet dan, de Heer kijkt in ons hart om zijn liefde aan ons te geven in de mate dat we die nodig hebben, en telkens opnieuw. En mogen wij op onze beurt onze liefde beschikbaar stellen aan elkaar. Dan zijn we een Kerk, ook vandaag, die leeft van de liefde van God en die liefde daadwerkelijk wil brengen aan alle mensen van goede wil. Moge de Heer ons omvormen, mogen we ons bekeren, en mogen we zeggen: Heer, bij U is vergeving en daarvan leven wij, bij U is liefde en daarvan leren wij, in U vinden we onze hoop: stel onze hoop nooit teleur. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de priesterwijding van Bouke Bosma en de diakenwijding van Jos van Adrichem, Iwan Osseweijer en Bertran van Paassen, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, 15 november 2014

Jesaja 61, 1-3a; Romeinen 12, 4-8; Johannes 20, 19-23

Broeders en zusters in Christus. We mogen vandaag in deze volle kathedraal een viering houden die werkelijk bisdombreed is. U bent van vele plaatsen uit het bisdom gekomen. Sommigen met de bus in parochieverband, maar ook als familie van de wijdelingen, als vrienden en bekenden om hier samen aanwezig te zijn voor deze plechtige wijding.

We zijn binnengekomen in de kerk via verschillende ingangen, maar binnenkomen in de Kerk vraagt vooral ook om ons hart te openen voor de Heer, zodra we het kruisteken hebben gemaakt. We zijn in zijn huis en Hij is onze gastheer. We zongen een plechtig Kyrie Eleison, want we hebben altijd Gods barmhartigheid nodig, en we zongen het Gloria: eer aan God, omdat God groot is, altijd groter is dan wijzelf. In deze gezindheid zijn we bijeengekomen.

Vandaag vieren we dat vier mannen uit ons midden ingaan op de roepstem van de Heer, drie van hen zeggen ja op de diakenwijding en een van hen op de priesterwijding. Als bisschop mag ik instemmen met hun ja-woord, met hun roeping. Wijdingen voor het diaconaat en voor het presbyteraat in één viering. Soms wordt wel gezegd: 'Is dat niet wat veel? Er zijn maar liefst twee wijdingsgebeden.' Inderdaad is dat zo, maar de wijdingen samen vieren is ook een uiting van de eenheid die tussen priesters en diakens mag bestaan waar het gaat om het dienstwerk in de Kerk rond de bisschop. En niet zomaar rond de bisschop, want we zijn hier samengekomen rond het altaar. Het is met de bisschop rond Christus de verrezen Heer. In eenheid mogen de wijdelingen hun dienstwerk gaan uitoefenen. We zullen aan het eind van deze viering horen waar zij straks werkzaam zullen zijn in pastorale teams. Ze gaan niet samen in één en hetzelfde team werken als diaken of priester, maar wel mogen zij hun werk in eenheid beleven, omdat het de ene Heer is die roept en de ene heilige Geest die ons zoveel gaven geeft (cf 1 Kor. 12, 4). Die gaven betreffen overigens niet alleen het diaconaat en het

priesterschap, maar ook vele gaven naast het priesterschap en het diaconaat. De schriftlezingen van vandaag kunnen ons helpen om bewust in geloof de eenheid te beleven, in eensgezindheid de dingen van de Heer op te bouwen. In de tweede lezing (Rom. 12, 4-8), om daarmee te beginnen, staat dat we één lichaam in Christus zijn. Met vele ledematen vormen we een organisme met vele taken en talenten. En juist in verbondenheid met de ene Heer mogen we de eenheid tot uiting brengen in onze woorden en in ons dienstwerk. Paus Franciscus schrijft: “Het beeld van het lichaam wil de gelovigen niet reduceren tot een eenvoudig deel van een anoniem geheel, louter tot een element van een groot raderwerk, maar onderstreept veeleer de vitale eenheid van Christus met de gelovigen en van alle gelovigen onder elkaar” (Lumen fidei 22). Je zou kunnen denken: wat zit dichterbij het hoofd van de Heer? Maar alles is nodig en weet dat de Heer je roept en een plaats geeft en je vraagt je talenten in te zetten in het licht van Christus in de Kerk. En heel bijzonder mogen we dat vandaag vieren.

De profeet Jesaja (Jes. 61, 1-3a) spreekt de woorden die Jezus later in de synagoge zal lezen en toepassen op zichzelf. Bevrijden en vreugde brengen is nooit een taak die je in je eentje doet. Het is op de eerste plaats de Heer zelf die dit bewerkt en mogelijk maakt. Met Hem werken wij mee. In gezamenlijkheid met de Heer volbrengen we deze zending. Je begint in de Kerk nooit je eigen ‘loket’. Het is de Heer die ons voorgaat en bijeenbrengt. Als diakens en priesters treed je in zijn dienst samen met de hele Kerk.

En het evangelie (Joh. 20, 19-23) is zeker tot bemoediging en sterkte. Toen de Heer aan het kruis was gestorven, leek het alsof alles voor niets was geweest. Maar de Heer is verrezen, Hij zegt tot zijn leerlingen: Vrede zij u. En Hij blaast over hen. Je kunt de heilige Geest niet zien en aanraken, maar wel ontvangen en ervaren als trooster en helper en als leraar (wat een eretitel is van de heilige Geest) om ons steeds in herinnering te brengen wat de Heer zelf heeft gezegd en geleerd (cf Joh. 14, 15.26).

De drie lezingen van vandaag gaan over de eenheid van het lichaam van Christus, het deelhebben aan de ene zending van de Heer in kracht van de heilige Geest. Dat gaat niet altijd vanzelf. In gezinnen niet, in teams niet, in parochies niet. En daarom staat er nadrukkelijk bij in het Johannes evangelie dat we vergeving mogen ontvangen. De apostelen krijgen van de verrezen Heer de macht om zonden te vergeven (Joh. 20, 21-23), zodat we

niet blijven hangen in wat verkeerd ging, maar steeds weer -verzoend met de Heer- mogen gaan staan in het dienstwerk van de Heer.

Eenheid gaat over onze gezamenlijkheid in Christus, niet alleen waar het gaat om priesters en diakens en bisschoppen, maar eenheid is een gave en opdracht van de Heer aan de gehele Kerk. Dat zegt ook het Tweede Vaticaans Concilie. Degenen die het ambt van diaken, priester en bisschop bekleden en de andere gedoopte gelovigen zijn in de Kerk op elkaar aangewezen, in eenheid op elkaar betrokken (Lumen Gentium 10). Het gewijde ambt wordt vervuld door verkondiging en toerusting in geloof, door heiliging in de liturgie en de sacramenten en door leiding geven in dienstbaarheid. Dit dienstwerk van het gewijde ambt is betrokken op de hele gemeenschap van gedoopten. In de Kerk hebben we elkaar nodig. Je kunt geen gemeenschap van gedoopten zijn als je niet voortdurend wordt gevoed en gesterkt. We zijn geroepen om steeds opnieuw in gemeenschappelijkheid -met onderscheiden gaven en talenten- het ene koninkrijk van God te dienen.

We begonnen deze eucharistieviering met het zingen van het Veni Creator Spiritus, 'Kom Schepper Geest', omdat we de Geest van God nodig hebben. Dat was ook zo vijftig jaar geleden bij de start van het Tweede Vaticaans Concilie. Er werd in de aula van het Concilie pas begonnen met vergaderen en uitwisselen, nadat eerst de heilige Geest biddend en zingend was aangeroepen. En ook de Kerk kon pas beginnen nadat de apostelen de heilige Geest ontvingen van Jezus zelf die over hen blies en kracht gaf om alles te doen wat nodig is. We moeten in ons leven (als individuele gelovige en als Kerk) nog vaak bidden om de heilige Geest.

We vieren vandaag een plechtige wijdingsviering en we zijn met velen. Maar we weten ons tegelijkertijd ook klein en we hebben te maken met krimp. Soms moeten er kerkgebouwen gesloten worden. Soms kunnen we niet anders dan minder mensen in pastorale teams aanstellen. We hebben te maken met vermindering van vrijwilligers en überhaupt zijn we in onze parochies met minder mensen. Maar daarbij mogen we benadrukken dat we als Kerk een levend lichaam zijn, en dat er altijd groei mogelijk is. We moeten ons verbinden met het evangelie en niet met statistieken. Door de heilige Geest kunnen gebeurtenissen plaatsvinden die leiden tot nieuwe groei en vitaliteit. Groei in aantallen en groei wat betreft onze band met de Heer: eenheid van geloof, gemeenschapszin en dienst aan de naaste.

Mogen we zo blijven bidden om de heilige Geest. We zijn vaak in ons bidden gewend om daar louter ons eigen plan naast te leggen: Heer, geef uw Geest, want dit hebben we nog als beleid en dit of dat willen we uitvoeren. Maar laten we op de eerste plaats de Heer vragen ons de weg te wijzen, in kracht van de Geest. Met de vele talenten (cf. Mt. 25, 14-30), in de teams en in parochies, als kostbare gaven van de heilige Geest die op elkaar betrokken mogen zijn. Amen.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Katholieke Gezinsdag, Oegstgeest, 5 oktober 2014, ‘Huwelijk en gezin en Daden van Liefde’

U heeft als thema voor deze dag gekozen voor ‘Daden van liefde’. Daden van Liefde is in het bisdom Rotterdam een thema geweest. Dat heeft een ontstaansgeschiedenis. Daden van liefde, sommige mensen zeggen wel: het gaat toch niet alleen om wat we doen? En anderen zeggen juist weer: het gaat toch niet alleen om bidden. Geloof en liefde horen bijeen gehouden te worden. Dat hebben we willen benadrukken met het jaar van Daden van Liefde voorafgegaan door het Jaar van Geloof.

‘Jaar van het Geloof’

We werden uitgenodigd door paus Benedictus XVI om 50 jaar Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) te vieren. De paus schreef een brief waarin hij dit jaar aankondigde, ‘Porta Fidei’, poort van het geloof. Die brief is heel belangrijk, omdat hij niet alleen spreekt over het geloof van de apostelen en het geloof van de Kerk de eeuwen door, maar ook vraagt hoe het is gesteld met ons geloof, in onze tijd, waarin we als gezin leven, of bisschop zijn. De paus vroeg om aandacht te hebben voor het geloof. Het begint ermee dat we het geloof ontvangen hebben als een gave, en als je het uitdraagt doe je dat nooit in je eentje, maar in verbondenheid met de Heer. De paus schrijft in ‘Porta Fidei’ over de apostelen, die vele kilometers aflegden om het geloof te verkondigen. Dat deden ze, omdat ze eerst zelf geraakt waren door de Heer en zijn evangelie. En als ze weer thuis kwamen, zeiden ze niet ‘wat geweldig wat we hebben gedaan’, maar vertelden ze hoe de Heer met hun hulp de poort van het geloof voor anderen had geopend (Hand. 14, 27). Met het Jaar van het Geloof wilde de paus dat we de poort van het geloof zouden kunnen openen voor mensen die nu leven. We mogen beginnen bij Christus. De paus hoopte dat ook door het gebed mensen de weg naar de Kerk weer zouden vinden.

Geloof en daden van liefde

We mogen het geloof belijden en het geloof in daden van liefde zichtbaar maken. Het geloof roept op om tot daden van liefde te komen. Dat doe je niet vanzelf, maar omdat de liefde van God je daartoe aanzet. Zoals Paulus zegt: de liefde van Christus vuurt ons aan (2 Kor. 5, 14). Het geloof is een rijkdom. Dat geloof en daden van liefde bij elkaar horen, schreef de paus

ook al in eerdere teksten voor ‘Porta Fidei’, waarin hij mooie dingen schrijft over de samenhang van de viering van de eucharistie en daden van liefde. Zie bijvoorbeeld in de encycliek ‘Deus Caritas Est’ (art. 14). We mogen de Heer ontmoeten in de eucharistie. De Heer is trouw aan wat Hij beloofd heeft: Ik blijf met u tot het einde van de tijd (Mt. 28, 20) en het is duidelijk dat Hij dat gedaan heeft, Hij maakt zijn belofte waar want in elke eucharistie komt Hij bij ons. Als je dat beseft, kun je niet anders dan open staan voor zijn liefde, die aannemen en uitdragen. Jezus is in de eucharistie, zij het verhuld, net zo dichtbij ons als Hij was bij de apostelen lange tijd geleden. Dat weten we als we kijken met de ogen van het geloof en vertrouwen in God.

Geloof en de liefde van de Heer bij elkaar houden. Dat is wat we met het Jaar van het Geloof hebben willen doen. En daarom hebben we in het bisdom Rotterdam een periode gehad rond Daden van Liefde. De aansporing daartoe hebben we zo kunnen overnemen uit ‘Porta Fidei’ (zie art. 14). We hebben als bisdom een Magazine getiteld ‘Daden van Liefde: Leven in dienstbaarheid’ gemaakt en daarin ook laten zien dat er op het vlak van daden van liefde vanuit het geloof al veel gebeurt. Anders zou je misschien kunnen denken dat het te veel is om aan te beginnen, of te zwaar. We hebben in het Magazine met korte interviewtjes, die ook als Geloofsgesprek op tv werden uitgezonden bij Omroep RKK, laten zien dat Daden van Liefde op basis van het geloof al gebeuren. De Schrift zegt dat de roeping van de Heer onze krachten niet te boven gaat (cfr. Deut. 30, 14).

Laurentiusjaar

Volgend jaar viert het bisdom Rotterdam een Laurentiusjaar. De heilige Laurentius, patroon van het bisdom Rotterdam, is een diaken uit het begin van de Kerk (3e eeuw), die heel sterk van Christus heeft getuigd. Een diaken heeft de taak om zorg te dragen voor de ondersteuning aan de armen en de kleinen (cfr. Hand. 6). In de vroege Kerk beheerde de diaken ook het geld van de Kerk. Laurentius werd door de Romeinse keizer gesommeerd om aan hem de bezittingen van de Kerk te brengen. “Geef me enige dagen,” zei Laurentius. En een paar dagen later kwam hij en zei: “Zie hier de schatten van de Kerk.” Hij had echter geen geld bij zich, maar de armen, waaronder de Bijbelse categorieën van weduwen en wezen. Daarmee getuigde Laurentius van het Bijbelse inzicht dat iedere mens beeld is van God (Gen. 1, 27), en van het dubbelgebod van de liefde namelijk dat we geroepen zijn God te beminnen en de naaste (Mt. 22, 37-39). Heel concreet geeft het

Matteusevangelie directe aanwijzingen over hoe ons geloof een bron van dienstbaarheid is: wat gij aan de minsten der Mijnen hebt gedaan, hebt gij voor Mij gedaan (Mt. 25, 40).

Paus Franciscus zegt in zijn encycliek ‘Lumen Fidei’ (art. 18), dat je in geloof met de ogen van Christus mag kijken. Vanuit het gezichtspunt van Jezus zien naar de nood en het verdriet van mensen, die op je afkomen. En we mogen dan vragen: wat kan ik doen? Dan kunnen we ons ook beter met iemand als diaken Laurentius verbinden, in wiens leven geloof en liefde één geheel vormen.

Zo monden in het bisdom Rotterdam het Jaar van het Geloof (2012-2013) en het jaar van Daden van Liefde (2013-2014) uit in het Laurentiusjaar (2014-2016). En vervolgens, als we in 2016 zestig jaar bisdom Rotterdam vieren, kan alleen maar de vraag zijn: wat maken wij ervan in geloof en liefde? Denk aan wat Jezus in het evangelie aangeeft over de inzet van de talenten die je van God hebt gekregen (Mt. 25, 14-30).

Huwelijk en gezin

In het Magazine dat we uitbrachten vanwege het jaar van Daden van Liefde staan ook artikelen over heiligen. De liefde is de rode draad in de Sociale leer van de Kerk (Benedictus XVI, encycliek ‘Caritas in veritate’ art. 2). Je ziet dat onder meer terug in het leven van de heilige Elisabeth van Thüringen (1207-1231). Als je getrouwd bent, betekent dat niet alleen dat je hart openstaat voor je man, of je kinderen, maar dat je als gezin ook open mag staan voor mensen in nood. Voor Elisabeth was het huwelijk geen gesloten werkelijkheid, waar de wereld en de noden van de wereld niet meer binnenkwamen. Ze ging er op uit om te zorgen voor hongerigen en zieken. In deze geest wordt in een van de huwelijkszegeningen gebeden over een nieuw bruidspaar: “Geef hun oog voor de nood van de ontheemde, dat hun hart niet verstokt raakt, hun huis niet gesloten. Geef, dat zij delen uit hun overvloed met wie hongeren en dorsten: dat er plaats is aan hun tafel” (Rituaal NRL 1996, p. 66).

Geloof en daden van liefde horen bij elkaar. Dat geldt zeker ook in relatie tot het gezin. Het leven in een gezin geeft de kans om van jongs af aan te leren hoe liefde opbouwt, hoe solidariteit concreet wordt en hoe iets voor een ander doen hoort bij je leven als mens. Er vindt in onze Kerk

een bijzondere bisschoppensynode plaats over het huwelijk en over familielevens. Juist vandaag wordt deze geopend in Rome door de paus. Kardinaal Eijk is daar als voorzitter van de bisschoppenconferentie bij aanwezig vanuit de Nederlandse Kerkprovincie. En volgend jaar is er opnieuw een bisschoppensynode met hetzelfde thema huwelijk en gezin. Paus Franciscus heeft gezegd: we maken een tweeluik.

Het is met de synode van dit jaar en die van volgend jaar niet de eerste keer dat de Kerk zich buigt over dit thema. De eeuwen door is het huwelijk door de Kerk gezien als een van God gekregen levensvervulling. We lezen in de Bijbel dat man en vrouw voor elkaar zijn gemaakt, aan elkaar gegeven worden (Gen. 1, 27; 2, 24; Mt. 19, 4-7; Mc. 10, 6-9) en dat zij mogen getuigen van de liefde van Christus. In het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) was er bijvoorbeeld bijzondere aandacht voor het huwelijk in het licht van de menselijke waardigheid van man en vrouw ('Gaudium et Spes' artt. 47-52). En in 1980 vond er al een bisschoppensynode plaats over huwelijk en gezin. Toen heeft paus Johannes Paulus II, zoals gebruikelijk is, na afloop een exhortatie geschreven, een document als samenvatting en met de aanbevelingen van de synode plus wat de paus vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid wil zeggen. Die exhortatie heet 'Familiaris Consortio'. 'Consortio' betekent gemeenschap, het gezin of de familie is een gemeenschap. We mogen dit document betrekken bij wat we de komende weken gaan horen vanuit de bisschoppensynode. De stemming en verwachtingen ten aanzien van de synode zijn hoog. Dat is mede doordat de paus de vragen, die zoals gebruikelijk voorafgaand aan een synode worden uitgezet, niet alleen stuurde aan de bisschoppen, maar via de bisschoppen ook alle gelovigen vroeg te reageren om zo door te dringen tot in de "haarvaten van de Kerk".

De roeping tot het huwelijk

De grote waarde van het huwelijk, de trouw aan elkaar van man en vrouw, de dienst van het opvoeden van kinderen, die dingen zijn niet aan verandering onderhevig. Paus Franciscus heeft gewezen op de schoonheid van het huwelijk, en op het huwelijk en het gezin als een geschenk van God, als een door God de Schepper bedoelde instelling ('Gaudium et Spes' art. 48), als de band tussen man en vrouw die ook een verwijzing inhoudt naar het verbond van God en de mensen. De zorg voor het huwelijk als roeping ('Gaudium et Spes' art. 52) vraagt om een voortgaande dialoog van man en

vrouw -in liefde en geloof-, om staande te kunnen blijven temidden van de verschillende uitdagingen en ook moeilijkheden die in de huidige tijd op hen afkomen. Leven als gehuwden vraagt een engagement waar heel je hart voor nodig is.

Daarbij moeten we ook nadenken over begeleiding en voortgaande betrokkenheid vanuit de gemeenschap van de Kerk, voor gezinnen in het algemeen, en meer nog in het bijzonder “naar het voorbeeld van de Goede Herder” voor gezinnen die problemen ondervinden (‘Familiaris Consortio’ art. 77). De exhortatie vraagt bijvoorbeeld om solidariteit en steun voor mannen en vrouwen die alleen zijn komen te staan in de zorg en de opvoeding van hun kinderen, gehuwden die in moeilijke omstandigheden uit elkaar zijn gegaan en die voortaan alleen blijven, omdat ze willen vasthouden aan hun eens gegeven ja-woord. (‘Familiaris Consortio’ art. 83).

Het gaat dus niet alleen om rijst strooien op de grote huwelijksdag, maar het komt er op aan om gehuwden als Kerk te blijven steunen in de jaren erna. IHGO heeft een belangrijke roeping opgepakt. Om elkaar als gehuwden in de roeping tot het huwelijk van dag tot dag te sterken, in het licht van het geloof.

Daden van liefde, het huwelijk als zodanig is al een daad van liefde. Je huwt als man en vrouw uit liefde jegens elkaar, gesterkt door de liefde van Christus. Die liefde mag je delen met elkaar en doorgeven in nieuw leven en opvoeding. Het gezin is de eerste en vitale cel van de maatschappij (‘Familiaris Consortio’ art. 42). Het huwelijk dat we als gave van de Schepper kennen en dat we een sacrament noemen is een serieuze stap, een verbond dat geworteld is in de schepping, waar man en vrouw bestemd zijn voor elkaar, en in de liefde van Christus. Zo is het huwelijk van man en vrouw van belang voor de opbouw van de samenleving en de Kerk.

Juist in het gezin kunnen mensen al heel vroeg leren wat belangrijk is voor een leven in geloof en een leven in liefde. Dan gaat het ook over gebed (‘Familiaris Consortio’ artt. 55-62). Jezus kon zo vol overgave bidden, dat de leerlingen dat ook wilden en aan Hem vroegen: “Heer, leer ons bidden.” De Heer gaf hen en ons het Onze Vader (Lc. 11, 1-4). Dat gebed bevat als je goed telt, zeven beden. Zeven is het getal van de volheid. Dat betekent dat je alles aan God mag vragen. Je mag zoveel vragen als in je leven als

gehuwden aan de orde is en nodig. Het is geen 'knipkaart', het houdt voor God bij zeven keer niet op. Denk ook aan de zeven sacramenten, waaronder het huwelijk, waarin de liefde van Christus de liefde tussen man en vrouw mag aanvullen. En denk aan het Bijbelse getuigenis van de schepping, verbeeld in zeven dagen met de zevende dag als voltooiing ervan (Gen. 2, 1-3).

Dus: zeven beden van het Onze Vader, zeven dagen van de schepping en ook: zeven werken van barmhartigheid. In het Matteüsevangelie (Mt. 25, 31-46) staan er zes, maar we mogen daar aan toevoegen de doden begraven (cfr. Tobit 4, 3; Mt. 27, 57-60; Joh. 19, 38-42). En daarnaast zijn er zeven geestelijke werken van barmhartigheid ('Catechismus van de Katholieke Kerk' n. 2447). Eerst wil ik noemen: goede raad verstrekken en onderricht geven, dat wil zeggen dat je je verantwoordelijk weet voor anderen om te leren en te groeien, hen tevens wilt behoeden voor kwaad en zonde. Dat is een belangrijk werk in je gezin: in de opvoeding door je liefdevolle aanwijzingen. Het gezin is een plek bij uitstek waar je kunt en mag leren. Het tweede dat ik eruit wil lichten, is dat je onrecht verdraagt. Dat is geen overbodige luxe als je een gemeenschap van liefde wil zijn in je gezin. Er vallen bijvoorbeeld in de omgang met elkaar soms harde woorden en dan kan het gebeuren dat in de gegeven situatie van je gevraagd wordt een en ander te verdragen: Heer help mij om hier geen punt van te maken en het aan U op te dragen en in uw liefde te plaatsen, overigens zonder te ontkennen dat het pijn doet! (cfr. Kol. 3, 12-14; Ef. 4, 1-6; Rom. 12, 9-11).

Vele gaven en talenten

In het evangelie van Matteüs (25, 14-30) staat een gelijkenis over talenten, waarin drie mensen voorkomen die talenten kregen, niet om ze in de grond te stoppen, maar om ermee aan de slag te gaan. Belangrijk is dat je elkaar in een gezin aanspreekt op de eigen talenten van een ieder, op wat je goed kunt, en dat je je kunt verheugen over de talenten van anderen in je gezin. Beide zijn even belangrijk. Dus, dat je zelf ergens goed in bent en ook kunt zeggen dat je broer of zus hier of daar goed in is, of je vader of moeder. Hetzelfde geldt voor daden van liefde op basis van de werken van barmhartigheid, die vaak niet vanzelf gaan, maar ook moeite kosten. Bovendien, geen enkele persoon kan al deze werken alleen behartigen. Het vraagt vaak heel verschillende gaven en talenten om iemand in de gevangenis te bezoeken of thuis te ontvangen, iemand te eten te geven, of iemand die ziek is te

bezoeken. Er zijn mensen die goed kunnen luisteren en er zijn mensen die goed kunnen organiseren. Er zijn mensen die de tijd nemen voor een ander en andere mensen die snel aanpakken. Je mag ontdekken dat anderen in je omgeving andere talenten hebben, en je mag jouw en hun talenten verbinden met elkaar. Een gezin is een bijzondere plaats om dit in praktijk te leren brengen, in het licht van het evangelie.

Daden van liefde, ze krijgen een hele bijzondere kans in een gezin of familie als leerschool van talenten. Gaven en talenten mogen groeien in een sfeer van onvoorwaardelijke liefde vanuit solidariteit en verantwoordelijkheid en in kracht van de heilige Geest. Op deze manier is er niet alleen sprake van de roeping tot het huwelijk als zodanig, maar je roeping als gezin wordt tevens gekleurd door de talenten die je als man en vrouw of als gezin samen hebt gekregen.

Ik wil tot slot nog één Bijbeltekst met u lezen, namelijk uit het tweede hoofdstuk van de Jakobusbrief die in het Nieuwe Testament te vinden is. Wanneer het gaat om daden van liefde is het goed om naast Matteus 25 ook Jakobus 2 te kennen. De Jakobusbrief snijdt het thema aan van het geloof in God en de liefde tot je medemens als één geheel, namelijk om heel concreet het evenwicht te bewaren tussen geloof en daden van liefde. De brief noemt daden van liefde een uiting van geloof. Dat het in deze brief zo expliciet staat vermeld, wil in ieder geval zeggen dat niet iedereen in de tijd van de apostel Jakobus er uit zichzelf op was gekomen. Het geeft aan dat mensen ook toen worstelden met de vraag. Jakobus zegt: geloof en daad horen bij elkaar, kijk maar naar Abraham: in geloof durfde hij op weg te gaan. En wij kunnen in onze tijd eveneens zeggen: kijk maar naar het leven en werken in geloof van de heilige Elisabeth van Thüringen, naar pater Damiaan op het eiland Molokai, naar de zalige moeder Teresa in Calcutta, de heilige Antonius van Padua, de zalige Petrus Donders te midden van de melaatsen in Suriname, et cetera.

Een gave en een opdracht

Ik hoop van harte dat u als gehuwden vanuit uw geloof steeds opnieuw kunt komen tot concrete daden van liefde. Dat u in de geloofsopvoeding binnen uw gezin aandacht en ruimte blijft schenken aan een waarachtige balans tussen geloof en liefde, in de hoop dat uw kinderen op hun beurt het geloof in de liefde van Christus bewaren en het engagement mogen hebben om

hun geloof tot uiting te brengen in daden van liefde. Weet, dat we het geloof hebben gekregen als een gave en opdracht: het is Christus die ons roept om op tocht te gaan en rijke vruchten van liefde voort te brengen die blijvend zijn (cfr. Joh. 15, 12-17). Ik bid dat u zich als gezin gezonden en gesteund mag weten door de Heer, met de voortdurende inspiratie van de heilige Geest. In geloof mag u als gezin en familie steeds opnieuw de levende Heer met zijn liefde in uw midden verwelkomen.

Drie gespreksvragen

1. Wat vind je het belangrijkste talent van jullie gezin?
2. Is er een heilige waarvan je zegt die inspireert mij waar het gaat om daden van liefde, of waar het gaat om geloof en liefde bij elkaar houden?
3. Is er een Bijbeltekst die je inspireert in je gezin, waar het gaat om daden van liefde in geloof?

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij Faculteitsdag (TST), Utrecht, 28 november 2014, ‘De plaats en het eigene van de liturgische koormuziek in de liturgie van de Kerk’

1. Het was in augustus 1982 dat ik vanuit Groningen naar Utrecht verhuisde om theologie te gaan studeren aan de Katholieke Theologische Hogeschool. In de stad Utrecht kwam ik in aanraking met voor mij nieuwe parochies. In Groningen, voordat ik theologie ging studeren, was ik in mijn thuisparochie misdienaar en acoliet en later ook organist in de kerk.

Eenmaal als student in Utrecht, kwam ik in verschillende parochiekerken in de stad. Ik zekere zin keek ik mijn ogen uit gezien het relatief grote aantal parochies en parochiekerken. In de binnenstad van Utrecht kwam ik voor de viering van de eucharistie onder meer naar de Sint Catharinakathedraal. Als theologiestudent was ik niet betrokken als misdienaar of acoliet en ik was ook geen organist. Als kerkganger in de Sint Catharinakathedraal, maakte ik in het najaar van 1982 voor het eerst kennis met het Kathedrale Koor. Het waren -zo besef ik nu- de beginjaren van het sinds 1974 functionerende Kathedrale Koor, het Kathedrale Koor dat dit jaar het veertig jarig jubileum viert.

2. Met overtuiging wil ik benadrukken dat een koor niet alleen door het zingen van liturgische koormuziek het geloof en de liturgie van de Kerk ten dienste staat. Een koor kan tevens uitgroeien tot een plaats waar liturgische catechese plaatsvindt, waar de mogelijkheid voorhanden is om een geloofsgesprek te hebben op basis van de liturgie van de Kerk.

Naast het gegeven dat koorleden repetities nodig hebben om het zingen van liturgische muziek in te oefenen, is het ook belangrijk dat een koor bewust tijd en ruimte neemt om ingeleid te worden in de betekenis van de liturgie, in het verloop en de inhoud van het kerkelijk jaar, en dat men kennis neemt van de teksten in de liturgie -op de eerste plaats teksten uit de heilige Schrift en gebedsteksten. Wat betreft het laatste ken ik een pastoor die twee keer in de maand tijdens de repetitieavond van het gemengde koor een catechetische inleiding verzorgde van een kwartier over een bepaalde antwoordpsalm. Ik heb gezien dat door deze regelmatige korte catechese tijdens de repetitie, de psalmwoorden voor leden van het koor meer reliëf

kregen en dat de woorden van de psalmen bij menig koorlid weerklank vonden in het eigen geloofsleven.

3. Wat betreft het zingen van de antwoordpsalm in de viering van de eucharistie het volgende. Toen ik begin jaren '80 mijn studie theologie in Utrecht begon, was er in veel parochiekerken in onze kerkprovincie nog helemaal geen sprake van het op zondag zingen van de antwoordpsalm zoals aangegeven in het lectionarium. Bovendien, de zangbundels die begin jaren '80 ten behoeve van de parochies in Nederland in omloop waren boden nauwelijks toonzettingen van de antwoordpsalmen zoals aangegeven in het lectionarium.

De feitelijke doorbraak in veel parochies in Nederland van de gezongen antwoordpsalm werd m.i. in gang gezet door het verschijnen van de bundel *Gezangen voor Liturgie* in 1984. In de liedbundel *Gezangen voor Liturgie* nemen de psalmen een ereplaats in, zo staat te lezen in de inleiding (ter verantwoording) van de samenstellers van de bundel. Sterker nog, er wordt gezegd: “uitgangspunt is [...] geweest die psalmen op te nemen, die als antwoordpsalm in het lectionarium voor zon- en feestdagen worden aangegeven”.

Echter, in de bundel *Gezangen voor Liturgie* was meestal niet de antwoordpsalm opgenomen volgens de versie van het lectionarium. Vooral de psalmvertalingen van Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde waren getoonzet. De eerste editie van de bundel *Gezangen voor Liturgie* in 1984 was dan ook geen eindpunt, zoals de toenmalige bisschop referent voor liturgie, Mgr. Jan Bluysen, al opmerkte in zijn ‘ten geleide’. In de tweede editie van *Gezangen voor Liturgie* (1996) zijn alweer méér toonzettingen van de antwoordpsalmen te vinden op basis van het lectionarium.

Ook maakt de bundel *Gezangen voor Liturgie* duidelijk onderscheid tussen verschillende liturgische gezangen en hun functie in de liturgie, met name in de viering van de eucharistie: psalmen, kantieken, vaste gezangen van de mis (inclusief alleluia-verzen, acclamaties, de geloofsbelijdenis, het Onze Vader en de zegen) en liederen. De verschillende liturgische gezangen zijn als zodanig in de bundel onderscheiden van elkaar gegroepeerd.

Het uitkomen van de bundel *Gezangen voor Liturgie* was in meerdere opzichten een belangrijke stap. De liturgische teksten van de orde van de mis en de eucharistische gebeden, in de bundel opgenomen als appendix, zijn overeenkomstig de Nederlandse versie van het Altaarmissaal dat in opdracht van de Nederlandse bisschoppen uitkwam en in 1979 in gebruik werd genomen.

Wat betreft de liturgische teksten was dit voordien alleen het geval in de bundel *Laus Deo* uit 1981, waarin ook een twintigtal antwoordpsalmen werd opgenomen. In de tweede editie van de bundel *Laus Deo* in 2000 kreeg een groter aantal antwoordpsalmen een prominente plaats.

4. Aangezien mijn lezing op deze faculteitsdag niet het oogmerk heeft om een systematische analyse van zangbundels te geven, maar dat mijn lezing gaat over ‘de plaats en het eigene van de liturgische (koor)muziek in de liturgie van de Kerk’ wil ik met u kijken naar wat het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) daarover zegt.

Maar voordat ik met u spreek over het Tweede Vaticaans Concilie, meer bepaald over het conciliedocument over de liturgie, de constitutie *Sacrosanctum Concilium* (1963), zal ik eerst iets zeggen over paus Pius X waar het gaat om liturgische muziek. Het is namelijk onjuist om de indruk te geven dat pas ten tijde van het Tweede Vaticaans Concilie over het eigene van de muziek in de liturgie van de Kerk zou zijn gesproken.

Reeds aan het begin van de twintigste eeuw, kort na zijn aantreden als paus, kwam Pius X op 22 november 1903 (op het feest van Sint Caecilia) met een document over de muziek in de liturgie: het *motu proprio* ‘*Tra le sollicitudini*’¹. Paus Pius X benadrukte in dit document dat liturgische muziek een gewijd karakter moet hebben².

1 Pius X, *Motu Proprio Tra le Sollicitudine*, in *Acta Apostolicae Sedis* 36 (1903-1904) 329-331.

2 G. Liberto, *Canto e musica per la liturgia*, in: Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, *Spiritus et Sponsa. Atti della Giornata commemorativa del XL della Sacrosanctum Concilium 2003*, Rome (2004) 361-376.

Eerste algemene principe betreft de plaats van de liturgische muziek, n.l. de gewijde muziek is integraal onderdeel van de liturgie en moet dienstbaar zijn aan het eigenlijke doel van de liturgie, n.l. de eer van God en de heiliging en opbouw van de gelovigen (art. 1).

Tweede algemene principe betreft de specifieke kwaliteit van de gewijde muziek, n.l. in de mate waarin de liturgische muziek naar inhoud en vorm meewerkt aan het tweeledige doel van de liturgie (de eer van God en de heiliging van de gelovigen) is er sprake van de kwaliteit die gewijde muziek moet bezitten.

Gewijde muziek is heilig en moet als zodanig verre blijven van een theatrale opera-achtige stijl en dient alle profaniteit uit te sluiten. Weliswaar mag men in de liturgische muziek rekening houden met eigen elementen uit verschillende culturen, maar het gaat toch vooral om de universele kenmerken die eigen zijn aan de liturgische muziek.

Heel nadrukkelijk wordt in het *motu proprio* grote prioriteit toegekend aan het gregoriaans als zijnde bij uitstek de liturgische zang van de Kerk, als hét model voor het componeren van gewijde muziek (art. 3). In dit referentiekader wordt met grote waardering ook de klassieke polyfonie genoemd (art. 4).

De uiteenzetting en voorschriften van het *motu proprio* van paus Pius X in 1903 zijn fundamenteel geweest voor de verdere ontwikkeling van de liturgische beweging in de twintigste eeuw (inclusief de kerkmuziek), vooral ook hetgeen in de inleiding van het *motu proprio* wordt gezegd, n.l. dat paus de vurige wens koestert dat de ware christelijke geest [...] opbloeit en bewaard blijft in alle gelovigen, dat we bedacht zijn op de heiligheid en waardigheid van het kerkgebouw, waar de gelovigen samenkomen om juist die (ware christelijke) geest te putten uit de voornaamste en onontbeerlijke bron. Dat houdt in: de actieve deelname (*partecipazione attiva*) van de gelovigen aan de (hoog)heilige geheimen en aan het openbare en (hoog)heilige gebed van de Kerk³.

3 P. de Clerck, *Actieve deelname van Pius X tot Vaticanum II*, in: J. Lamberts (ed), *De actieve deelname aan de liturgie herbekeken. Honderd jaar na Pius X en veertig jaar na het Concilie*, Leuven (2004) 15-39; L. Brinkhoff, *Pius X* in: L. Brinkhoff (ed) *Liturgisch Woordenboek* deel II, Roermond (1968) 2208-2209.

5. De uitdrukking *partizipazione attiva* in het *motu proprio* van 1903 vinden we niet letterlijk in de constitutie over de liturgie *Sacrosanctum Concilium* van het Tweede Vaticaans Concilie. Wel wordt er gesproken in artikel 14 over de deelname aan de liturgie als *participatio actuosa*, hetgeen in Nederlandse vertalingen wordt vertaald met actieve deelname.

Maar *participatio actuosa* is niet wat het op het eerste gehoor lijkt. Het gaat niet zozeer om een actieve deelname aan de liturgie in de zin van gewoon actief meedoen. Het gaat om een actieve deelname van de gelovigen op een andere, een diepere manier. Het gaat om een volledige, bewuste en actieve deelname aan de liturgie van de Kerk.

We komen in dit opzicht in artikel 14 van het concilie-document *Sacrosanctum Concilium*⁴ een zin tegen die verwant is aan de woorden van paus Pius X uit 1903, n.l. dat de liturgie de eerste en zelfs noodzakelijke bron is waaruit de gelovigen de waarachtige christelijke geest dienen te putten.

Waar het gaat om actieve deelname aan de eucharistie wordt in *Sacrosanctum Concilium* (art. 48) gezegd dat de Kerk er voor wil zorgen “dat de christen-gelovigen dit mysterie van het geloof (de eucharistie) niet bijwonen als buitenstaanders of stomme toeschouwers, maar – met een goed begrip ervan door middel van de riten en gebeden – bewust, godvruchtig en actief deelnemen aan de heilige handeling [...] en van dag tot dag door Christus de Middelaar uitgroeien tot een volmaakte eenheid met God en met elkaar, opdat ten slotte God alles in allen moge zijn”.

In het eerste artikel van de constitutie *Sacrosanctum Concilium* wordt dit oogmerk van het Concilie, en in het bijzonder van de liturgische hervorming, in drie punten uiteengezet, n.l. de groei bevorderen van het dagelijkse christelijk leven van de gelovigen; de groei in eenheid van allen die in Christus geloven; en de versterking van de roeping van allen tot de schoot van de Kerk.

4 Tweede Vaticaans Concilie, *Constitutie over de heilige liturgie* (1963). Nederlandse vertaling in: *Constituties en Decreten van het Tweede Vaticaans Concilie*, Amersfoort (1967) 1-49. Nieuwe Nederlandse vertaling in: Nationale Raad voor Liturgie, *Liturgische Documentatie* 9, 's Hertogenbosch (2012) 7-97.

De liturgie wordt het hoogtepunt genoemd waarnaar het handelen van de Kerk streeft en tevens de bron waaruit haar hele kracht voortvloeit (art. 10).

Waar het gaat om de plaats en het eigene van de liturgische koormuziek in de liturgie van de Kerk staat de gewijde muziek in dit specifieke kader van het conciliedocument *Sacrosanctum Concilium* van het Tweede Vaticaans Concilie. In het perspectief van het Tweede Vaticaans Concilie is de kerkmuziek nooit een doel op zich of een vertrekpunt in zichzelf.

Het gaat in de liturgie van de Kerk om het viere van de heilsdaden van de Heer. Het mysterie van de gekruisigde en verrezen Christus staat centraal. De verlossing verkondigen, dat wil zeggen: waar mogelijk ook zingen. Het is belangrijk om het dienstwerk van de liturgische muziek in dit verband meer concreet te beschrijven.

-In de eerste plaats staat de liturgische muziek ten dienste van het Woord van God, de heilige Schrift. De heilige Schrift is immers in de viering van de liturgie van de hoogste betekenis (*Sacrosanctum Concilium* art. 24). Liturgische muziek bewijst het vertolken en ontvangen van het Woord van God een waardevolle dienst wanneer bijvoorbeeld het zingen daadwerkelijk helpt om de inhoud van de antwoordpsalm beter te overdenken. De verzen van de psalm worden dan voorgezongen en de aanwezige gelovigen antwoorden middels een refrein.

-In de tweede plaats kan de gewijde muziek zeer dienstbaar zijn aan de verschillende riten en handelingen in de liturgie, zodat de gelovigen bewust de voortgang van de liturgieviering meebelevan. De constitutie *Sacrosanctum Concilium* zegt in art. 30: 'ter bevordering van de actieve deelname moet zorg gedragen worden voor de acclamaties, de antwoorden, de psalmodie, de antifonen, de gezangen [...]'. In het algemeen statuut uit 2002 van het Romeins Missaal staat in artikel 39: "Door de apostel worden de christengelovigen die zich verenigen in de samenkomst om de komst van hun Heer af te wachten, aangespoord om samen psalmen, hymnen en liederen, ingegeven door de Geest te zingen (vgl. Kol. 3, 16). De zang is immers een teken van de verheffing van het hart (vgl. Hand. 2)⁵".

5 Congregatie voor de Goddelijke eredienst en de Regeling van de Sacramenten, *Institutio Generalis Missalis Romani*, Rome (2002). Nederlandse vertaling *Algemeen Statuut van het Romeins Missaal* in: Nationale Raad voor Liturgie,

-In de derde plaats helpt de liturgische muziek de verschillende taken en functies in de liturgie zorgvuldig te onderscheiden. De bewuste deelname aan de liturgie zou bevorderd kunnen worden bijvoorbeeld wanneer de priester de dialogen en de presidentiele gebeden zingt en dat hij de gelovigen uitnodigt om zingend te antwoorden. Het zingen in de liturgie van de priester en de aanwezige geloofsgemeenschap overeenkomstig de eigen taak die men heeft in de liturgie, brengt tevens de specifieke opbouw van de Kerk als *communio* en als lichaam van Christus met zijn verschillende ledematen meer aan het licht.

-In de vierde plaats helpt liturgische muziek de verschillende momenten van het liturgisch jaar bewust te beleven. De constitutie *Sacrosanctum Concilium* benadrukt in artikel 102 het grote belang voor de gelovigen van het liturgisch jaar. De Kerk “ontvouwt het gehele mysterie van Christus doorheen de jaarkring vanaf de menswording en de geboorte tot aan de hemelvaart, de dag van Pinksteren en het uitzien naar de zalige vervulling van onze hoop: de komst van de Heer”. Het viëren en markeren van de verschillende tijden van het kerkelijk jaar middels specifieke gezangen is een waardevolle dienst aan de gelovigen om de cyclus van het liturgisch jaar van de Kerk als weg van geloof te verinnerlijken.

Met betrekking tot deze vier dienende aspecten van de liturgische muziek, is het document van de Amerikaanse bisschoppenconferentie over muziek en liturgie uit 2007 met als titel *Sing to the Lord* een behulpzame gids⁶.

Het eigene van de liturgische muziek is voor alles dat het bestemd is om in de Kerk dienstbaar te zijn aan de viering van de liturgie. Daarom is het nodig: [1] dat de gewijde muziek ten volle samenhangt met de teksten in de liturgie

Liturgische Documentatie 3, 's Hertogenbosch (2004) 55-194.

- 6 United States Conference of Catholic Bishops, *Sing to the Lord: Music in Divine Worship*, Washington D.C. (2007). Nederlandse vertaling in: M. Hoondert, *Godlof! Maar hoe?* Heeswijk (2014) 79-168. Zie ook: J. Galipeau, *The Gift of Song: Music and the New English Translation of the Third Typical Edition of The Roman Missal* in: R. Tuzik, *Lift up your hearts* Chicago (2010) 161-176. Het document van de Amerikaanse bisschoppen heeft in 2012 op verzoek van de Congregatie voor de Eredienst veranderingen ondergaan betreffende nr. 188: <http://www.usccb.org/about/divine-worship/newsletter/upload/newsletter-2012-08-and-09.pdf>.

(zoals de heilige Schrift en de gebeden). De constitutie *Sacrosanctum Concilium* onderstreept dat de gewijde muziek gebonden is aan de woorden van de liturgie (art. 112);

[2] dat de gewijde muziek op adequate wijze correspondeert met de riten en handelingen in de liturgie;

[3] dat de gewijde muziek de onderscheiden momenten in de liturgie en het karakter van de verschillende tijden in het kerkelijk jaar op een goede manier weet te vertolken. Dit alles met het oog op het tweeledige theologische doel van de liturgische muziek, i.e., ‘de verheerlijking van God en de heiliging van de gelovigen’ (*Sacrosanctum Concilium* art. 112). Het eigene van liturgische gezangen en liederen is dat zij qua tekst (en geest) overeenkomen dan wel zo dicht mogelijk liggen bij de woorden van de heilige Schrift en van de teksten van de liturgische boeken.

6. In het licht van het voorafgaande wil ik een aantal korte opmerkingen maken.

-Nu ik met u mag stil staan bij de plaats en het eigene van liturgische (koor)muziek in de liturgie van de Kerk, is het niet overbodig om tevens te benadrukken dat een koor een eigen plaats heeft in de gemeenschap van gelovigen die bijeenkomt voor de viering van de liturgie. Ook de leden van het koor zijn geroepen tot actieve deelname aan de liturgie die gevierd wordt.

-Wanneer een koor in staat is om de eigen taak in de liturgie goed te vervullen en niet alleen geschoold is in het zingen, wanneer de koorleden tevens inzicht hebben in de inhoud en betekenis van de liturgie en ook zelf groeien in hun verbondenheid met Christus de levende Heer, dan stellen zij niet alleen hun stem maar ook hun (groeierende) geloof op persoonlijke wijze ter beschikking aan de geloofsgemeenschap die liturgie viert.

-Wanneer in de liturgie en de liturgievernieuwing voorop staat: het dieper doordringen in het mysterie van Christus en zijn Kerk, en wanneer Christus zelf in de eredienst centraal staat en de gekruisigde en verrezen Heer heel bijzonder in de eucharistie onze gastheer en ons voedsel is, dan mogen wij als gelovige mensen tot het diepe besef komen dat wij in de viering van de liturgie Christus zelf mogen ontmoeten in het hier en nu, terwijl we nog als pelgrims onderweg zijn.

Gesterkt en toegerust mogen wij ons aldus door de Heer laten zenden met de opdracht het evangelie te verkondigen in woord en daad, zodanig dat ook ons leven van alledag uiteindelijk een lofzang wordt voor de Heer in de concrete dienst aan onze naaste, in het licht van het evangelie.

Hierbij passen m.i. de woorden van paus Benedictus uit de encycliek *Deus Caritas Est* (2005): “Eredienst zelf, eucharistische gemeenschap, omvat de werkelijkheid van zowel bemind worden als ook anderen op hun beurt liefhebben. Eucharistie die zich niet vertaalt in concrete beoefening van de liefde is ten diepste onvolledig”⁷.

Moge de liturgische muziek, met het gregoriaans voorop, de eredienst in onze Kerk steeds opnieuw verrijken tot verheerlijking van God en tot heiliging van de gelovigen (cfr. *Sacrosanctum Concilium* art. 112).

⁷ Benedictus XVI, Encycliek *Deus Caritas Est*, Rome (2005). Nederlandse vertaling in: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* Jaargang 34, Utrecht (2006) 3-33.

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIEËLE CARITASINSTELLING VAN DE VOORMALIGE PAROCHIE ZALIGE TITUS BRANDSMA TE DORDRECHT, DE PCI ZWIJNDRECHTSE WAARD TE ZWIJNDRECHT EN DE VERENIGING VAN CARITASINSTELLINGEN DORDRECHT- ZWIJNDRECHT TE DORDRECHT EN OPRICHTING VAN DE “PAROCHIEËLE CARITASINSTELLING VAN DE PAROCHIE H. THERESIA VAN ÁVILA”

Gezien het verzoek tot samenvoeging, zoals dat op 26 mei 2014 is gedaan door de PCI van de voormalige parochie Zalige Titus Brandsma te Dordrecht, de PCI Zwijndrechtse Waard te Zwijndrecht en de Vereniging van Caritasinstellingen Dordrecht-Zwijndrecht te Dordrecht, en op grond van mijn bevoegdheid daartoe zoals bepaald in canon 121 van de Codex Iuris Canonici (CIC),

bepaal ik het volgende:

1. Met ingang van 1 januari 2014 voeg ik samen de Parochiële Caritasinstelling van de voormalige parochie Zalige Titus Brandsma te Dordrecht, de PCI Zwijndrechtse Waard te Zwijndrecht en de Vereniging van Caritasinstellingen Dordrecht-Zwijndrecht te Dordrecht en richt ik één nieuwe op, welke hierbij de naam Parochiële Caritasinstelling van de parochie H. Theresia van Ávila krijgt.
2. Overeenkomstig canon 121 CIC verkrijgt de nieuwe parochiële caritasinstelling (PCI) met ingang van 1 januari 2014 alle zaken en vermogensrechten eigen aan de vroegere parochiële caritasinstellingen, en neemt zij alle verplichtingen op zich, welke op dezen rustten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten, fundaties, hypotheken, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig canon 1283 CIC zijn vastgelegd in een inventarisatie en overigens ook die welke daarbij niet zijn genoemd doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.
3. Voor de nieuwe PCI geldt als statuut het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochiële caritasinstelling in de RK Kerk in Nederland, zoals opnieuw vastgesteld op 28 februari 2002 en in werking getreden op 1 april 2002.

4. Het nieuwe PCI-bestuur bestaat uit zeven personen, te weten A.J.A.J. de Goeij (voorzitter), de heer W.J.M. van der Ham (secretaris), J.A.M. van Eldijk (penningmeester), mevrouw M.E. Pols, mevrouw W.M.W.P. Damen, mevrouw H.M. Klemann-van Winden en de heer J.P.F.M. Peters.

5. Het nieuwe PCI-bestuur draag ik op ervoor zorg te dragen, dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat hiervan blijkt uit een notariële dan wel onderhandse akte.

6. Binnen de termijn van 10 nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 CIC aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

7. Als datum van betekening van dit decreet bepaal ik 10 juli 2014.

Dit besluit wordt op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt.

Rotterdam, 10 juli 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET
ONTREKKING KERK H. JACOBUS DE MEERDERE TE OUDE
WETERING AAN DE GODDELIJKE EREDIENST

Aan het pastoraal team, het parochiebestuur en de parochianen van de parochie H. Franciscus te Roelofarendsveen, Oude Wetering, Hoogmade, Woubrugge, Leimuiden, Rijpwetering en Oud Ade, in het bijzonder hen behorend tot de geloofsgemeenschap H. Jacobus de Meerdere te Oude Wetering.

Gezien,

het verzoek van het parochiebestuur d.d. 17 september 2010

Overwegende,

dat de kerk H. Jacobus de Meerdere te Oude Wetering niet langer voor de goddelijke eredienst nodig is;

Gelet,

op de bepalingen van het kerkelijk recht, met name op de canones 1212, 1222 § 2 en 1238 § 1 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.);

Gehoord,

het advies van de Adviescommissie voor Pastorale Organisatie d.d. 6 december 2010 en de Priesterraad, bijeen op 13 december 2010

Besluit hierbij,

genoemde kerk en altaren met ingang van 7 september 2014 aan de eredienst te onttrekken.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 7 september 2014.

Rotterdam, 4 september 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

ONTTREKKING KAPEL VAN HUIZE EMMAUS TE ZOETERWOUDE DORP AAN DE GODDELIJKE EREDIENST

Aan het pastoraal team, het parochiebestuur en de parochianen van de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden, in het bijzonder hen behorend tot de geloofsgemeenschap van de kapel van Huize Emmaus te Zoeterwoude Dorp.

Gezien,

het verzoek van het parochiebestuur van de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden d.d. 25 augustus 2014;

Overwegende,

dat de kapel van Huize Emmaus te Zoeterwoude Dorp om redenen van nieuwbouw afgebroken zal worden en derhalve niet langer voor de goddelijke eredienst beschikbaar zal zijn;

Gelet,

op de bepalingen van het kerkelijk recht, met name op de canones 1212, 1222 § 2 en 1238 § 1 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.);

Besluit hierbij,

genoemde kerk en altaar met ingang van 28 september 2014 na de zondagsviering aan de eredienst te onttrekken.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 28 september 2014.

Rotterdam, 25 september 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET ONTTREKKING KERK H. FRANCISCUS TE ARKEL AAN DE GODDELIJKE EREDIENST

Aan het pastoraal team, het parochiebestuur en de parochianen van de parochie HH. Martelaren van Gorcum te Gorinchem, in het bijzonder hen behorend tot de geloofsgemeenschap H. Franciscus te Arkel

Gezien,

het verzoek van het parochiebestuur d.d. 6 juni 2013

Overwegende,

dat de kerk H. Franciscus te Arkel niet langer voor de goddelijke eredienst nodig is;

Gelet,

op de bepalingen van het kerkelijk recht, met name op de canones 1212, 1222 § 2 en 1238 § 1 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.);

Gehoord,

de Priesterraad, bijeen op 10 juni 2014 en het Kathedraal Kapittel d.d. 16 mei 2014;

Besluit hierbij,

genoemde kerk en altaren met ingang van 1 november 2014 aan de eredienst te onttrekken.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 21 oktober 2014.

Rotterdam, 21 oktober 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET TOT SLUITING VAN DE R.K. KERK O.L. VROUW VAN FATIMA TE ALBLASSERDAM

Gezien,

het feit dat het bestuur van de Rooms-Katholieke Parochie H. Theresia van Ávila te Dordrecht, Zwijndrecht, H.I. Ambacht, Alblasserdam, Sliedrecht en Papendrecht per brief d.d. 11 april 2014 aan ondergetekende een met redenen omkleed verzoek heeft voorgelegd om de Rooms-Katholieke kerk O.L. Vrouw van Fatima, gelegen aan de Parallelweg 7 in Alblasserdam, te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken;

Overwegende,

dat per 1 januari 2012 de parochies Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel te Dordrecht, H. Jacobus de Meerdere te Zwijndrecht (inclusief H.I. Ambacht) en Onze Lieve Vrouwe te Alblasserdam (inclusief Papendrecht en Sliedrecht) werden samengevoegd tot de nieuwe Rooms-Katholieke parochie H. Theresia van Ávila;

dat op 16 januari 2014 het parochiebestuur een presentatie heeft gehouden met betrekking tot de toekomstvisie op de kerkgebouwen van de Rooms-Katholieke parochie H. Theresia van Ávila, een hoorzitting voor parochianen waarbij tevens leden van het bisdombestuur aanwezig waren;

dat op 11 april 2014 het parochiebestuur aan ondergetekende een dossier van de verzamelde gegevens en van de ontvangen reacties heeft aangereikt;

dat op 16 mei 2014 het verzoek van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila en het dossier zijn besproken in de vergadering van het Kathedraal Kapittel van het bisdom Rotterdam;

dat op 10 juni 2014 de leden van de priesteraad van het bisdom Rotterdam het dossier hebben besproken en gehoord zijn over het verzoek van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila aan ondergetekende om de kerk O.L. Vrouw van Fatima in Alblasserdam te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken;

dat op 6 augustus 2014 een gesprek heeft plaatsgevonden van ondergetekende met de leden van de locatieraad van de O.L. Vrouw van Fatima-gemeenschap en dat in september het verslag van dit gesprek werd geaccordeerd;

dat op 6 november 2014 op verzoek van ondergetekende een vergadering ter afstemming heeft plaatsgevonden met het bestuur van de Rooms-Katholieke H. Theresia van Ávilaparochie;

dat de pastoor en de andere leden van het pastoraal team en het parochiebestuur al het nodige doen en zullen blijven doen ten behoeve van de pastorale zorg aan de parochianen in Alblasserdam;

dat de voorbereiding van het decreet blijkens bovenstaande overwegingen ook overigens is geschied in overeenstemming met canon 1222 paragraaf 2 en canon 50 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983;

dat, gelet op het bovenstaande, sprake is van een ernstige reden die het raadzaam maakt dat de kerk O.L.Vrouw van Fatima op termijn zal worden gesloten en niet langer voor de goddelijke eredienst zal worden gebruikt.

Besluit,

dat de kerk O.L.Vrouw van Fatima, gelegen aan de Parallelweg 7 in Alblasserdam, uiterlijk op 20 november 2016 zal worden gesloten en aan de goddelijke eredienst onttrokken;

En vraagt,

dat de pastoor en de andere leden van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila er zorg voor dragen dat t.z.t. de eventueel nog in de O.L. Vrouw van Fatima kerk aanwezige kerkinventaris die eigendom is van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila in goede afstemming met de locatieraad veilig gesteld wordt;

dat de herbestemming van het eventueel nog in de O.L. Vrouw van Fatima kerk aanwezige kerkinventaris t.z.t. zal plaatsvinden met inachtneming van artikel 53 van het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland;

dat het besluit van dit decreet ter kennis wordt gebracht van de parochianen van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila, in het bijzonder van de locatieraad en de gemeenschap van de O.L. Vrouw van Fatima kerk, en wel als volgt:

*Brief voor de gemeenschap rond de O.L. Vrouw van Fatimakerk
Rotterdam, 23 november 2014*

Geachte parochianen van de geloofsgemeenschap rond de O.L. Vrouw van Fatimakerk,

Per 1 januari 2012 werden de parochies Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel te Dordrecht, H. Jacobus de Meerdere te Zwijndrecht (inclusief H.I. Ambacht) en Onze Lieve Vrouwe te Alblasserdam (inclusief Papendrecht en Sliedrecht) samengevoegd tot de nieuwe parochie H. Theresia van Avila.

Op 16 januari 2014 hield het parochiebestuur een presentatie met betrekking tot de toekomstvisie op de kerkgebouwen van de parochie H. Theresia, een hoorzitting voor parochianen waarbij tevens leden van het bisdombestuur aanwezig waren. Op basis van de verzamelde gegevens en van de ontvangen reacties heeft het parochiebestuur op 11 april 2014 aan mij als de bisschop van Rotterdam een dossier aangereikt.

Op 16 mei 2014 is dit dossier besproken in het Kathedraal Kapittel en op 10 juni 2014 in de priesterraad. Op verzoek heb ik als bisschop op 6 augustus een gesprek gehad met de locatieraad van de O.L. Vrouw van Fatima-gemeenschap. In september was het verslag van dit gesprek gereed en geaccordeerd. Opnieuw heb ik samen met de bisdomstaf het dossier in het licht van het gespreksverslag zorgvuldig bestudeerd en gewogen.

Op grond van het bovenstaande ben ik als bisschop tot de conclusie gekomen dat het moeilijk is maar nodig om de O.L. Vrouw van Fatimakerk in Alblasserdam op termijn te sluiten en aan de eredienst te onttrekken.

Wat betreft uw geloofsgemeenschap rond de O.L. Vrouw van Fatimakerk is echter tijd nodig om te bouwen aan verdere samenwerking -over en weer-

met medeparochianen van de nabij liggende geloofsgemeenschappen en de gehele H. Theresiaparochie. Het is daarom dat de tijd van voorbereiding op de sluiting van de kerk in Alblasserdam een periode van maximaal twee jaar zal zijn. Dit betekent dat uw kerk uiterlijk op 20 november 2016 zal sluiten.

Belangrijk is ook dat in de tussentijd in Alblasserdam een plek wordt gevonden om als oudere parochianen die moeilijk ter been zijn maandelijks bijeen te kunnen komen voor eucharistie en ontmoeting op locatie.

In de komende periode van maximaal twee jaar is het belangrijk dat u als O.L. Vrouw van Fatimagemeenschap samen met de H. Theresiaparochie de nodige stappen zet met het oog op verdere integratie en samenwerking –over en weer- met uw mede-parochianen van de nabij gelegen geloofsgemeenschappen en van het geheel van de H. Theresiaparochie. In de afgelopen tijd zijn er tussen uw geloofsgemeenschap en de andere geloofsgemeenschappen op meerdere terreinen -over en weer- al banden gegroeid.

Een en ander vraagt van de locatieraad, het parochiebestuur, het pastoraal team en van de vrijwilligers de nodige samenwerking en inspanning teneinde de sluiting van de O.L. Vrouw van Fatimakerk zo zorgvuldig mogelijk te doen plaatsvinden en betrokken parochianen -over en weer- met elkaar te verbinden in het geheel van de uitgestrekte H. Theresiaparochie.

Met deze brief wil ik u als geloofsgemeenschap rond de O.L. Vrouw van Fatima-kerk binnen het geheel van de H. Theresia van Avilaparochie op de hoogte te brengen van mijn besluit.

Wat betreft de liturgie bied ik met nadruk aan om als bisschop ook zelf een aantal keren beschikbaar te zijn voor de viering van de eucharistie in de O.L. Vrouw van Fatimakerk om aldus zichtbaar mee te leven met de ontwikkelingen in de parochie, en in het bijzonder betrokken te zijn bij uw geloofsgemeenschap van de O.L. Vrouw van Fatimakerk nu uw kerkgebouw op termijn gesloten zal worden, uiterlijk op 20 november 2016.

Met vriendelijke groet en in gebed verbonden,

*+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam*

Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983 aan ondergetekende een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 30 november 2014.

Rotterdam, 23 november 2014

+ J.H.J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

TOT SLUITING VAN DE R.K. EMMANUELKERK TE DORDRECHT

Gezien,

het feit dat het bestuur van de Rooms-Katholieke Parochie H. Theresia van Ávila te Dordrecht, Zwijndrecht, H.I. Ambacht, Alblasserdam, Sliedrecht en Papendrecht per brief d.d. 11 april 2014 aan ondergetekende een met redenen omkleed verzoek heeft voorgelegd om de Rooms-Katholieke Emmanuelkerk, gelegen aan de Oudendijk 110 in Dordrecht te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken;

Overwegende,

dat per 1 januari 2012 de parochies Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel te Dordrecht, H. Jacobus de Meerdere te Zwijndrecht (inclusief H.I. Ambacht) en onze Lieve Vrouwe te Alblasserdam (inclusief Papendrecht en Sliedrecht) werden samengevoegd tot de nieuwe parochie H. Theresia van Ávila;

dat op 16 januari 2014 het parochiebestuur een presentatie heeft gehouden met betrekking tot de toekomstvisie op de kerkgebouwen van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila, een hoorzitting voor parochianen waarbij tevens leden van het bisdombestuur aanwezig waren;

dat op 11 april 2014 het parochiebestuur aan ondergetekende een dossier van de verzamelde gegevens en van de ontvangen reacties heeft aangereikt;

dat op 16 mei 2014 het verzoek van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila en het dossier zijn besproken in de vergadering van het Kathedraal Kapittel van het bisdom Rotterdam;

dat op 10 juni 2014 de leden van de prieterraad van het bisdom Rotterdam het dossier hebben besproken en gehoord zijn over het verzoek van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila aan ondergetekende om de Emmanuelkerk te sluiten en aan de goddelijke eredienst te onttrekken;

dat op 28 augustus 2014 een gesprek heeft plaatsgevonden van ondergetekende met de leden van de locatieraad van de Emmanuelgemeenschap en dat in september het verslag van dit gesprek werd geaccordeerd;

dat op 6 november 2014 op verzoek van ondergetekende een vergadering ter afstemming heeft plaatsgevonden met het bestuur van de R.K. H. Theresia van Ávilaparochie;

dat de pastoor en de andere leden van het pastoraal team en het parochiebestuur al het nodige doen en zullen blijven doen ten behoeve van de pastorale zorg aan de parochianen rond de Emmanuelkerk;

dat de voorbereiding van het decreet blijkens bovenstaande overwegingen ook overigens is geschied in overeenstemming met canon 1222 paragraaf 2 en canon 50 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983;

dat, gelet op het bovenstaande, sprake is van een ernstige reden die het raadzaam maakt dat de Emmanuelkerk zal worden gesloten en niet langer voor de goddelijke eredienst zal worden gebruikt.

Besluit,

dat de R.K. Emmanuelkerk, gelegen aan de Oudendijk 110 in Dordrecht, met ingang van 1 juli 2015 zal worden gesloten en aan de goddelijke eredienst onttrokken;

En vraagt,

dat de pastoor en de andere leden van het bestuur van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila er zorg voor dragen dat t.z.t. de eventueel nog in de Emmanuel kerk aanwezige kerkinventaris die eigendom is van de R.K. parochie H. Theresia van Ávila in goede afstemming met de locatieraad veilig wordt gesteld;

dat de herbestemming van de eventueel nog in de Emmanuel kerk aanwezige kerkinventaris zal plaatsvinden met inachtneming van artikel 53 van het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland;

dat het besluit van dit decreet ter kennis wordt gebracht van de parochianen van de Rooms-Katholieke parochie H. Theresia van Ávila, in het bijzonder van de locatieraad en de gemeenschap rond de Emmanuelkerk in Dordrecht, en wel als volgt

*Brief voor de gemeenschap rond de Emmanuelkerk
Rotterdam, 23 november 2014*

Geachte parochianen van de geloofsgemeenschap rond de Emmanuelkerk,

Per 1 januari 2012 werden de parochies Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel te Dordrecht, H. Jacobus de Meerdere te Zwijndrecht (inclusief H.I. Ambacht) en Onze Lieve Vrouwe te Alblasterdam (inclusief Papendrecht en Sliedrecht) samengevoegd tot de nieuwe parochie H. Theresia van Avila.

Op 16 januari 2014 hield het parochiebestuur een presentatie met betrekking tot de toekomstvisie op de kerkgebouwen van de parochie H. Theresia, een hoorzitting voor parochianen waarbij tevens leden van het bisdombestuur aanwezig waren. Op basis van de verzamelde gegevens en van de ontvangen reacties heeft het parochiebestuur op 11 april 2014 aan mij als de bisschop van Rotterdam een dossier aangereikt.

Op 16 mei 2014 is dit dossier besproken in het Kathedraal Kapittel en op 10 juni 2014 in de priesterraad. Op verzoek heb ik als bisschop op 28 augustus een gesprek gehad met de locatieraad van de Emmanuelgemeenschap. In september was het verslag van dit gesprek gereed en geaccordeerd. Opnieuw heb ik samen met de bisdomstaf het dossier in het licht van het gespreksverslag zorgvuldig bestudeerd en gewogen.

Op grond van het bovenstaande ben ik als bisschop tot de conclusie gekomen dat het moeilijk is maar nodig om de Emmanuelkerk op termijn te sluiten en aan de eredienst te onttrekken. Het is echter van groot belang om de definitieve sluiting van de kerk goed voor te bereiden. Dat betekent concreet dat de Emmanuelkerk eerst op 1 juli 2015 haar deuren zal sluiten.

In de komende zes maanden is het nodig om als parochie met u als parochianen van de Emmanuelgemeenschap nog verdere voorbereidingen te treffen met het oog op verdere integratie en samenwerking met uw mede-parochianen rond de kerken van de Verrezen Christus en van de H. Antonius in Dordrecht. In de afgelopen tijd zijn er tussen uw geloofsgemeenschap en de andere geloofsgemeenschappen op meerdere terreinen -over en weer- al banden gegroeid. Voor de oudere parochianen die moeilijk ter been zijn blijft er een plaats om in de buurt van de Emmanuelkerk maandelijks bijeen te komen voor eucharistie en ontmoeting op locatie.

Een en ander vraagt van de locatieraad, het parochiebestuur, het pastoraal team en van de vrijwilligers de nodige samenwerking en inspanning teneinde de sluiting van de Emmanuelkerk zo zorgvuldig mogelijk te doen plaatsvinden en betrokken parochianen -over en weer- met elkaar te verbinden in het geheel van de uitgestrekte H. Theresiaparochie.

Met deze brief wil ik u als geloofsgemeenschap rond de Emmanuelkerk binnen het geheel van de H. Theresia van Avilaparochie op de hoogte te brengen van mijn besluit.

Wat betreft de liturgie bied ik met nadruk aan om als bisschop ook zelf een aantal keren beschikbaar te zijn voor de viering van de eucharistie in de Emmanuelkerk om aldus zichtbaar mee te leven met de ontwikkelingen in de parochie, en in het bijzonder betrokken te zijn bij uw geloofsgemeenschap van de Emmanuelkerk nu uw kerkgebouw op termijn gesloten zal worden.

Met vriendelijke groet en in gebed verbonden,

*+ J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam*

Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983 aan ondergetekende een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.

Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 30 november 2014.

Rotterdam, 23 november 2014

+ J.H.J. van den Hende
Bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIES H. AGNES, H. ANTONIUS ABT, H. DRIEKONINGEN, H. IGNATIUS VAN LOYOLA, H. JACOBUS DE MEERDERE EN H. WILLIBRORD EN DE OPRICHTING VAN DE PAROCHIE “MARIA STERRE DER ZEE” TE DEN HAAG

In het kader van de clustervorming praten de parochies H. Agnes, H. Antonius Abt, H. Driekoningen, H. Ignatius van Loyola, H. Jacobus de Meerdere en H. Willibrord te Den Haag met elkaar over verdergaande vormen van samenwerking. Aldus geven zij gehoor aan het diocesane beleid, zoals verwoord in de beleidsnota Samenwerking Geboden 2 en onderschrijven zij aanleiding en doelstelling van dit proces van krachten bundelen. Inmiddels is het moment aangebroken waarop de fusie tussen voornoemde parochies daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Bij dit alles zijn de parochianen steeds betrokken geweest.

Overeenkomstig en op grond van mijn bevoegdheid daartoe, zoals bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing-verklaring van Canon 121 (C.I.C.) heb ik, na de Priesterraad, in vergadering bijeen d.d. 25 november 2014, gehoord te hebben, besloten uw parochies samen te voegen, zodat hieruit één nieuwe parochie ontstaat in de zin van Canon 515 (C.I.C.). Met ingang van 1 januari 2015 voeg ik samen de parochies H. Agnes, H. Antonius Abt, H. Driekoningen, H. Ignatius van Loyola, H. Jacobus de Meerdere en H. Willibrord en richt ik in hetzelfde territorium één nieuwe parochie op die hierbij de naam of de titel “Maria Sterre der Zee” krijgt. Als parochiekerk wijs ik aan de kerk H. Jacobus de Meerdere.

Overeenkomstig Canon 121 (C.I.C.) verkrijgt de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2015 alle zaken- en vermogensrechten eigen aan de zes fuserende parochies, en neemt zij alle verplichtingen op zich, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypotheek, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig Canon 1283 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.

Het bestuur van de parochie draag ik op ervoor te zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar canoniek en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte.

Met ingang van 1 januari 2015 benoem ik de zeereerwaarde heer A.L. Langerhuizen tot moderator/pastoor, de hoogerwaarde heer A.J.M. van der Helm en de zeereerwaarde heer J.J.E. Rivadeneira Aldás tot parochievicaris, de eerwaarde heer A.T.M. van Berkel tot diaken en verleen ik kerkelijke zending aan mevrouw M.P. Witteman-Bom en de heer J.A.J. Eijken als pastoraal werk(st)er. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de nieuwe parochie “Maria Sterre der Zee”.

Eveneens met ingang van 1 januari 2015 benoem ik tot leden van het bestuur van de parochie “Maria Sterre der Zee” de heer M.D.A.M. Timmerman, tevens vice-voorzitter, de heer J.M.M.F.G. Bosch van Drakestein, de heer J.H.M. Happel, mevrouw E.C.M. Olgers-van Schie en de heer H.C.J.P. van Ruijven. Hun benoeming is conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie”, voor een eerste termijn van vier jaar, eindigend op 1 juni 2018. Het bestuur zal zelf voor een rooster van aftreden zorg dragen.

Allen die tot 1 januari 2015 behoren tot de parochies H. Agnes, H. Antonius Abt, H. Driekoningen, H. Ignatius van Loyola, H. Jacobus de Meerdere en H. Willibrord te Den Haag, verklaar ik vanaf die datum te behoren tot de nieuwe parochie “Maria Sterre der Zee”. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 23 december 2014.

De clustervorming heeft vooral ten doel om krachten vrij te maken voor de eigenlijke en wezenlijke opdracht van elke geloofsgemeenschap om de Kerk present te stellen in de samenleving van vandaag, met al zijn complexe vragen, problemen, uitdagingen en mogelijkheden. Bij het realiseren van deze uitdaging wens ik u van harte Gods zegen toe.

Met vriendelijke groet en zegenwens,

In Christo,

Rotterdam, 23 december 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIES H. JOANNES DE DOOPER TE PIJNACKER, O.L.V. GEBOORTE TE BERKEL EN RODENRIJS, ST. WILLIBRORD TE BERGSCHENHOEK, H. BARTHOLOMEUS TE NOOTDORP EN O.L.V. VISITATIE TE BLEISWIJK EN DE OPRICHTING VAN DE PAROCHIE “CHRISTUS KONING”

In het kader van de clustervorming praten de parochies H. Joannes de Dooper te Pijnacker, O.L.V. Geboorte te Berkel en Rodenrijs, St. Willibrord te Bergschenhoek, H. Bartholomeus te Noordorp en O.L.V. Visitatie te Bleiswijk met elkaar over verdergaande vormen van samenwerking. Aldus geven zij gehoor aan het diocesane beleid, zoals verwoord in de beleidsnota Samenwerking Geboden 2 en onderschrijven zij aanleiding en doelstelling van dit proces van krachten bundelen. Inmiddels is het moment aangebroken waarop de fusie tussen voornoemde parochies daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Bij dit alles zijn de parochianen steeds betrokken geweest.

Overeenkomstig en op grond van mijn bevoegdheid daartoe, zoals bepaald in canon 515 van de Codex Iuris Canonici (C.I.C.) en met inachtneming en van toepassing-verklaring van Canon 121 (C.I.C.) heb ik, na de Priesterraad, in vergadering bijeen d.d. 25 november 2014, gehoord te hebben, besloten uw parochies samen te voegen, zodat hieruit één nieuwe parochie ontstaat in de zin van Canon 515 (C.I.C.). Met ingang van 1 januari 2015 voeg ik samen de parochies H. Joannes de Dooper te Pijnacker, O.L.V. Geboorte te Berkel en Rodenrijs, St. Willibrord te Bergschenhoek, H. Bartholomeus te Noordorp en O.L.V. Visitatie te Bleiswijk en richt ik in hetzelfde territorium één nieuwe parochie op die hierbij de naam of de titel “Christus Koning” krijgt.

Overeenkomstig Canon 121 (C.I.C.) verkrijgt de nieuwe parochie met ingang van 1 januari 2015 alle zaken- en vermogensrechten eigen aan de vijf fuserende parochies, en neemt zij alle verplichtingen op zich, die op dezen rusten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten en fundaties, hypotheeken, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig Canon 1283 (C.I.C.) zijn vastgesteld op een inventarislijst, en overigens ook die daarbij niet genoemd zijn doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.

Het bestuur van de parochie draag ik op ervoor te zorgen dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar canoniek en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat een en ander zal worden vastgelegd in een notariële akte.

Met ingang van 1 januari 2015 benoem ik de zeereerwaarde heer W.T.M. Kuipers tot moderator/pastoor, de zeereerwaarde heer M.J.A.J. van Zaal tot parochievicaris, de eerwaarde heer P.R. Tolsma tot diaken en verleen ik kerkelijke zending aan mevrouw M.J.C. Wijsman-Strijbosch en de heer C.M.L.P. Bracco Gartner als pastoraal werk(st)er. Aan hen vertrouw ik de pastorale zorg toe in de nieuwe parochie “Christus Koning”.

Eveneens met ingang van 1 januari 2015 benoem ik tot leden van het bestuur van de parochie “Christus Koning” de heer L.N.M. van Adrichem, tevens vice-voorzitter, mevrouw A.A. van Kaam-van Westhreenen (secretaris), de heer R.M. Schuring (penningmeester), de heer H.H. Junggeburst, de heer M.J.C. Knol, de heer A.A.H. Teunissen, de heer C.J. van der Kraan, de heer D. van Vliet, de heer F.A. van der Graaff en de heer J.J.J.M. van der Burg. Hun benoeming is conform het “Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie”, voor een eerste termijn van vier jaar, eindigend op 1 juni 2018. Het bestuur zal zelf voor een rooster van aftreden zorg dragen.

Allen die tot 1 januari 2015 behoren tot de parochies H. Joannes de Dooper te Pijnacker, O.L.V. Geboorte te Berkel en Rodenrijs, St. Willibrord te Bergschenhoek, H. Bartholomeus te Nootdorp en O.L.V. Visitatie te Bleiswijk, verklaar ik vanaf die datum te behoren tot de nieuwe parochie “Christus Koning”. De grenzen van de parochie zullen in een later stadium worden vastgesteld, doch komen overeen met de buitenste begrenzing van de oude parochies.

Dit besluit dient op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt te worden. Binnen de termijn van tien nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig Canon 1734 C.I.C. aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden. Als datum voor betekening van dit decreet bepaal ik 23 december 2014.

De clustervorming heeft vooral ten doel om krachten vrij te maken voor de eigenlijke en wezenlijke opdracht van elke geloofsgemeenschap om de Kerk present te stellen in de samenleving van vandaag, met al zijn complexe vragen, problemen, uitdagingen en mogelijkheden. Bij het realiseren van deze uitdaging wens ik u van harte Gods zegen toe.

Met vriendelijke groet en zegenwens,

In Christo,

Rotterdam, 23 december 2014

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

9 juli 2014

C.A.L.M. Suijker benoeming tot lid van het bestuur van de Bisschoppelijke Brielse Commissie voor een tweede periode van vier jaar.

J.F.A. ten Berge benoeming tot lid van het bestuur van de Bisschoppelijke Brielse Commissie voor een tweede periode van vier jaar.

1 augustus 2014

Mevr. K. Bos goedkeuring en kerkelijke zending als geestelijk verzorgster in Aafje, Thuiszorg, Huizen en Zorghotels, locatie: Schiehoven en De Vijf Havens te Rotterdam.

H.M. de Blécourt eervol ontslag als rector van verzorgingshuis Laurens, locatie Huize St. Petrus te Berkel en Rodenrijs.

4 augustus 2014

W. Lemmens eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de parochie H. Driekoningen te Den Haag (met pensioen).

14 augustus 2014

K.E. Deku s.v.d. benoeming tot priester-assistent van de parochie St. Jan de Doper te Gouda e.o.

1 september 2014

Dr. M.-R. Hoogland c.p. benoeming tot priester-assistent van de studentenparochie Catharina van Alexandrië, locatie Sanctus Laurentius te Rotterdam.

G.A.C. van Paassen eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal medewerker van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag en goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werker van de parochie St. Jan de Doper te Gouda e.o. (1 jaar).

10 september 2014

Dr. A. Kunnekkadan Devassy s.v.d. benoeming tot pastor van de parochie De Goede Herder te Schiedam (0.5 fte).

1 oktober 2014

W.E.F.M. Froger benoeming tot lid van het bestuur van Pro Nobis et Posteris.
C.J. van der Voort eervol ontslag als lid van het bestuur van Pro Nobis et Posteris.

Drs. A.L. Langerhuizen eervol ontslag als administrator van de parochie H. Agnes te Den Haag.

G.J. Clavel benoeming tot diaken van de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden (2 jaar).

1 november 2014

Mevr. dr A.M.G. de Jong-van Campen eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als projectmedewerkster parochiecatechese/jeugd- en jongerenwerk van de parochie Pax Christi te Woerden e.o.

15 november 2014

B.S. Bosma benoeming tot pastor van de federatie HH. Clara en Franciscus te Langeraar e.o.

J.P.H.M. van Adrichem benoeming tot diaken van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag.

G.A.C. van Paassen benoeming tot diaken van de parochie St. Jan de Doper te Gouda e.o.

10 december 2014

Opheffing van de Stuurgroep Leren en ontslag van de leden (de eerwaarde heer A.M. van Aarle, mevr. J.J.M. de Boer-Jacobs, mevr. P.C.M. Feijen-Redegeld en mevr. G.A.M. Willers-van Oostwaard).

Opheffing van de Stuurgroep Pastoraat en ontslag van de leden (drs H.J. Steneker, mevr. B.M.M. Teule-Paus, mevr. drs. N.H.M. van Spelde-Janssen, de zeereerwaarde heer G.Th.J. Lansbergen).

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 23 september 2014 (2014-3)

Inhoudelijk gesprek: de gebedsleiders en hun plek in de gemeenschap

De Priesterraad spreekt over de vraag hoe de gebedsleiders in de parochiegemeenschappen functioneren.

In het cluster Rotterdam Rechtermaasoever is één gebedsleider actief. Daarnaast is er een waaier van parochianen die gebedsvieringen verzorgen. Hoe verhouden die zich tot elkaar?

In de federatie H. Franciscus tussen duin en tuin zijn meerdere gebedsleiders actief. Sommigen zijn al aan de derde termijn begonnen. Het bisdom houdt niet strikt vast aan twee termijnen van vier jaar, mits er structureel overleg is tussen eindverantwoordelijke pastoor en gebedsleider over het functioneren en over het aanvaarden van een nieuwe termijn. Het is belangrijk dat vrijwilligers een goede cursus volgen (Pastorale School en het curriculum voor de gebedsleider). Dat legitimeert de rol die de gebedsleiders in de parochie krijgen. Het is jammer dat niet elke vrijwilliger die je vindt ook bereid is om een cursus te volgen.

Hoe functioneert de gebedsleider in relatie tot de buitengewone bedienaar van de communie? Het gaat hier om twee onderscheiden functies. De gebedsleider gaat voor in gebedsdiensten en niet in woord- en communievieringen.

Het wordt ingewikkeld om de gebedsleiders opnieuw in te delen in het rooster, wanneer een aantal kerken aan de eredienst wordt onttrokken. Er zijn minder kerken en vaak ook minder vieringen in de kerken die nog wel open zijn, met name op zaterdagavond.

Het aantal avondwakes loopt sterk terug. Er zijn daarom minder gebedsleiders nodig en er wordt steeds vaker om elementen uit de avondwake gevraagd in de uitvaartviering. In het weekend wordt nog wel een beroep op de gebedsleider gedaan. Er zijn minder priesterassistenten of deze zijn om redenen onverwacht verhinderd. Er zijn lokale groepen - zoals het Amosgilde in het Westland (mensen die uit hun beroep groepen

worden om het Woord te verkondigen - die speciale vieringen verzorgen, zoals in de Advent of in de meimaand.

Er zijn minder gebedsleiders nodig als de vieringen op elkaar worden afgestemd. Het is goed de gebedsleiders te koesteren, want zij worden met enige regelmaat ingeroosterd, maar de gebedsleider lijkt minder hard nodig dan vroeger.

Het verzorgen van een avondwake maakt deel uit van het uitvaartbeleid van de parochie en daar zijn derhalve criteria voor, zoals lezingen uit de Schrift. In het kerkgebouw moet de dienst een kerkelijke invulling hebben. In het Westland is daar federatiebreed uitwisseling over en mensen worden er op toegerust. Het pastoraal team ondersteunt en monitort. Het federatiebestuur stemt hiermee in. Dit geeft de gebedsleider rugdekking.

Het dalend aantal uitvaarten zal het aandeel 'uitvaart' in het scholingsaanbod relativeren. Het verzorgen van uitvaarten vergt professionaliteit. In het Westland zijn uitvaarten voorbehouden aan de teamleden. Leken verzorgen alleen de avondwake. De avondwake is echter niet overal usance. In de federatie Westland wordt daar wel veel gebruik van gemaakt.

Er wordt voor gepleit om in een nieuwe cursus uit te leggen wat eucharistie is en hoe je daarmee omgaat. Dat kan ook nuttig zijn voor andere vrijwilligers, zoals de koster. Ook moet er aandacht zijn voor de verkondiging door een gebedsleider. Een verkondiging moet doorleefd zijn. Is een preeklezing een goed alternatief? Een gebedsviering is lastiger dan een woord- en communieviering, omdat er minder rituelen zijn. Dat is een extra element in de scholing. Ook zou het curriculum aandacht moeten besteden aan een andere manier van bidden. Vraag: kan er ook meer aandacht zijn voor het lezen en het uitleggen van de Schrift als gelovigen bijeen komen?

De gebedsleider in spe moet in ieder geval de Pastorale School hebben gevolgd met uitgang liturgie (later vervangen door de opzet in modules). Aan het begin en aan het eind van de cursus voor gebedsleider wordt de kennis getoetst. Het pastorale team vraagt vrijwilligers om deel te nemen aan de cursus. Ook dat is een toetsingsmoment. Er wordt door het bisdom regelmatig een terugkomdag voor gebedsleiders georganiseerd.

De suggestie wordt gedaan om intervisie te organiseren met iemand van het pastorale team erbij. Leden van een werkgroep kunnen periodiek aanwezig zijn in een viering, die geëvalueerd kan worden met de pastorale beroepskracht erbij. Er kan een aanbod worden gedaan in clusterverband, bijvoorbeeld over het gebed of over de Schrift. Het is voorts belangrijk om de gebedsleider goed te presenteren in de parochies met een liturgisch moment.

Er is veel respect voor de inzet van de gebedsleider. Vaak zijn zij beroepsmatig actief en doen dit erbij naast werk en gezin.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD

van het bisdom Rotterdam, 25 november 2014 (2014-4)

Inhoudelijk gesprek: de relatie tussen school en parochie (voortzetting gesprek juni 2014)

De Priesterraad spreekt over de relatie tussen school en parochie. Bisschoppelijk gedelegeerde voor het onderwijs, L. Stalmeier, herinnert aan de suggestie uit een eerdere bespreking in de Priesterraad om tot een praatpapier te komen ter zake de relatie school-parochie. Ter voorbereiding van een dergelijk praatpapier was een document ter bespreking ingebracht in de Priesterraad. Mevr. Stalmeier vraagt de leden van de Priesterraad om te reageren op het ingebrachte stuk.

Het is belangrijk om te werken aan bewustwording van met name de gelovige motivatie en aan het uitspreken ervan. Het gaat om het op gang brengen van een gesprek binnen het team van vrijwilligers dat betrokken is, alvorens daadwerkelijk naar de scholen te gaan. Een zekere vorm van steun of betrokkenheid vanuit de school zelf is nodig.

Gaat het om mensen die al een zeker contact hebben of om het zoeken naar ambassadeurs, dragers? Volgens L. Stalmeier kan het allebei. Er zijn meer profielen mogelijk, zoals een goede band, geen band, leerkrachten die het belang van een goede relatie zien, maar er minder ervaring mee hebben, enzovoort.

Worden de waarden uit de bijlage ook gespecificeerd? L. Stalmeier antwoordt bevestigend. Het RVKO heeft zeven waarden. Verbondenheid is daar een van. Evangelie of Christus is geen vanzelfsprekende waarde, of de verbondenheid met Christus en het evangelie.

Het format is ook geschikt voor een gesprek met werkgroepen, zoals de werkgroep gezinsmis. Door eerst bij jezelf te beginnen en stapsgewijs te werken, ontstaat een inhoudelijk gesprek dat van de mensen zelf uitgaat. Je komt dan op de geloofslaag uit.

Hoe verhoudt het format zich tot het belang van een gesprek met de officiële vertegenwoordigers van de scholen? L. Stalmeier zegt dat niet alle scholen

veel contact hebben met het parochiebestuur. Het is dan een goede stap om te zetten met het oog op kennismaking. Een belangrijke vraag om scholen te stellen zonder ze te overvragen is: wat wil de school, wat willen wij als parochie, voor de leerlingen? Katholiek onderwijs is bestemd voor ieder kind (zie 'Beziel en zelfbewust'), maar de samenstelling van de scholen is vaak heel divers. Er zijn scholen met meer dan veertig nationaliteiten. Zo'n 80% van de leerlingen en docenten heeft geen gelovige achtergrond. Vriendelijke duidelijkheid is belangrijk en wordt ook op prijs gesteld.

Als het gaat om docenten op katholieke scholen, geeft L. Stalmeier aan dat er diversiteit is, maar dat een professionele identiteit zichtbaar en hoorbaar mag zijn. Dat is een spanningsveld en daarom is bewustwording zo belangrijk.

Waar het gaat om geloofscommunicatie kun je deze niet zonder meer als aanwezig veronderstellen op de katholieke school. Het is goed om het gesprek in de parochie aan te gaan en het vervolgens op school in gesprek te brengen.

Respect is belangrijk, zodat je in vrijheid over je geloof kunt spreken. Het is goed om iets van jezelf en van je gelovige identiteit te delen en zo een echt gesprek op gang te brengen. Het is belangrijk om op een positieve manier met scholen het gesprek aan te gaan.

De invalshoeken van het RKVO zijn aansprekend, met name het goed nabuurschap. Dat kan al door als parochie de school een kaartje te sturen en een goed nieuw jaar toe te wensen of de nieuw gebouwde school een cadeautje te sturen. Een ander voorbeeld is de persoonlijke uitnodiging voor Lucas Cooking met een praatje bij de maaltijd. Kleine contacten brengen je als bijna vanzelf bij de meer inhoudelijke samenwerking. Het stilstaan bij het zelf gelovig zijn legt de basis onder een praktische uitwerking.

De rol van de identiteitsbegeleider is dat zij actief contact kunnen leggen en bruggen kunnen slaan tussen parochie en school als er geen relatie is. Zij spelen dan een verbindende rol. Ze worden aangesteld vanuit de kerk met een akkoordverklaring en zijn in dienst van het schoolbestuur. Hun aantal is beperkt. L. Stalmeier is bij tijd en wijle aanwezig bij het overleg van de identiteitsbegeleiders.

NECROLOGIE

Bernardus Johannes van Bommel

geboren op 4 april 1920 te 's-Gravenhage en priester gewijd op 22 september 1945.

Ben van Bommel was na zijn wijding actief als priester assistent in de parochie te Haastrecht. Daarna was hij achtereenvolgens kapelaan in de parochie te Alphen aan den Rijn (1946) en in de parochie H. Hippolytus te Delft (1951). In 1953 werd hij kapelaan van de parochie H. Laurentius te Voorschoten en combineerde hij deze functie als conrector van Huize Bijdorp en als moderator en godsdienstleraar van de R.K. Middelbare Meisjesschool te Voorschoten. In 1958 werd hij benoemd tot Bisschoppelijk Hoofdinspecteur van het Lager Onderwijs in het bisdom Rotterdam. In 1965 volgde zijn benoeming tot Bisschoppelijk Gedelegeerde voor het Onderwijs en Catechese. Op 1 februari 1977 werd hij eervol ontslagen uit deze functie en werd hij benoemd tot rector van het bejaardencentrum 'De Mantel' te Voorburg. In 1995 werd hem vanwege het bereiken van de canonieke leeftijd eervol ontslag uit de gewone ambtsbediening verleend. Hij bleef daarna als rector de werkzaamheden in het bejaardencentrum 'De Mantel' voortzetten. Op 1 oktober 2005 werd hem op eervolle wijze ontslag verleend en werd hij ontheven van de kerkelijke zending en opdracht. Het deed hem goed dat er een opvolger was om het werk aan over te dragen.

Rector Ben van Bommel heeft zich 69 jaar als priester voor de Kerk ingezet, eerst voor het bisdom Haarlem en vanaf 1956 voor het bisdom Rotterdam. Hij was de oudste priester van het bisdom. Voor zijn inzet voor de katholiciteit van het onderwijs zijn wij hem veel dank verschuldigd. Met veel wijsheid heeft hij als gedelegeerde de bewogen jaren in de onderwijswereld gevolgd en begeleid.

Bij gelegenheid van zijn vijftigjarig priesterjubileum op 22 september 1995 verscheen een verhalenbundel van zijn hand met de titel "Ik hou van jou". Als priester heeft Ben van Bommel zich ingezet voor het geloofsleven van alle generaties, van de schooljeugd tot en met de ouderen in 'De Mantel'. Moge de Heer hem nu met liefde tegemoet treden, zijn dienstwerk gedurende zovele jaren als priester indachtig zijn en hem opnemen in Zijn huis van eeuwig leven.

Op woensdag 30 juli is hij onverwachts overleden.

Martinus Engelbertus Hendrikus Oostdam

geboren op 1 oktober 1943 te Noordwijkerhout en priester gewijd op 6 juli 1968.

Martin Oostdam was na zijn wijding kapelaan in de parochie St. Jan voor de Latijnse Poort te Rotterdam-Hoogvliet (1968). In 1972 werd hij benoemd tot deservitor in dezelfde parochie waarna in 1974 zijn pastoorsbenoeming volgde. Met ingang van 16 juni 1985 werd hem uit deze parochie ontslag verleend en werd hij per diezelfde datum benoemd tot pastoor van de parochie St. Joris te Ridderkerk. Op 1 oktober 2008 werd hem op eigen verzoek eervol ontslag verleend als pastoor en werd hij voor 0.5 fte benoemd tot administrator van diezelfde parochie. Met ingang van 1 september 2011 werd hem uit deze functie eervol ontslag verleend en ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Martin Oostdam was vergroeid met Ridderkerk, zeker omdat hij er zo lang pastoraal werkzaam was, de mensen goed kende en met hen een band had opgebouwd. In dit van oorsprong overwegend protestantse gebied zocht hij actief naar vormen van samenwerking en gezamenlijkheid waar dat mogelijk was. Hij vond het belangrijk dat de St. Jorisparochie zich op maatschappelijk gebied zou profileren en was daarom verbonden met het Interkerkelijk Diaconaal Beraad en de Wereldwinkel. De parochie werd tevens uitdeelpunt van de Voedselbank.

Toen duidelijk werd dat pastoor Oostdam ernstig ziek was, hebben veel mensen hem een kaartje met een persoonlijk woord gestuurd en zo uiting gegeven aan de onderlinge verbondenheid. Tijdens zijn kortstondig ziekbed waren deze blijken van medeleven reden tot dankbaarheid. Ze deden Martin Oostdam zichtbaar goed. Moge de Heer hem nu met liefde tegemoet treden en hem opnemen in Zijn huis van eeuwig leven.

Op woensdag 6 augustus is hij, na een kortstondig ziekbed en voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Joseph Marie Andreas Hilgersom

geboren op 9 december 1931 te Leiden en priester gewijd op 15 juni 1957.

Pastor Jos Hilgersom werd na zijn wijding tot kapelaan benoemd in de parochie H. Joseph te Wassenaar (1957). Op 16 augustus 1958 kreeg hij van de bisschop van Rotterdam de opdracht zijn studie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen voort te zetten. Op 18 augustus 1966 werd hij benoemd tot leraar klassieke talen aan het kleinseminarie 'Leeuwenhorst' te Noordwijkerhout. In 1973 werd hij aangesteld als docent Griekse en Latijnse talen aan de Leidse Universiteit. Op 9 december 1996 werd hem uit deze functie eervol ontslag verleend en kreeg hij tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Jos Hilgersom was dankbaar voor het ene jaar dat hij in het pastoraat mocht werken. Hij werd met veel plezier leraar klassieken op 'Leeuwenhorst'. Dat plezier werd wel danig op de proef gesteld toen de priesteropleiding meer en meer veranderde in een college voor leerlingen in het algemeen. Uiteindelijk ging hij Griekse en Latijnse talen doceren aan de Leidse universiteit. Dit werd een langdurige periode waarin hij zich gelukkig voelde. De laatste ruim twintig jaren woonde hij met plezier in Park Overbosch in Voorhout. Tevreden ging Jos zijn eigen stille gang; hij genoot van het vertaalwerk en van zijn muziek. Elke dag vierde hij de H. Eucharistie en onderhield het contact met zijn vrienden die tegelijk met hem gewijd waren. Een man in vrede, voor wie zijn rozenkrans een houvast was.

Het bisdom is veel dank verschuldigd aan mevrouw Ruijgrok en de heer Van Gessel voor hun ondersteuning aan pastor Hilgersom.

Op donderdag 6 november 2014 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Mr. Cornelis Stam

geboren op 8 juli 1935 te Amsterdam en priester gewijd op 8 november 1986.

Pastoor Kees Stam werd na zijn wijding benoemd tot priester-assistent in de parochie HH. Michaël en Clemens te Rotterdam. Op 1 januari 1987 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie H. Bartholomeus te Schoonhoven. Op 1 december 1988 werd hij benoemd tot pastoor van de parochie HH. Michaël en Clemens te Rotterdam. Uit die taak werd hem op 15 juni 2007 op eigen verzoek en om gezondheidsredenen eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam. Hij bleef nog tot november 2010 als administrator aan de parochie verbonden.

Kees Stam was een fijnzinnig mens, rustig, beheerst, erudiet. Bescheiden van karakter en met een sobere levenswijze. Vasthoudend ook.

Hij studeerde eerst Nederlands Recht om vervolgens het notariaat in te gaan. In de marge van die werkzaamheden kwam zijn priesterroeping tot rijpheid, iets wat hij later heeft omschreven als een ‘zichzelf terugvinden’. Het priesterschap hoorde bij hem en hij heeft het in volstrekte trouw aan de Kerk beleefd en geleefd. Mensen vonden in hem een geduldig pastor, een inspirerende geloofsgetuige.

Het bisdom is veel dank verschuldigd aan mevrouw mr. Schruer en mevrouw Westerveld, die pastoor Stam met veel zorg hebben omringd.

Op 5 december 2014 is hij, voorzien van het H. Sacrament der Zieken, overleden.

Antonius Jacobus Carolus van Aerde

geboren op 22 mei 1931 te Den Haag en diaken gewijd op 22 september 1990.

Ton van Aerde werd na zijn wijding tot diaken benoemd in de parochie H. Liduinaparochie te Den Haag. Op 1 maart 2003 werd hem op zijn verzoek eervol ontslag verleend en daarmee eervol ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Ton van Aerde vervulde zijn ambt van diaken met grote inzet. Hij had oog voor de persoonlijke noden van mensen. Hij was hen nabij. Hij bezocht ouderen en hielp hen hun leven op Christus georiënteerd te houden. Zij waren hem dankbaar voor alle gesprekken die hij met hen voerde. Gedurende zijn diaconaat heeft hij vele parochianen naar hun laatste rustplaats gebracht.

Hij genoot ervan om zijn zeven kleinkinderen te zien opgroeien. De komst van vier achterkleinkinderen vormde een nieuwe bron van vreugde. Na zijn emeritaat hield hij zich bezig met het lezen van boeken onder andere op het gebied van theologie en filosofie. De afgelopen maanden ging zijn gezondheid langzaam achteruit. Na een ziekenhuisopname van enkele weken is hij in Huize Westhoff te Rijswijk rustig ingeslapen.

Op vrijdag 19 december 2014 is hij overleden.

INHOUD

Jaargang 59 juli-december 2014 Nummer 3-4

NIEUW BOUWWERK AANPAK EN PREVENTIE SEKSUEEL MISBRUIK EN GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG 1 juli 2014	97
NEDERLANDSE KERKPROVINCIE PUBLICEERT EEN “KLEIN MISSAAL” 14 augustus 2014	99
TOELICHTING BIJ DE NIEUWE GEMEENSCHAPPELIJKE VERTALING VAN HET GEBED DES HEREN	101
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Nationale Bedevaart Brielle 2014 ‘Daden van Liefde’, Bedevaatskerk van de HH. Martelaren van Gorcum te Brielle, 12 juli 2014	105
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de priesterwijding van Bouke Bosma en de diakenwijding van Jos van Adrichem, Iwan Osseweijer en Bertran van Paassen, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, 15 november 2014	110
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Katholieke Gezinsdag, Oegstgeest, 5 oktober 2014, ‘Huwelijk en gezin en Daden van Liefde’	114
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij Faculteitsdag (TST), Utrecht, 28 november 2014, ‘De plaats en het eigene van de liturgische koormuziek in de liturgie van de Kerk’	122
DECREET Samenvoeging van de Parochiële Caritasinstelling van de voormalige parochie Zalige Titus Brandsma te Dordrecht, de PCI Zwijndrechtse Waard te Zwijndrecht en de Vereniging van Caritasinstellingen Dordrecht-Zwijndrecht te Dordrecht en oprichting van de “Parochiële Caritasinstelling van de parochie H. Theresia van Ávila”	131
DECREET Onttrekking kerk H. Jacobus de Meerdere te Oude Wetering aan de goddelijke eredienst	133
DECREET Onttrekking kapel van Huize Emmaus te Zoeterwoude Dorp aan de goddelijke eredienst	134
DECREET Onttrekking kerk H. Franciscus te Arkel aan de goddelijke eredienst	135

DECREET tot sluiting van de R.K. Kerk O.L. Vrouw van Fatima te Alblasserdam	136
DECREET tot sluiting van de R.K. Emmanuelkerk te Dordrecht	141
DECREET Samenvoeging van de parochies H. Agnes, H. Antonius Abt, H. Driekoningen, H. Ignatius van Loyola, H. Jacobus de Meerdere en H. Willibrord en de oprichting van de parochie “Maria Sterre der Zee” te Den Haag	145
DECREET Samenvoeging van de parochies H. Joannes de Dooper te Pijnacker, O.L.V. Geboorte te Berkel en Rodenrijs, St. Willibrord te Bergschenhoek, H. Bartholomeus te Nootdorp en O.L.V. Visitatie te Bleiswijk en de oprichting van de parochie “Christus Koning”	148
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	151
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 23 september 2014 (2014-3)	153
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 25 november 2014 (2014-4)	156
NECROLOGIE	158